

OVČAR MARKO.

SPISAL JANEZ JALEN.

2. Reber zeleni.

Za Podlipnikovimi konji veliki teden niso cvrkali težko obloženi parizarji. Ne. Kolca so cvilila in črtalo in lemež sta hreščala po peščenih njivah.

Med konji in koši, drevesi in branami je prepisal gospodar žito in sejal sam in so sejali drugi.

V Jarše je prišel orač Podrobar. Ko ga je Podlipnik ugledal, mu je zaigral v levem kotu ustnic nasmeh. Kmalu nato je pomežiknil postaranemu Jožu, ki je gospodaril doma, kadar je bil sam na cesti, pomežiknil z levim očesom, in tako, kakor je samo on znal. Na sredi njive mu je, ko sta se srečala s sejavnicami v komolcih. Joža je vedel, da je Cena speč nekje nekaj napeljal, nad čimer se bodo vsi jezili, reči pa ne bo nihče mogel nič. Da bi se mu le posrečilo. Gospodar se bo široko smejal in bo dobre volje in bosta za praznike miza in polič polna.

Na ozarah ga je ustavil: »Joža! Po južini pojdi k Primožu in vprašaj starega Jerneja, kaj misli letos sejati na svojo njivo. Popoldne naj Miha zapelje nekaj košev gnoja izpred našega hleva. Saj iz fistih kozjih bobov, ki jih je Marko pozimi s samotěžnicami navozil na njivo, na fisti pesek, še plevel ne more rasti po godu. Raztrosil bo že Marko sam, zjutraj pa zorjita in vsejta, kakor se bosta z Jernejem dogovorila.«

»Vse bova naredila, da bo prav.« Joža je molril gospodarjev obraz, pa ni mogel ugeniti, kako jo bo Cena zagodel. Nič. Z njive mu je še ukazal: »Seme kar iz naše kašče vzemi.« Speč je pomežiknil.

»Bom.« Takrat je ugenil, da jim bo Podlipnik s Primoževimi ponagajal. Samo kako?

Med ozimino se je črnilo čimdalje več nanovo preoranih njiv. Ob njih je že zelenela trava na mejah.

V grmovju so se sklicavali strnadi. V drevju so peli pličiči. Kakor z ženitovanjskega plesa, kjer sta najglasnejša škant in klarinet, je donelo z lip in jesenov ob stagnah.

Nad Pečmi pa se je prepeljavalo troje sokolov, ki so z rezkimi žvižgi sekali v delo in petje pod sabo.

Podlipniku se je obraz pomračil: »Če mi le ta mladec ne bo preveč zapasel, da se ne bodo ob svetem Klemenu drugi meni smejali.«

Zakrenil je nekako s skrbjo obraz proti Rebri. Na Krniškem robu je stal možki, katerega je prepoznal za Marka. In Volkuna je imel s sabo. Opažoval je s polja, kako je Marko prehodil vso Reber in kako se je najdlje pomudil na Poljanah in v Logu: »Če za travo slikuje, ima dokaj krvi starega Jerneja v sebi.«

Znova se je Podlipnik nasmehnil. Domislil se je, kako bo v jeseni, če bo Marko dobro prepasel jarce.

»Da bi jih le za silo. Nagajali mu bodo, kar mu bodo mogli, posebno Rotijin Tevž. In drugi mu bodo, zato mu bodo, da bi meni dali pod nos. E, bomo že videli; saj bo imel Volkuna s sabo. Le kaj išče sedaj v Rebri? Če ni šel iz same baharije postopati,« se je v negotovosti vznemirjal Podlipnik.

Zvečer pa, ko mu je Marko prišel povedati, da v zatišnih dolinicah in ob vodi že trava raste in da drugi dan že lahko žene na pašo, ga je potapljal po rami:

»Kar vseč si mi, Marko.«

In speč je v nasmehu podrhtel levi kot njegovih ust.

* * *

Pa Marko drugi dan ni gnal tropa na Reber. Podlipnik ni hotel: Seveda! Da bi mu oponesli, kako nima nič več poklasti jarcem. Izjedi, ki so padale iz parn konjem v korita, je nosil Miha v ovčjak. In poljsko listje iz listjaka je pelo. Se bo že pretolkla drobnica čez praznike. Saj ni stiskal zanjo soli v pesti. Dovolj jo je pripeljal v jeseni iz Trsta.

Ovce, ki so jagnjetile, so pri Podlipniku vedno posebej pripirali in jih krmili z otavo.

»Bo že, eh!«

In čez praznike vendar ne more pognati Marka v Reber, ko ne bo vse polejše slišal božje besede.

»Saj nisem lutrš vere.«

Za Veliko noč je zlezal tudi Jernej izza peči. Poklical je k sebi Volkuna, mu otipal bodico za bodico na gradanici okrog vratu, mu jo skušal odpeti, pa ni imel v prstih več toliko moči, da bi bil stisnil kaljeno jeklo. »Marko, odpni Volkunu gradanico; nabrusiti jo morava. Če ne moreš z roko, vzemi klešče.«

Vso moč, kar jo je imel, je napel Marko, preden je odvezel psu železje izza vratu. In v roko se je zbedel.

Bodico za bodico sta nabrusila; vseh šestdeset; po tri so štrlele iz vsakega člana.

»Preklicano bo zmeknil volk, če hlastne Volkuna za vrat.«

Nabrusila sta tudi sekirico na robevnici. In oča mu je razložil in pokazal, kolikor je pač mogel, kako prebiješ z robevnico — pastirsko helebardo — volku črepinjo in kako ga odrineš od sebe. Še medveda se ubraniš, če znaš prav zamahovati: »Pazi pa vedno, da ne dobiš pritlehnega okovanja v trebuh. Začo odskoči kakor maček, vselej, kadar boš usekal.«

Hiša je bila prenizka za urnega Marka. Postavil je med drevje na vrtu tesarski stol in ga je napedel, da so treske letele od njega, tako dolgo, da se je ves uznojil in da se je celo Volkun zakadil v lesenega volka.

V podstrešje je poslal Jernej Marka po brezovo krevljevino, katero je moral vpričo njega na prvo roko obtesati. Nato mu je ukazal stopiti nanjo. Zarisal je okrog noge in se je lotil izrezavanja, da bo Marko čimprej mogel obuči cokle kljunače.

In vitre je moral nesti namakati v močilo.

Za klobučevino je pa že več let sam zase hranil obnošen kastorec.

* * *

Ni gnal Marko tropa v Reber, pač pa so na Veliki četrtak prebijali pri Podlipniku jarcem ušesa. Seveda, Marko je bil zraven.

Odrasli so večinoma že vsi imeli v desno uho vsekano krniško znamenje — kolobar in črto zraven. Nekaj jih je pa Podlipnik čez zimo prikupil, da pleme ne posnetjavi. Tem so izrezali iz ušes prejšnje znamenje in vsekali krniško.

Dve ovci sta bili s koroške strani, kakor sta tudi dve Podlipnikovi ostali za Stolom. Tem je Joža poleg starega znamenja vsekali še krniško; morda se, zamena letos izravna.

Jagnjeta pa je Marko drugo za drugim pritiral k tnalici. Otožno, kakor bi se bala bolečine, so

meketala. In matere ovce, okrog vimen okrvavljene, so preplašene tekale po dvoru, kakor bi hotele skriti svoje ljubljence.

Podlipnik je hodil med drobnico in jo ogledoval, prijel tu, prijel tam in spet mu je v levem kotu drgetal hudomušen nasmeh: »Je pastirska kri v Marku, je.«

In glasno ga je pohvalil: »Dovolj dobro se obračaš, Marko.«

Krničani so se pa Podlipniku hudomušno smejali. Še niso prepoznali njegove namere: »Preklicano se bo Cena urezal, če misli, da bo Jernej še mogel gnati čez Vrh. Izza peči k peči je res prišel, naprej pa ne pojde več daleč.«

»Kar bo on še trave poftlačil, se je še od vimena jagnje več ne napase.«

Cena je vedel, kaj mislijo, in jim je privoščil zmofo. Najrajši bi bil prelomil post in prinesel Jožu in Mihi in Marku in sebi jesti in piti:

»Se ne spodobi; saj nismo lutrš.«

Okrog vogla se je prismukal Rotijin Matevž:

»Lepo živino imate, Podlipnik, lepo.«

»Ti je všeč?«

»Mi je. Kar rad bi jo pasel.«

»Ko nimaš psa.«

»Pes bi se že dobil.«

»Pa mora biti tak, kakor je Volkun, ko si sam preveč boječ.«

»Volkun? Seveda, dober pes je. Marko, daj, prodaj mi ga.«

»Kaj misliš, da bomo pri nas s tesarskim stolom pasli?«

»Kdo neki bo pasel pri vas?«

»Če drugi ne bo mogel, bo pa Manica.«

Podlipnik se je zasmel Markovi nagajivosti: »Vidiš, Tevž, boš moral le še za tretjineka biti, dokler si psa ne odrediš.«

»Tretjinjenje bo prav za nazadnje.« Jezen je odšel z dvora in se na tihem rotil, da bo Podlipniku še dobro žal, ker ga je vpričo Marka kakor otroka zavrnil.

Podlipnik pa je opomnil svojega ovčarja: »Marko! Tale bo pa tebi v planini silil na vrat kakor volk jarcem.«

»Bom pa še sebi pripel gradanico,« se je odrezal Marko.

»Le glej, da mi ne napraviš sramote.«

»Ne bom je, če Bog da.«

»Če Bog da. Tako moraš vedno reči,« je pripomnil Joža: »Samo nase se ne smeš zanašati.«

In so naprej prebijali jagnjetom ušesa.

Prišel je Podrobar, da bi pozvedel, kako bo s tretjinekom:

»Dober dan vsem skupaj!«

»Bog daj!«

Ivan Grohar: Brna na svatbi. (Narodna galerija.)

Podlipnik pa je znova pomežiknil in mu je odzdravil kakor je ujel na hrvaških cestah:

»Mozi f' Bog, srenjski špan! Kaj boš povedal novega?«

Podrobar je prav dobro razumel, da mu je Cena oponesel, kako se srenjski župan ukvarja samo s kmetijo in nič ne vozari po svetu. Pa ni mu hotel vrniti. Saj ni še vseh dni konec.

»Tako sem bil premislil, da bi pri Primožu malo laže tolkli, če bi letos Marko tretjinil.«

In spet se je odrezal Marko: »Kaj nisem še premlad? Če pride medved h kravam, kdo bo potem fanta pral.« Tokrat je Marko pomežiknil Podlipniku.

»Vidiš, fant ni neumen,« je pripomnil Cena.

Podrobar, ki je hitro izprevidel, kam pes šapo moli, mu te ni ostal več dolžan: »Le ščuvaj ga, mladca, da ga boš izkvaril. Marko ni neumen, ti si pa, ko jemlješ še napol otroka za ovčarja.«

»Zato sem ga, da bodo pri Primožu malo laže tolkli. Saj Jernej ni opešal srenji, meni je. Sem skoraj dolžan pomagati mlademu drobižu. Tudi z Volkunom bi grdo naredil, če bi ga dal po srenji za hrano preganjati, ko se je zadnji dve leti tolikokrat

do krvi klal z zverino za moj trop. Na srenji še človek zmedli, ki ima jezik in lahko čez gospodinje pozabavlja. Kako naj bi pa Volkun povedal, kako so nekatere grdo stisnjene. Kakšna rebra bi prinesel s planine; skozi kožuh bi se mu videla, kakor ima kocastega.«

Sedaj je srenjski župan pokazal, da je hotel le srenji in sebi dobro, ne pa Primoževim in Marku: »Saj to je... Psa si nam odjedel.«

»Oba. Fanta in psa.«

»Ti bo še dobro žal.«

»Kakor kaže, mi ne bo.«

Ko je Podrobar zavil okrog vogla, se je Cena na vse grlo zakrohotal.

Tako so pri Podlipniku na Veliki četrtek vsekavali jarcem krniško znamenje v ušesa. Zraven so se postili.

Čez praznike pa sta bila miza in polič polna. In na Veliko soboto je Podlipnica naložila Primoževi Rozalki, najmlajši gospodnji v Krnicah, poln mali jerbas.

Vsi so bili veseli: Marko, Rozalka in Manica in Volkun. Še Jernej, dokler se ni spomnil, da stoji že skoraj z obema v grobu in da prihodnjo Veliko noč

skoro gotovo ne bo več užival velikonočnega blagoslova:

»Sami bodo otroci, sami. O, ljubi moj Bog! — Toda Bog že ve. Že ve.«

* * *

Traaa, traaa, tra-ta-ta-ta-ta-ta-ta-taaa.

Na vasi je zatrobil Marko v kozji rog. Veselo je poskočil Volkun, se vzel na prsi in razposajeno odlajal na Podlipnikov dvor.

Med Stolom in Jelovico in do Triglava je pomladansko solnce obsevalo prvo zelenje: ozimino in kalečo jarino, temnozeleno deteljišča in rjavkasto zeleneče meje.

Reber pa se je vzpenjala vsa pisana od ploča za poljem do melov, ki so se svetlosivi usipali izpod skal v Pečéh.

Češnje so se čez praznike razpusfile.

Pličji so peli tako na gosto, kakor bi bil vsak cvet rodil svojega pevca.

»Bog daj dobro jutro!« je pozdravil Marko Anco, gospodinjo, Podlipnico, ki je pri ognjišču mešala žgance v skledo.

»In tebi, Marko, daj Bog letos srečo na paši.«

Volkun se je postavno ustopil na kuhinjski prag.

»Tudi ti boš dobil jesti, Volkun. Že sinoči sem mislila nate.«

Vsakomur je vedela reči Anca prijazno besedo; še psu.

In gospodar in hlapci in dekletje in Marko so sedli k mizi, zajemali iz sklede in redko kdo je izpregovoril besedo. Vendar je Marko spoznal, da bi rajši videli, če bi bil sedel danes k njim oča in ne on.

Res. Nihče mu ni rekel žale besede. Le z očmi in z vsem vedenjem so govorili, od gospodarja do Miha, vsi: »Fant! Glej, da nam ne napraviš sramote, nam, Podlipnikovim!«

»Da boš prepasel tako, da se bo Cena na svetega Klemena široko smejal Podrobarju in vsem!«

Tesno je postalo Marku. Zavedel se je, da mu bodo vse, kar bo pogrešil, v jeseni desetkrat opomesli.

Njemu nasproti je zajemala iz sklede Podlipnikova Ančka; bolj otrok še kakor dekletje. Njene oči so govorile drugače: »Saj si fant, Marko, nič se ne boj. Meni kar nekaj pravi, da boš zmogel.«

In Volkun se je stisnil k njegovemu kolenu, kakor bi mu hotel povedati: »Ne boj se, saj bom jaz s tabo!«

Globoko se je oddehnil, ko je stopil iz veže na dvor pod jasno nebo in mu je znova zadonelo na uho ptičje petje.

Bečele so se obešale na cvetje v češnji.

Volkun je skočil pred ovčjak in lajal v zaprta vrata. Nepočakanec.

Traaa, traaa, tra-ta-ta-ta-ta-ta-ta-taaa — je znova zatrobil Marko.

»Miha! Pomagaj gnati na Reber,« je ukazal gospodar.

»Če bo treba,« se je branil Marko.

Prišla je gospodinja z blagoslovljeno vodo, da pokropi živino, ki je odhajala po prestani zimi prvič na pašo, da jo pokropi in zavaruje pred uroki.

Gospodar je sam odprl vrata.

Usuli so se skozi nje koštruni in ovce in jagnjeta in zadaj mrkači. Najprej na sredo dvora, kjer so stali ob soljenju žlebovi. Ni jih bilo. Nato so se zrinili okrog korita. Tropica je spazila vrata v ovčjak odprta in je odskakljala nazaj k jaslini, kjer se je nadejala znova nametane krme. Jasli so bile prazne. In — ojoj! Volkun je privihral v ovčjak in odpodil prestradance v skok nazaj na dvor, obletal nekajkrat ves trop, oblajal koštrune in pokazal zobe mrkaču, ki se mu ni dovolj hitro pokoril.

Marko je zamahoval z robevnicco, brlizgal na prste in na kljuko in vmes z glasnimi no, no, no krotil od mračne svetlobe v ovčjaku na solnčni luči napol oslepel drobnico.

Vse kakor ga je učil oča.

Ugnali so nemirno živad, da je stala tesno z volno ob volni na sredi obsežnega dvora.

Marko je znova zatrobil in glasno prosil božjega blagoslova:

»Bog daj letos travi v visoko rasti, sveta Neža naj nam pa pomaga srečno jarce pasti.«

Vse kakor stari Jernej.

Odprl je leso in zažvižgal.

Volkun je speš veselo zalajal.

Nekatere stare živali so šele sedaj prepoznale, da jih niso spustili iz ovčjaka na dvor ne na sol ne da jim namečejo znova krme v jasli, ne. Odprla se je lesa, ki so jo vso dolgo zimo skrbno pred njimi zapirali.

Hej! Na pašo, na solnce, na Reber!

Vse okrog njih je kakor prejšnja leta. Lesa je odprta in pes je zalajal kakor lani in predlanskim in še prejšnja leta. Le človek pri lesi je drugi. Manjši je in bolj uren.

Oložno je donel iz tropa beee, kakor bi živad vedela in jokala za skušenim svojim pastirjem Jernejem.

Pa — na pašo, na solnce, na Reber!

Stopila je za Markom prva vrsta. Ovcá je bilo največ v njej, ovcá z jagneči in brez njih. Tudi nekatere koštruni so se uvrstili med vodnike.

Kakor bi teklo peneče se mleko, v katerega je padlo nekaj črnih smeti, se je usipal največji krniški trop skozi domačo leso na vas, na solnce, na pašo.

In Marko pred njimi. V coklah kljunačah, čisto novih, z ostrimi sekanci podkovanih; v lepih modrih nogavicah, v kratkih hlačah, v rdečem životniku in s širokokrajim klobukom na glavi. In torbo čez rame in dolgokocinast kozuh zoper dež preko nje. In čufarico in kozji rog in roženico; vse kakor Jernej.

Obleka mu je bila tuintam malo prevelika.

Tudi robevnica je bila dokaj obaltna za njegovo postavo.

Manica je tisto jutro zgodaj vstala, se oblekla za na pot in nestrpno poslušala, kdaj bo v tretje zapel Markov rog.

Traaa, traaa — — —

Smuknila je v hlev in urno odvezala mlajšo kozo, od katere so kozliča prodali. Takrat je glasno jokala.

Stopila je v hlev tudi Rozalka in ji pomagala izgnati obe kozi in ovco in kozliča in jagnje.

Preden je Marko prignal trop na vas, je Manica svojo živino že davno napojila v potoku.

Kakor druga leta je Volkun takoj uvrstil ovco in obe kozi in jagnje in kozliča v Podlipnikov trop.

Glavo ob glavi je drobila drobnica za Markom in njegovo robevnico po razhojeni poti skozi vas. Noben zvonček ni pel v tropu. »Naj si živina sama izbere vodnike,« je odredil Jernej. Volkun je hodil sedaj ob levi sedaj ob desni. Poganjala sta pa Miha in Manica.

Kako bo ponosno peljal mimo Rotijine hiše prvič Podlipnikov trop na pašo, se je Marko že dolgo naprej veselil: »Škoda, da ni Tevža pred vrati.«

Na hodniku pred podom je bila navezana polna nasušivna rjuha. Prav na robu je slonela: »Če bi se le narahlo zadel obnjo, bi padla pred hlev,« je videl Marko.

S skednja je zablislilo skozi špranjo Tevževo oko, kokoš je kokodacnila kakor bi hotela komu uiti iz rok. »Aha, me le gleda,« se je razveselil Marko, se ponosno zravnal in kljubovavno pogledal na desno in levo po vrsti vodivnih živali.

Tevž je stopil s skednja na hodnik. Sunil je s komovcem rjuho, ki je z zamolklim štrbunkom telebila z višave na pesek. Obenem je zagnal iz vsake podpazduhe kokoš, ki sta z vreščečim kokodajsom sfrfočali čez trop.

Preplašeni jarci so se pognali na vse strani. Pa — spredaj je obdržal Marko, zadaj Miha in Manica, ki se je tudi sama močno prestrašila. Na desni jih je ustavil Volkun.

Na levi se jih je nekaj pognalo v močilo. Vse blatne so s težavo spravili nazaj na suho.

Tevž in Rotija sta se na vse grlo krohotala pred vrati.

Mali šiva. (Kip T. Kosa.)

»Marko! Sivih jarcev, kakor jih ti ženeš na pašo, pa še nisem videl.«

Marka je bilo sram, da je zardeval. In jezen je bil; pa kako.

Odgovoril je Miha: »Ti, Tevž! Če boš našemu Marku še kdaj nagajal in če mu ne boš dal miru, ti bom v jeseni z bičevnikom kosti polomil, kakor so jih ljudje levemu razbojniku. Za prmej da —. Na, bac, na, na!« je pognal naprej.

Volkun, ki se je bil tudi sam zmočil, je jezno zalajal nad Tevžem, da se mu je hitro umeknil v vežo.

In gnali so naprej, na solnce, na pašo, na Reber.

Peljal je Marko svoj trop trdo za pločom pod Krniškim robom do bečelnjaka v Delih. Širok pas mlade trave, kakor bi tekla reka z Vogla v polje, ozeleni tam, v zatišni dolini, vsako leto v zgodnji pomladi.

Ni mu bilo treba ustavljati jarcev. Kar padle so jim glave v travo. Le jagnjeta, ki so veselo pri-skakljala z ovcami, so se zaletela naprej, jagnjeta, ki se še niso znala pasti.

Ni stopil prednje ne Volkun ne Marko. Sama so obstala in zajokala za materami, ki so se jim oglašale, starejše nizko, mlajše visoko, čimdalje bolj poredko. Starejše so jih klicale kar s travo med zobmi, nekaj mlajših pa, ki so prvič jagnjetile, je v skrbi stopilo za pogrešanimi otroki.

Kozi sta hoteli odskakljati v Peči, pa jih Volkun ni pustil. Spenjali sta se po kamenitem plotu in objedali nabreklo popje. Kozliček, ki ni imel sebi enakega, se je pomešal med jagnjeta, ki se niso znala po njegovem trkati. Zaletavala so se od daleč vanj, on se je pa vselej kaj pripravno postavil na zadnji nožici in zviškoma trčil nasprotnika. Pa, če ni boljšega.

»Miha! Bog ti povrni, da si mi pomagal; sedaj bom pa že lahko sam.«

»Pod noč ti bom prišel naproti; zavoljo Tevža. Jaz mu bom pokazal. Srečno pasi.« Postal je pri bečelnjaku in bi bil najrajši ves dan tam ostal; tako lepo so letele bečele. Pa je klicalo delo. Skočil je čez plot, čeprav bi se mu bilo komaj desetkrat treba prestopiti do lese. Miha, ki je za stavo čez osedlane konje skakal — in že ga ni bilo več.

Lepo se je razporedila živina po planji. Marko pa je zatrobil in rog je pel za Marka lepšo pesem kakor jo poje srebrna trobenta: Jaz, Primožev Marko, najmlajši pastir, pasem Podlipnikov trop, največji v vsej srenji, čeprav ste mi vsi nagajali. Tratatata.

Razumeli so to pesem v vas in na polje. Tevž in Podrobar in drugi in so grdo pogledovali v Reber: »Ne boš lahko pasel, mladec.«

Kaj bi je ne razumeli. Saj jo je še Manica, otrok. Komu bi povedala, kako je vesela. Marku? Ne. Marko je sedaj že čisto velik in se ne sme več igrati; mora gledati na vse kraje, da ne pride volk. K Volkunu je stekla. Se je poigral z njo, pa je venomer drugam pogledoval in ji je ušel, kakor hitro je starejša koza previsoko zašla, da jo je pritisnil nazaj: »Uhl! Ta koza neumna, ki nagaja, da mora biti tudi Volkun čisto velik.« Pomešala se je med jagnjeta, med najmlajše, ki samo še od mleka žive in se še nič ne pasejo in so tako lepo razkodrana. In kozliček jim je uganjal svoje razposajene burke.

Počasi, s sklonjenimi glavami, se je pomikal beli plaz volne skozi Dele in čez Pretarico na Malo. Solnce je sijalo in življenje in veselje budilo in vabilo mlado travo iz zemlje.

Široko razprti so trepetali v rahlem vetru cvetovi kurjic, več ali manj vsi pordeli, le redkokateri bel kakor tedensko jagnje.

Resje je umiralo. Žareli so samo še zakesneli vrtinci. Bečele so naredko pošumevale med njim; letele so na razcvitajočo se češnjo.

Pliči so peli, peli in peli in nekateri že znašali gnezda. Škrjanci so se v višave spreletavali, drobili drobne pesmi in naravnost na glavo padali izpod neba v meje. Za prvega se je Manica ustrašila; mislila je, da se bo ubil.

Nizko nad jarke se je pripeljal jastreb. Odnese bi jagnje, če bi se mu ponudila prilika.

Bleketanje se je oglašalo čimdalje bolj redko. In noben zvonec ni zapel.

Saj res. Marko je moral spaziti, katere živali vodijo posamezne tropiče, da jim obesi zvonce, je naročil oča.

In pol tucata jarcev je bilo blatnih; tistih, ki jih je Tevž splašil v močilo: »Ala! K vodi, da jih v slapiču pod Stanom umijem!« In je žvižgal in klical in trobil najmlajši krniški ovčar z največjim številom voln v tropu.

* * *

Prve vrste so se pomikale v breg na Mali. Volkun je dvignil nos in napel ušesa, skočil naglo pred trop in ga zaustavil.

Pazi!

V zraku, prenasičenem z vonji prebujajoče se zemlje, mu je zavalovil duh mesojede živali.

Volk? — Ne. Pes.

Prihulil se je na tla in oprezoval.

Kakor bi se bila dvignila osmojena ruša v kamenitem svetu, je zrastel na Mali iz nizke kotanje velik bel pes, s svetlorjavimi lisami. Naježil je dlako in počasi stopal proti Volkunu.

»Volk!« se je prestrašila Manica, ki volka še ubitega nikoli ni videla. Ujela je kozliča, svojega ljubljenca, in ga dvignila v naročje, da ga ubrani smrti. Otrok.

»Ni volk, kvečjemu kakšen podivjan pes,« ji je odgovoril Marko in stopil z dvignjeno robevnico pred trop, da ga brani, če bo treba.

Volkun je stopil poleg njega, se nagrebenil in grozeče renčal. Ej, kako ga je mikalo, da bi štekkel tujcu nasproti in se pomeril z njim, pa ni smel od ogroženega tropa.

Jarci so odskočili nazaj, zagrmeli skupaj, se tesno stisnili drug k drugemu in čakali, kaj bo; jagnjet ni bilo več videti.

Kozi sta pridrevili k Manici po kozliča, da zbežita z njim v skale; pa ga Manica ni hotela izpustiti.

Stopil pa je na vrh Male visok možak v široko-krajnem klobuku in temnomodrem burnusu. Ugledal je prestrašene jarce in na boj pripravljena oba čuvarja, da odženetata in morebiti v spopadu celo ubijeta njegovega, njima popolnoma tujega psa. Rezko je ukazal: »Hrust, nazaj!«

Hrust se je pri pričci obrnil in stopal nazaj k svojemu gospodarju.

Marko je povetil robevnicu in začudeno gledal psa in neznanega moža, ki je začel vabiti: »Volkun! Volkun!«

Volkun je prijazno pomahljal z repom, stekel naprej in veselo pozdravljal moža na zeleni jasi.

»Jok!« se je izvilo Marku. Pohitel je za Volkunom: »Bog te sprejmi! Mi smo se pa že bali, da te več domov ne bo. Si bil v Komposteli?«

Muhovčeve pa Kajžni Ila. Blažnik še nima ovčarja. Tevž se mu ponuja, pa se boji zameriti Podrobarju, srenjskemu županu, ki hoče Tevža še naprej obdržati za tretjineka.«

»Ni velik Blažnikov trop, pa zame bo dovolj, ki sem sam in imam še mladega in neizvajenega psa.«

»Mlad da je pes? Pa je večji kot naš.«

Edgard Maxence: Molitev.

»Sem bil; hvala Bogu in svetemu mojemu patronu svetemu Jakobu. Kaj pa Jernej, vaš oča?«

»Oslabeli so.«

»Kdo bo letos pasel pri Podlipniku? Ti?«

»Da, jaz!«

»Prav. Kdo bo še pasel?«

»Konje bo Brkovčev Tomaž; črednik bo Jur Komar, tretjineka pa še nimajo; lani je bil Rotijin Tevž. Jarce pa pasemo: jaz pri Podlipniku, Mežkov Lukež pri Podrobarju, Planjavčeve Volkov Joža,

Hrust je poskušal izvabiti resnega Volkuna, da bi se z njim igral.

»Je iz dežele Španske doma. Še dveh let nima. Letos se bo naredil, kakor se bo. Sem sam radoveden. Do sedaj kaže še dosti dobro. Volkun bi ga prav izvadil. Če ti je prav, Marko, bi blizu skupaj pasla. Saj si tudi kakor moj Hrust, mlad in neizkušen. Kar bo Volkun Hrustu posodil, bom jaz tebi vrnil.«

»Jok! Sam Bog te je pripeljal domov.«

»Naj bo zahvaljen in pa sveti Jakob iz Kompostele, ki sta mi dala, da sem se še enkrat naležal med pomladnim resjem. Zadnje cvefoče grme sem ujel in zadnji trop ujamem, če Blažnik ni še z Rotinim fantom udaril. Srečno pasi.«

Na Joku je bila Marku najbolj všeč lepo pisana čufara. Manica pa, ki je med pogovorom od daleč stala, kakor se spodobi otrokom, kadar odrasli med sabo govore, se ni mogla načuditi romarski školjki, katero je nosil Jok pripeto na burnus. Seveda. Manica ga ni poznala, on pa jo je prijazno po imenu ogovoril, ko je prišel do nje, in ji je obesil okrog vratu močno žegnano svetinjico. Kakor gospod v cerkvi se ji je zdel, ko ji je pogledal v oči in ji voščil, naj jo sveta Marija in sveti Jakob obvarujeta bridkosti, kakršne je prestajala sprelepa Vida doma in v deželi Španski.

Odšla sta Jok in Hrust. Drobница se je pripasla na Malo in poglela pod orehe k opoldanskemu počitku.

Manica ni več strpela v Rebri. Mudilo se ji je domov, da pokaže oču in Rozalki svetinjico, ki ubrani pred hudimi uroki.

* * *

Marko je opral jarce, katere mu je bil zjutraj Tevž splasil v močilo. Zajel je vodo v cokle in se je na več krajih do kože zmočil. Vrgel je kožuh na zemljo, legel nanj in južinal kruh in krlje, ki mu jih je Podlipnica dala s sabo. Hitro se mu je oboje uprlo, soržičen kruh in jabolčni krlji.

Premočena obleka se je v solncu parila na njem, v njem pa se je kuhala jeza na Tevža:

»Naj le počaka, bešlja!«

Volkun, ki je poležaval okrog tropa, je stekel po kozi, ki sta zašli v Srednjo. Marko ga je bodril: »Primi jih, neubogljivki!« Pa je Volkun samo mimgrede pogledal Marka kakor bi hotel reči: »Saj še zalajati ni vredno nad kozami, nikar, da bi jih grizel.« Volkun, pes, ki je že več starih volkov užugal.

Mirno je prežvekovala drobница. Solnce je plesalo po razkodranih hrblih in preganjalo iz volne rezek duh po ovčjaku. V vaseh so se oglašali petelini, na gosto, kakor se samo spomladi, ko povešajo v medsebojnih bojih okrvavljene glave.

Po polju so na redko kateri njivi še cvilila kolca. Ženske so sadile krompir in turščico in trebile zelene meje. Na Blatih so usihale zadnje vode in še je tudi na njih tu in tam med rudino sijala zelena lisa.

Na cesti so razpeljavali in nasipali gramoz.

Pod Babjim zobom je zelenelo že prvo drevje.

Kosi so prepevali iz polnih grl, kakor bi hoteli udušiti drobno gostolenje škrajncev in vriskanje fantovsko pretepaških ščinkavcev.

Nad hišami, nad poljem in nad Rebrijo so švigale lastovice.

Vrane so priletavale v parih na polje.

Nad Jecolo sta se vozila samo dva sokola, ne več trije, in nista več sekala z žvižgi v petje in delo pod sabo.

Kakor med zelene palmove veje razgrnjeni plašči po jeruzalemskih ulicah, ko je jahal na Sion Sin kralja Davida, so ležale pognjene med zelene meje njive in čakale, da prijahajo po njih iz spodnjih krajev skozi Ljubljano in Kranj tudi v gorske doline sveti Jurij.

Sovrašta in pretepi za ljubezen in gnezda so se umikala skrbem.

»Je, ali ni?« Marko je vstal in si zaslonil oči, da bi bolje videl.

»Je.« Podlipnikova Ančka, ki se je zjutraj pri mizi potegnila zanj, čeprav ni nič rekla, gre po polju in v Reber gleda. Marko je zatrobil in zažvižgal, dvignil jarce in jih zastavil nazaj proti Krniškemu robu.

»Naj le počaka Tevž!«

Volkun je bil, res da, samo dvakrat na dan vaju jesti. Pa oča mu je vselej opoldne odlomil kos svojega kruha. Marko je pozabil nanj. Volkun pa se je prav do noči vedel, kakor bi premišljal, kaj je zagrešil, da ni bil pohvaljen od novega ovčarja.

Troje zimskih jagnev je začelo zaostajati in nobeno izmed njih ni več pogledalo trave. Napenjalo jih je in sapo so dobivala čimdalje težjo. Marko jim je ponudil kruha; še povohala ga niso. In Marko je izprevidel, da najmanjše izmed njih ne bo moglo priti samo domov, da je bo moral nesti.

Pod noč pa je storila tudi črna koroška ovca. Jagnje je bilo slabočno. Kaj naj ves trop nese skozi vas! To se mu bo Tevž smejal. Da bi vsaj Miha prišel kakor je obljubil. Pa, da bi bil Marko vedel, kako so vsako njegovo stopnjo s polja opazovali, bi ga bilo še bolj skrbelo.

Ne boš lahko pasel, mladecl

Jarci so silili domov in Marko ni mogel več čakati na Miha. Pobral je najprej bolno jagnje, zateknil pod pazduho robevnico, vzela v naročje še novostorjenčka in stopil pred trop, da ga popelje skozi vas. Občutil je, kakor bi mu bili ukazali iti z golim hrbtom skozi šibe.

»Le kje hodi Miha!«

Tam, kjer se Reber zoži v stagne, kakor lijak v tuljavo, se je oglašil Miha: »Daj meni bolnika!«

Marku se je odvalil kamen od srca in Volkun je veselo zalajal. Ni vedel, kaj bi začel z zaostajavci. Kako bi bilo lepo, če bi ne bila jagnefa obolela.

Na Rotijinem pragu je stal Podrobar, srenjski župan, ki je Marka vščipnil: »Marko, bosta morali še Rozalka in Manica s tabo na pašo, da ti bosta jagnefa pestovali. Takega hrusta kakor je Miha je vendar škoda za pestunjo.«

»Počemu obe,« se je oglasil Miha. »Saj bo Manica sama lahko vse opravila, če ji boste Vi posodili jezik za plenice, da bo jagnefa povijala. Dolgega imate kar prav.«

»Da te sram ni, tako odgovarjati srenjskemu županu, hlapec!« se je za Podrobarjevim hrbtom oglasil Tevž in, da bi se prikupil Podrobarju, je stopil pred duri in še pristavil: »Ko bi se mi jagnje ne smililo, ki ga neseš v naročju, bi ti eno prisolil.« Pa se je hitro umeknil nazaj na prag, ker je pred njim zarežal in pokazal zobe Volkun.

»Tevž, le nikar preveč ne govori. Sem ti že zjutraj povedal, da moj koprivec težko pade.«

Podrobar bi bil rad stopil na vas in zaustavil Podlipnikov trop in ozmerjal Marka gospodarju na sramoto, pa je izprevidel, da, kakor hitro zmede jarce, bo imel psa na vratu. Prekleta mrha, pasja. Potajil je jezo in izpregovoril, kakor bi se bil hotel le potegniti za vso srenjo: »Ne prerekaj se, Tevž, za prazne besede. Saj, če bi prevzetan ne bil, bi ga Podlipnik še za hlapca ne hotel ne.« In je vpil nad Markom, ki je napajal za lučaj daleč trop ob potoku, da se je po vsej vasi razlegalo: »Ti, Podlipnikov ovčarček, če se ne upaš jarcev gnati pod Peči, pa bi se jih ne bil lotil. Za plotom jih ne boš pasel, da bodo kravam vso travo zasmradili.«

In Tevž se je znova vteknil v prepir: »Za poljem ne boš pasel. Kaj misliš, da bova s črednikom zaradi tvoje bojzljivosti krave v meli zaganjala.«

Po hišah naokrog so se v oknih pokazale glave in ljudje so stopali pred duri, marsikdo z mislijo: »Čakaj, mladec, ne boš lahko pasell.« In niso vedeli, ali bi pomagali Podrobarju in Tevžu ali bi se jima smejali. Pred njima je namreč stal Volkun in jima ni dal stopiti s praga. Volkuna so pa vsi imeli radi, kakor vsakega res dobrega psa.

In Tevž bi prav gotovo ne bil drugič izpregovoril, če bi bil vedel, kako veselo novico bo povedal Marku. Novico namreč, da bo on tretjinek in da ni prehitel Joka, ki bo pašel Blažnikov trop. Da bi bolj mirno odgovoril — saj bi bil najrajši objel Tevža za njegovo sporočilo —, je poskočil nazaj čez vodo in še nekaj korakov stopil do Rotijine hiše: »Čudim se, zakaj se znašata nad mano. Kakor bi ne vedela, da je do sedaj, kar ljudje pomnijo, veljalo:

Sve! Mar!n

ukaže pastirjem po vs'm;

sve! Florjan

pa vsak'mu spe! na svojo stran.

Po svetem Florjanu pa le po meni, če bom še za poljem pasel. Pa že davno prej ne bom, če bo trava tako lepo odganjala, kakor je začela.«

Pred vrati in v oknih je bilo vse tiho. Celo rahel smeh je hušnil na vas. Marko je razumel, da se je misel »čakaj, mladec, ne boš lahko pasell« izprevrгла v drugo: »fant ima prav.«

Podlipnik je bil pod noč nasajen. Cenek se mu ni nekaj prav obrnil. Prepir na vasi ga je še bolj razdražil. Zaprl je ovčjak, da ustavi jarce na dvoru in jih zunaj pregleda. Komaj so se zgnetle prve vrste skozi les, se je že lotil Marka: »Le počemu prenašaš napol crknjena jagnefa skozi vas, da se nam ljudje smejejo. Za plotom bi ga bil pustil.«

Marko se je branil: »V Rebri bi ga ponoči vzel volk.«

»Prava reč. Bi ti ga vsaj jutri ne bi bilo treba zagrebat. Misliš, če v ovčjaku pade, da ti ga ne bom všteli med zapašene.«

Marko bi najezanemu gospodarju najbrž ne bil nič odgovoril, ko bi ne bila prišla prav takrat k vodnjaku po vodo Ančka. Ali je slutil, da se bo potegnila zanj, ali pa ji je hotel pokazati, da se ne da kar tako, tega še sam ni vedel, ko je ugovarjal: »Pred svetim Jurijem in po svetem Klemenu mi ne boste nobenega šteli, naj pade doma ali na paši. Od svetega Jurija do svetega Klemenca sva se pogodila.«

Pa se je res potegnila Ančka za Marka: »A!a, nikar po nepotrebnem ne puščobujete.«

Podlipnika je bilo skoraj sram in ni vedel, kaj bi še rekel. Rešil ga je Jernej, ki je tudi čez dan z vrta opazoval v Reber in ki ni preslišal Podrobarjevega vpitja na vasi. Ni lahko šel, pa je moral, ko zjutraj ni fanta poučil tudi o tem. Ves čas, ko se je trudil ob palici, da bi kar mogoče dobro šel, si je ponavljal, da je res že star, ko vse pozabi. Prišel je vendar še v pravem času, da je segel v besedo:

»Prav imaš, deklíč. Kakor bi ata ne vedel, da se vsako leto jagnje, ki se še nikoli ni paslo, nažre zelenih listov izpod kurjic. Nikar letos po vsem stradanju. Lanenega olja prinesi, pa ne bo padlo nobeno jagnje ne gospodarju ne ovčarju.«

»Veš, Jernej, če sem vzrojil, sem zato, da se fant navadi. Pokaži mu, da bo drugo leto vedel,« se je izgovarjal Cena in odšel h konjem.

Jernej pa se je ustopil na sredo dvora in poklical Volkuna. Jarci so ga gledali in čakali. »Volkun poženi!« je ukazal Jernej in zažvižgal na kljuko. »Poženi! Poženi!«

Pes je podil trop po dvoru naokrog. Obbolele živali niso zdržale in niso mogle prav nikjer drugod zaostati nego pri Jerneju na sredi dvora, kakor se

nabere vse slabo žito na sredi rešeta, ker ga odrine od oboda težko, zdravo zrnje.

In Jernej je znal; škoda, da je opešal.

Zdravim jarcem je odprl Marko ovčjak. Zagrneli so vanj, da bi se bili skoraj med vrati, kakor so bila široka, zagolsnili. Bolne je pregledoval Jernej in tem, ki jih je napenjalo, sta z Markom vtila olja, drugim sta namazala rane na nogah, ker so se nastopili, in spet drugim je bilo treba puščati kri.

Nekateri so imeli črve v nosu. Zalegel jim jih je obad. Ofresali so z glavami in v diru jim je hitro zmanjkalo sape. Pa jih je kljub temu ukazal oča do večernega zvonjenja poditi po dvoru. In vsi upehani niso smeli prenočevati v ovčjaku. Izkihali bi obadove ličinke v gnoj in ta zlodejev zarod bi se zaril in naprej redil. Pa naj zleze črv, če more, v trdež na dvoru, na katerega in s katerega so tolikokrat vozili s težkimi širokoplatiščnimi parizarji. Če bodo kakšnega pozabile pobrati zjutraj kure, ga bo že solnce speklo čez dan.

Volkun, seveda, je moral ostati na Podlipnikovem dvoru in Cena je spustil iz konjaka tudi oba svoja psa in jima je pripel gradanici. Saj volcje se ne bodo menda letos več pritepli do vasi; pa če bi se?

Marko je počakal večerje. Tudi Jerneja je vabila Anka, pa ni hotel čakati, kozarec vina pa, ki ga mu je natočila, je prav rad popil. Kakor bi se bil otresel nekaj let, je šel proti domu; redkokdaj se je oprl na palico. Ali ga je vino poživilo ali se je pri jarcih razživil? Jernej — ovčar.

Ko pa je sedel doma k peči, ga je spet objela prejšnja trudnost.

»Pa sem se res postaral.«

»Marko? Zmogel bo. Kako se je postavil Podlipniku po robu, ko ga je hotel za jagnje.«

»Ljubi Bog, ti že veš.«

Marko je ležal pod strešnjo. Pri redkem pažu si je bil postlal, da je, kadar ni spal, prisluškoval na vas, na polje, v Reber in Peči.

Da bi danes spal. Kako! Položil je bil robevnicico poleg sebe in, če nastane ravs na Podlipnikovem dvoru, še cokel ne bo natikal. Ležal je pa kar oblečen. Pa, saj ne bodo več prišli volcje letos v vas.

V polju nekje se je oglasil čuk; za Skavalico je zaukala sova.

Pod Skokom je zalajal lisjak. Dež bo. Prav je. Izpral bo pajčevine iz ruše, potem bo čez noč vse zeleno. Ko bi še vsaj po Pečeh pognala trava, da se ne bo Podrobar ujedal.

Kakor bi odsekal, je utihnil lisjak in v melu je zahreščal pesek pod raztegnjenimi skoki. Marko je planil pokonci, navel oči skozi špranjo v pažu,

pa ni mogel ničesar razložiti. Kako neki; skozi temo čez vso Reber v Peči Gramoz je završal v vrtincu, šklepetnili so zobje, obupno je zapihal lisjak in vse je utihnilo.

»Prav gotovo. Volk je ujel lisjaka.«

Marko bi sam ubil lisjaka, če bi ga le mogel. Tisti večer pa mu je bilo žal zanj; ni privoščil volku: »Mrha, beštja, še vedno si upa tako blizu k vasi.«

Naj le nastane ravs na Podlipnikovem dvoru. Še bolj si je pripravil robevnicico, da jo bo le mimgrede pobral.

Na Blatih so se začele sklicavati divje race. Gosi so pripiskale iz spodnjih krajev od Save nekje, letele čez polje in vas, čez Gosjak, dokler niso utihnile v Medjem dolu.

Marku je bilo težko, pa spet ni vedel zakaj.

Da. Ančki, ker se je zanj potegnila, bo prinesel rož pofeti z gora.

Dež je začel drobiti na streho in Marku so se oči same zaprle.

V spanju je pasel jarce v tako visoki travi, da se jagneža niso videla iz nje, in zelo ga je skrbelo, ali bo prignal zvečer vsa domov. Pa je bila kar naenkrat pri njem Podlipnikova Ančka, hudo zrasla, odkar je ni videl, in jagnje je imela v naročju kakor svela Neža, jagnje, ki se je s tankim glasom kakor otrok pogovarjalo z Ančko.

Dež je šel vso noč in ves naslednji dan.

Se isti teden je zelenje zagrnilo polje, Reber in Peči. Drevje po vrtovih in mejah je začelo odganjati.

Pa se še pozebe niso nič bali fisto leto. Da je le sestradana živina mogla na pašo.

Hvala Bogu!

(Dalje prihodnjič.)

Na prvo pašo! (Fot. Fr. Krašovec.)

MLADOST.

KSAVER MESKO.

III.

Po samotni cesti stopa popotnik, majhen študent.

Kje je danes nebo, kje njegovo jasno oko, plamteče sonce, kje njegov smehljaj, jasna svetloba, topla luč? Kakor v vlažnem pepelu stopa mladi popotnik. Le korak za korakom se odgrinja pred njim sivkasta zavesa, od neba do zemlje vi-seča. Zdi se, kakor bi se ga bala in bi se mu venomer umikala. A takoj se spet zagrne za njim in se zgrne od vseh strani krog njega. Povsem tone popotnik med neprijaznimi, grobno molčečimi, srce težečimi gubami zavese.

S tesnim, skoraj bolnim hrepenenjem, da bi že zagledal kje izhod, na široko odprto, svetel in vesel, se ozre popotnik zdaj zdaj krog sebe. A ne vidi nikamor — zaželenega izhoda iz te mrtvaške tišine in tesnobe nikjer! Vsepovsod sam pepel, ki strmi v mladega romarja z neprijaznimi, sivimi, kakor oslepelimi očmi. Z neprijetno sluzastimi rokami sega popotniku po licih, pravi slepec, tipajoč, vsiljiv, zloben slepec. Otipava jih, kakor bi poskušal, je-li še toplota in življenje v njih, ali kakor bi se hotel ogreti ob tej mladostni toploti, ob tem pomladnem življenju.

Ker nikamor ne vidi s telesnimi očmi, gleda mladi romar tem živeje z duševnimi. Pot, ki je še pred njim, gleda in meri v duhu, dobro mu znano pot, ker že tolikokrat prehojeno.

Čez tri moste gre cesta. Prvi je tostran reke. Drugi, najdaljši, se vzpenja čez reko, poleti prečudno zelenkasto od povodnih rastlin, čudno leno in počasno; a zdaj bo pač kalna, deroča, ker v slabem vremenu zadnjih dni narasla. Tretji je onstran reke. Prvi in tretji sta samo zaradi povodenj; sicer je pod njima suho.

Za temi mostovi in travniki na obeh straneh ceste gozd. Za gozdom krčma, bela in lepa. Nekaj sto korakov dalje vas, kakih deset hiš, neredno razmetanih ob cesti in dalje gori po hribu, kakor bi jih bil kdo razmetel tam v prav slabi volji. Ob prvi hiši bo treba zaviti na desno, čez travnike, po pešpoli — saj bo vendar mogoče navzlic temu slabemu vremenu po tej bližnici, ki skrajša pot skoraj za eno uro? Zakaj vozna cesta se vleče naokoli v ovinku kakor bi šla v večnost. Potem spet skozi gozd, dolg in samotni. Nato na hrib, proti cerkvi Matere božje. Kakor bela golobica stoji na višavi. Ob lepih dneh se beli daleč čez polje. Danes je, seveda kakor ves svet pogreznjena v megleno morje. Od tam bo menda mogoče priti domov v dobrih poltreh, treh urah. Ko se le ta snežena

brozga ne bi tako čudno medla pod nogami! Kakor bi človek gazil po moki, vlažni, prekvašeni že. Stopi, a v istem trenutku posklizne za pol koraka nazaj. In v čevlje že sili mokrota. Kakor skozi papir prodira skozi usnje.

Pot polzi malemu popotniku po čelu. Vse telo mu je vroče pod slabotno obleko, prikladno za poletje, za prvo jesen še morda, ne pa za božično zimo.

Stopa s kratkimi, utrujenimi koraki. Zdaj zdaj si obriše potno čelo. In sanjari: »A doma — kako bo lepo in prijetno. K polnočnici letos ne pojdem, preveč bom utrujen. Umijem se, segrejem, malo odpočijem, povečerjam — glad se že oglašča — pa ležem in zaspim, da še božje Detece ni spalo bolj blaženo v blaženem Betlehemu.«

Razveseli se. Kakor božajoča pomlad skozi suho, v nemiru čakajoče drevje mu zaveje skozi srce mehko, toplo in hrepeneče: »Ko bi bil tudi tukaj ob cesti hlev kakor tam v svetem Betlehemu, pa bi stopil vanj, sedel, si odpočil.«

Hodi že dobre tri ure. Noge postajajo težke, neokretne. Misli, vse utrujene, leno povešajo krila, ki so jih pri odhodu iz mesta razpele v velikem veselju, razmahnile v toplem, veselem pričakovanju.

»Ne bi bil mislil, da bo tako hudo. Če bom le do noči doma. Morda niti ne.«

Strese ga hladna misel: »Če me zaloti noč na poti? Kaj tedaj?«

A glej, kaj je to?

Iz zastora pred njim se zabeli, kakor bi za trenutek zastrmelo vanj povsem belo oko. A se takoj spet zapre in skrije. A glej, tu spet... spet tam...

Hladno mu zagomazi po vročem telesu.

»Ali bo snežilo? O Bog, kako pridem tedaj domov?«

Požene se v pepelnato, mrko goščavo kakor mlad konj, kadar ostro zašvishtne nad njim bič. A je vendar tako tiho vsenaokoli, tako mrtvaško nemo in mirno, da se srce kar straši tega groznega molka.

Ko mu zazveni v uho oddaljeno, toliko da že za silo slišno šumenje narasle reke, mu že padajo velike bele zvezde na klobuk, na razvneto lice, na roke — v eni suče tenko paličico, v drugi nese obsežen zavo, napolnjen s knjigami in perilom.

Ko stopa čez tretji most — šumeča pesem reke, tako čudno, skoraj nenaravno in pošastno se glaseča v globokem molčanju prirode, tako tesnem in težečem kakor molk v mrliški sobi po polnoči, ko so vsi molivci že odšli, je že utonila v sivem prahu in brezglasnem metežu za njim — padajo kosmiči naglo in gosto. Zazdi se popotniku, da trgajo in češejo v višavah nevidne roke razdraženih duhov ogromne pole belega, ledenega papirja na majhne koščke ter jih srdito tresejo na zemljo.

Ozračje ni več tako mirno in negibno kakor še pred kratkim. Veter se je prebudil iz spanja in plane zdaj zdaj iz sive megle kakor splašen in zbesnel. Naravnost v lice pahne popotniku zvezdnete snežinke, v oči, kakor bi ga nameraval oslepiti, da ne bi videl ne pedi ceste pred seboj.

A navzlic vsem takim nagajivostim stopa fant odločno in junaško. Kaj mu to, če ga hoče zlovoljni sever povsem oslepiti s temi stoterimi vlažnimi kosmiči, ki mu jih veje in luča v oči! Glej, jasneje nego pred pol ure, ko še ni bilo tega razposajenega vetra, vidijo zdaj oči. Zakaj te jasne mlade oči so zagledale nenadoma druge, strmeče jim iz daljave naproti s toplo ljubeznijo, s tesno skrbjo, z velikim, težkim pričakovanjem.

Osvežen, ves radosten se nasmehne utrujeni romar, ko jih zagleda pred seboj med množico čudno gomazečih, divje se prekopicavajočih zvezd — najlepši zvezdi, ki sta mu sijali v tistih časih. Polglasno zdihne. A kakor pogumen vzklik radostnega, ker ljubečega srca je ta zdih: »Pridem, mati!«

Mnogokrat je hodil pozneje po isti cesti in je mislil na te oči poln vdanosti, poln tople hvaležnosti. Mnogokrat v življenju je šel še skozi hujše viharje, hodil po še nevarnejših potih. Pa je mislil na te oči poln ljubezni, poln hvaležnosti...

Pa je gozd res že pri kraju? Kdaj? Kako? — Toda resnično — že se beli gostilna iz bele mreže, po vsem stvarstvu od neba do zemlje plahetajoče.

In glej, na pragu prijazne hiše stoji krčmarica, mlada, visokorasla, rdečelična, in strmi zamišljena v divji metež.

»Dober dan, tetka.«

»Bog ga daj!«

Zdrami se zamišljena žena, pogleda pazneje.

»Študent, kajne?« vpraša s prijaznim, zvonko pojočim glasom.

»Študent, tetka. Saj sem že večkrat hodil tod mimo. Tudi pri vas v gostilni sem že bil nekoč z nekim tovarišem.«

»Saj te poznam. Pa danes ne stopiš noter?«

»Ne, tetka. Denarja nimam.«

»Pa onemagaš med potjo. Daleč še imaš. In ves moker si.«

»Ne omagam. Ne smem. Doma me pričakujejo.«

»Moj mož je šel tudi v mesto. Pa ga nisi nikjer videl?«

»Nisem.«

»Da bi ga le Bog skoraj srečno privedel domov!«

»Bo že, nič se ne bojte, tetka. Saj je vendar odrasel mož. In če sem prišel jaz!«

»Res, til Vstopil Ker si študent, ti prinesem merico vina. Potreben si, vidim.«

»Potreben pa res.«

»In segreješ se. Kakšno vreme te je zajelo, siromak til!«

V kralkem stoji pred študentom četrtinka vina. In zagozdo belega kruha položi gospodinja na mizo in dolg nož zraven.

»Jej in pij! Mesa ti ne morem dati, sveti post je.«

»Bog povrni, tetka. Je tudi tega dovolj.«

»Le vse pojey in izpij! Pa boš bral eno sveto mašo zame, kadar boš gospod,« se smeji mlada gostilničarka.

»Bom, tetka. Mi lahko zaupate,« zagotavlja Štefan resno in odločno. In pije in je.

Domačica sedi na stolu ob njem. Zadovoljno opazuje z velikimi črnimi očmi, kako gre študentu njen dar v slast.

»Moker pa si že od sile,« povzame po daljšem molku. »Ali imaš tudi v čevljih mokro?«

»Tudi. Kakor bi brodil bos po tem mokrem snegu, se mi zdi pri vsakem koraku. Ni prijetno.«

»Še zboliš. Počakaj, prinesem ti njegove nogavice, pa te oblečeš. So tople.«

Vse se zgodi, kakor želi in veli mlada gospodinja.

Okrepčan, ves poživljen in prerojen, v močnih nogavicah, ki pa že stega skozi nje mokrota prenapitega usnja svoje tenke, neprijetno ščegetajoče prste, se dijak poslavlja.

»Nič ne zahvaljaj. Le pogumno hodi in pridi srečno domov. Gotovo te v skrbeh čakajo, saj še jaz moža. In kadar boš gospod, na mašo nikar ne pozabi,« naroča lepa gostilničarka in se smeji, da se ji med rdečimi ustnicami bleste zdravi beli zobje.

Z novim pogumom se spusti mali popotnik v vihar in metež.

Ko čez dobre tri ure stopa v gosti temi proti domači vasi, je cesta že visoko zametena. Popotnik v snegu pada, s trudom vstaja, otresa z mokrimi, prezeblimi rokami sneg z lic, z obleke, s klobuka, s svežnja v roki, gazi dalje, pada, vstaja. Toliko da se še dviga, toliko da še čuti težke, vse mokre noge. Zdi se mu, da sanja — sanja hude, vročične sanje.

A čuj, nenadoma se oglasi iz gluhe noči prijazen, prijetno božajoči glas: »Le pogumno hodi in pridi srečno domov!«

In dve svetli zvezdi mu nenadoma zasvetita iz teme naproti: »Pridil!«

»Pridem, mati.« — —

Mnogokrat si je priznal v poznejšem življenju: Blagor njim, ki jih podpre na življenja potih prijazna roka, ki jih potolaži in okrepča blaga, sočutna beseda. In blagor njim, ki jim sveži v življenja noč dvoje ljubečih zvezd. Prerinejo se ob njih ogrevajočem blesku, že ob spominu nanje, skozi vse težave življenja...

(Dalje prihodnjič.)

RAZGLAS ŽUPANA OBČINE TRIOGLOVE.

IVAN VUK.

Tistega leta, ko je meseca maja zapadel sneg in pomendral vse žito, je v občini Trioglovi županovale Mačkovčan, želar Primož Cobel. Bilo je to prvikrat, kar pomnijo trioglovski kmetje. In zato ni čuda, da se je celo nebo razjelo radi te nezaslišnosti, in je v maju, ko drugod rosi dež, Trioglovčanom in Sentmartinčanom sploh ter njih sosedom, Malotedenčanom padal sneg.

Tako vsaj so govorili trioglovski kmetje. Ali mačkovski želarji niso bili tega mnenja. Saj ni nikjer pisano, da mora biti župan občine, katere je iz treh vasi in kjer niso samo kmetje, nego tudi želarji in trgovci in druga vaška gospoda, kakor financarji in žandarji, trioglovski kmet. V taki občini je upravičeno, da županuje tudi kdo od gospode, ali pa, kakor sedaj, mačkovski želar. Prenehati mora namreč tisto staro pravilo, ki je veljalo od bogve kdaj, da ima pravico županovati samo kmet iz vasi Trioglove, dočim je to nedopustno vrhovskim Mačkovčanom, kjer imajo trioglovski kmetje vinograde in viničarje; za gospode v »purgi« Zajčevsi pa se ne spodobi, ker jih ni veliko in niso stalni, kdor pa je v Zajčevcih stalen, pa ima dovolj opravila s cerkvijo in šolo ter gostilnami in trgovino.

In ko so Mačkovčani to preuredili, so se odločili, da to krivično navado odpravijo. Ker jih je bilo največ v občini Trioglovi, so to pri prvih volitvah izvedli in želar Primož Cobel, Mačkovčan, je postal župan. Prvi, odkar pomni ustno izročilo in stari ljudje v Trioglovi, Mačkovcih in Zajčevcih.

Trioglovski kmetje so se sicer zoper tako volitev pritožili, a gospoda v Ljutomeru na okrajnem glavarstvu jih ni poslušala in potrdila za župana Mačkovčana, ker je bil pravilno in z večino glasov izvoljen.

Tudi na občinske seje odborniki trioglovski kmetje niso hoteli prihajati. Ali občinske seje so se vkljub temu vršile in kmetje so naposled sprevideli, da je treba ugrizniti v kislo jabolko, če nočejo, da jih docela odrežejo od občinskega gospodarstva. Da bi pokazali, da niso za las popustili od svojih pravic, so modro govorili:

»Kdo bi si mislil, da Primož Cobel razume občinske posle? Dasi ni kmet, vendar se mu ne more nič oporekati. Dobro županuje. Takemu človeku se že lahko zaupa občinsko premoženje in blagor občine. Zato ga bomo podpirali. Zakaj nam, trioglovskim kmetom, je vseeno, kdo županuje v trioglovski občini, kmet, želar ali »purgar«, samo da prav županuje.«

In govorili so resnico. Zakaj Primož Cobel je bil mož, ki si ni dal kratiti svojih pravic. Bil je visok, močan mož, rjavih brk in tesar po poklicu. Tesarje pa vsak spoštuje, ker imajo široke dlani in jim je težko kratiti pravice.

Pa ne samo, kar se tiče občinskega gospodarstva, tudi v drugih rečeh občinskega uradovanja, se je župan Primož Cobel izkazal kaj spretnega človeka.

Med trioglovsko dolino in mačkovskim bregom, nekako na meji obeh vasi, je ležalo majhno posestvo, hiša in kakih dvanajst oralov zemlje, last Antona Drapjaša, krojača.

Anton Drapjaš še ni bil dolgo gospodar. Pred kakim letom je po očetovi smrti prevzel to posestvo, ki mu ga je izročila že stara in boleha mati, želeč si oddiha.

»Sestri izplačaj tri sto kron,« je rekla mati, »in se oženiš. Naša hiša stoji že — ti tega ni ti ne veš — v trioglovski vasi. Ne bo ti težko dobiti neveste z dočo.«

Sin Anton je poslušnil.

»V trioglovski vasi smo že, mati?! Tega res nisem vedel.«

»V trioglovski, kajpada.«

»Torej kmetje?!«

»Kmetje.«

Na licu Antona Drapjaša se je pojavila radost. Olajšano je zavzdihnil, se odkašljal in rekel z drhtečim glasom:

»Potem se oženim.«

»S Katarino Bezgovo iz Batinovec?«

»S fisto.«

Mati je videla iskro v sinovem očesu in se nasmehnila. Katarina Bezgova je bila torej izbrana, da postane trioglovska kmetica. Hči želarja iz Batinovec je imela, kakor so govorili, tisoč kron doče. In tisoč kron ni majhna reč, ko je denar tako drag in ga nikjer ni. Katarina je sicer vedno trdila, da ne gre za nobeno ceno jest kruha v Mačkovce, pa če bi zato morala drugod jesti kamenje. Ljubezen ima tudi svoje meje in dasi ljubi Antona Drapjaša z močno ljubeznijo, v Mačkovce je ta ljubezen vendarle ne potegne. S kamenjem pa še v Prlekiji niso doslej nikogar krmili. Anton Drapjaš je spoznal, da bo trebalo odreči se ljubljenu dekletu ali pa iti z njo v kakšno drugo vas obširne Prlekije, ki se ne bo imenovala Mačkovci.

Sedaj pa, ko je zvedel, da je njegova hiša v vasi Trioglovi, se je stvar nenadoma zasukala. Anton Drapjaš je z gotovostjo računal, da se ga sedaj Katarina Bezgova oklene s še vse večjo ljubeznijo in z njo fislih tisoč kron, ki bodo kaj primerna pomoč. Zakaj Trioglova niso Mačkovci, nego najuglednejša vas, ne samo v občini, temveč v vsej

fari sv. Martina. S listimi fisoč kronami izplača sestri tri sto kron in ostane mu še sedem sto kron. Za ta denar se pa že še da kupiti kaka prilična njiva ali travnik.

Anton Drapjaš je šel k svoji nevesti ves žareč od notranjega veselja. Ko ga je Katarina zagledala, se je zavzela, tako so se mu svetile oči.

»Kaj pa ti je danes, Anton,« je rekla in ga ogledovala.

On pa se je hotel nekoliko postaviti in je vprašal:

»Kaj pa naj mi bo, Katica?«

»Tako se ti svetijo oči.«

»Ker tebe vidim, Katica. Ker te ljubim, Katica.«

Katarina je stisnila usta in rekla:

»In vendar si še v Mačkovcih.«

Sedaj je Anton Drapjaš kar vzrastel.

»Ugovarjam. Nisem v Mačkovcih! Zakaj me žališ?«

Sedaj Katarina ni vedela, kaj naj misli.

»Kdaj si se pa preselil?« ga je vprašala čez nekaj časa.

Mahnil je z roko.

»Ne pomnim niti.«

Nasmehnil se je in jo prijel za roko. Katarina pa mu jo je odtegnila in jezno rekla:

»Kaj se boš norčeval!«

»Zakaj se jeziš, Katica? Zdi se mi, da me nimaš prav nič več rada, ker mi ne verjameš. Jaz pa ti pravim: Oženiva se, Katica, zakaj jaz nisem v Mačkovcih nego v Trioglovi, v vasi Trioglovi.«

In povedal je, kaj mu je rekla mati.

Ko je končal, je videl, da se je v očeh dekleta nekaj zasvetilo. Podala mu je roko in rekla vsa radostna:

»Ako je to resnica, dragi Anton, pa te vzamem.«

Drapjaš ji je stiskaval roke.

»Resnica, čista resnica, Katica!«

Katarina je za trenutek molčala, nato pa vprašala:

»Kdaj torej misliš, da bi se vzela?«

Ko je to izrekla, ji je šinila v obraz rdečica. Zakaj taka reč, kakor je ženitev, mora pobarvati lice.

»Najbolje bo, če narediva kar najhitreje. Gospodinjstvo trpi, ker je mati stara in boleha.«

»Pa narediva,« je rekla Katarina in se zopet zamislila, kakor da sledi novo misel. Nato je dejala, gledajoč Drapjašu v oči:

»Pje, Tone, ali lahko prisežeš, da je hiša v trioglovski vasi?«

»Lahko,« se je udaril Drapjaš na krojaške prsi.

»Mati mi ne bo lagala, Katica.«

»Kako, da tega nisi vedel prej, Tonč?«

V njenem glasu je bilo kakor nezaupanje.

»Kaj pa, če to le ni res?«

Drapjaš je hotel odgovoriti, da ju ni nobenega dvoma, ali prestrašen pogled Katarine ga je tako zbegal, da je zajecjal le nekaj besedi.

»Tonč, treba se bo prepričati,« je rekla zdajci Katarina resno. »Trebajo dokazov. Kar tako ne sedem tja k tebi, dasi te ljubim.«

»Mati je rekla, da smo v vasi Trioglovi,« jo je prepričeval Drapjaš.

»To ni noben dokaz, Tonč.«

»Kako se pa naj dokaže?«

Katarina Bezgova je dvignila obrvi.

»Uradno, Tonč! Pri županu mora biti to zapisano.«

»Poglediva, Katica,« je rekel Drapjaš vneto.

Katarina Bezgova je odločno zmajala z glavo.

»Ne. To bi se reklo, da že komaj čakam na ženitev. To pa ni res.«

Drapjaš ni videl, da je zopet zardela, ker je gledal v fla. Ali ko je izgovorila, jo je pogledal v oči, da vidi, ali govori resnico. No, ona je zakrila oči pod trepalnice, da jih ni mogel videti, in rekla smeje se:

»Ne gleda v moje oči! Sram me je!«

»Zakaj sram. Katica,« je vprašal Drapjaš mehko in ugajala mu je rdečica v licih. »Saj ni tako, kakor govori,« je pomislil.

Katarina Bezgova je odprla oči in rekla tiho:

»Ne vem.«

Ona v resnici ni vedela, zakaj bi jo moralo biti sram. Da prikriva to, je rekla izpodbujajoče:

»Sam idi k županu in pogledaj. Da bo še bolj gotovo, naj v nedeljo razglasi, da je tvoja hiša v trioglovski vasi in ne v Mačkovcih.«

Drapjaš se je ustrašil.

»To ne gre, Katica!«

»Če župan hoče, gre.«

»Ali kaj poreko drugi ljudje?«

»Saj baš zato naj razglasi, da bodo drugi ljudje nekaj rekli in da ne bodo rekli: Tista Bezgova iz Bačinovec ni mogla drugega dobiti, kakor Mačkovčana in se zakopala med siromaštvo s svojimi fisoč kronami.«

Drapjaš je uvidel, da je nasvet njegove Katarine, rdečelične, majhne in krepke Bezgove hčerke iz Bačinovec, dasi neprijeten, vendarle pameten. Obljubil je, da še danes opravi to reč z županom, čeprav že v naprej ve, da bo posel zelo težak.

* * *

Anton Drapjaš v resnici z županom Primožem Coblom ni imel lahkega dela. Zakaj tak »razglas«, kakor ga želi Anton Drapjaš, je uradna reč in drži, kakor pošlava, z žebliji pribita na črni, občinski deski.

Ker pa je Anton Drapjaš neprestano nalival v županov kozarec ljutomerčana — prošnja se je vlagala, kakor je to že bila navada, v gostilni — in neprestano ponavljal, da je to nujna potreba in v korist vse občine, ako se nastani v njej za vse življenje bogata oseba s tisoč kronami premoženja, se je skrben in vesten župan občine trioglovske, Primož Cobel, zamislil.

S tem pa je bila prošnja sprejeta in Drapjaš je že videl, da ji je ugodeno. Zakaj župan Primož Cobel je zgrabil za kozarec, ga izpil do dna in rekel:

»Malo slivovke bi ne škodilo.«

To je bilo kakor pečat, pritisnjen na vloženo prošnjo Antona Drapjaša. Ko je srebal župan slivovko in je njen duh ščegetal v nos tudi Antona Drapjaša, je rekel župan kakor sam zase:

»Brez seje to ne gre... Treba je sklicati sejo. Naj odbor sklene, kakor je prav in po postavi. Radi Drapjaša, ki je pošten človek in ga je volil, sklicem izredno sejo za jutri zvečer.«

Nato se je obrnil napol k Drapjašu in rekel smehljaje se:

»Toda potem, ko boš uradno priznan za trioglovskega kmeta, nikar ne pozabi nas Mačkovčanov!«

Drapjaš je čutil poudarek v smehljajočem se glasu županovem, ki je bil na njegovo uho, in rekel naravnost:

»Moj glas pri vsaki volitvi je zagotovljen Vam, gospod župan.«

Župan je velikodušno mahnil z roko, češ, da ne potrebuje glasov, a Drapjaš je videl, da ga je ta izjava vzradostila.

»Že jutri se odloči,« je odgovoril župan, vstajaje od mize, in njegove oči so bile vse rdeče obrobjene kakor vselej, ko je bil ginjen. Siskal je roko Drapjašu in govoril:

»Izredna občinska seja odloči! Upam, da odloči ugodno!«

V tej besedi je zvenelo zagotovilo in župan je naredil nekaj korakov proti vratom. Ali njegove težke noge so zadele ob stol. Oprijel se je zanj z obema rokama in sedel nanj z vso težo, kakor da nosi težko, nevidno breme.

* * *

Drugi dan po vloženi prošnji se je na večer velika soba v hiši Primoža Cobla spremenila v občinsko posvetovavnico.

Sprememba je bila v tem, da so spravili v miznico hleb kruha, rženega in pečenega tako, da je zgornja skorja odstopila od sredice, in ki je noč in dan ležal na mizi, kakor bi vabil vsakega: Odreži si in zagrizni. Na njegovo mesto pa so prišli raz-

lični potrebni in nepotrebni papirji in pisanja, kakor je to videti na pisalnih mizah uradov.

Okoli te velike orehove mize so sedeli občinski možje. Ne vsi, zakaj vsi, katere so trioglovski občani izvolili v občinski odbor, niso nikdar prihajali redno k rednim sejam občinskega sveta, kakor to veleva vest in dolžnost, a k izrednim sejam pa še celo ne. Župana Primoža Cobla to ni motilo. Sedel je na stolu pred fistimi papirji in pisanjem, se odkašljeval in pogledaval na uro, visečo na steni, že staro in okorno, ki je bila četrtinke in polovice na isti zvonec kakor ure, z naglico, kakor bi se ji silno mudilo.

»Še pet minut, počakamo,« je pretrgal tišino. »Naznanjeno je vsem. Povedal sem jim natančno čas in uro. Če ne pridejo, nismo krivi mi.«

Župan se je odkašljaj. Občinski možje so važno prikimali. Njih suhljati obrazi, vsi v resnih gubah, kakor se takemu trenutku spodobi, so bili obrnjeni k vratom. Le edini obraz, poln, rdeč in masten, obraz občinskega svetovavca Janeza Straha, ki je nosil portfelj občinske ubožne blagajne in so ga imenovali vsi kratko »ubožnega očeta«, je gledal predse in delal nekake pike na papir, ki je ležal pred njim. Na opombo župana o neotočnosti občinskih mož je rekel počasi in smehljajoč se, kakor je bila njegova navada:

»Zakaj bi jih čakali? ... Večino imamo!«

In pogledal je po vseh občinskih možeh.

»Ura je potekla, začnimo!«

Župan je pogledal v rdeči, smehljajoči se obraz »ubožnega očeta«, katerega se je najbolj bal kot svojega nevarnega tekmeca pri bodočih volitvah, želeč zaslediti v njegovih očeh njegovo mnenje. Nato se je odkašljaj in pogledal na uro in rekel:

»Dober večer, občinski možje!«

»Dober večer, župan,« so odgovorili nekateri polglasno mrmrajoč, kakor bi molili molitev.

»Otvarjam izredno občinsko sejo in vas pozdravljam.«

Občinski možje so važno pokimali. Kaj pa naj tudi naredi? Njih suhljati obrazi so bili videti še resnejši.

»Občinski možje,« je začel župan z uradnim glasom. Vsi odborniki so zaprli usta in svoja ušesa obrnili k županu. Samo »ubožni oče« je še vedno delal pike po papirju.

»Občinski možje! Na kratko povem. Skleniti nam je važen sklep, važen zato, ker je od njega odvisno na eni strani blagostanje in sreča dveh ljudi, in važen zato, ker se na drugi strani poveča davčna moč občine Trioglove in s tem tudi dohodki občine.«

Občinski možje so spoznali, da gre za važno reč. Njih ušesa so poslala še pazljivejša.

Župan je nadaljeval:

»Skleniti nam je, ali je posestvo oziroma hiša malega posestnika št. 7 v vasi Trioglova ali v vasi Mačkovci.«

Župan je pogledal na »ubožnega očeta«, ki je nehal delati pike, s pogledom, ki je govoril:

»Ali boš znal tako voditi sejo, Janez Strah, ako in če kdaj postaneš moj naslednik?«

»Ubožni oče« Janez Strah ni utegnil poslušati, kaj govorijo županove oči. Rekel je počasi, z glasom, ki je dopovedaval vsem, da bo odgovor na vprašanje, ki ga postavi sedaj, rešil hkrati to težavno in važno zadevo:

»Katera je tista številka 7... Ali vasi Trioglove ali vasi Mačkovci?«

Občinski možje so svoja ušesa obrnili k »ubožnemu očetu« in važno prikimali. Župan je pa pljunil pod mizo in dejal:

»Številka 7 je v tuoradnih zapiskih številka vasi Trioglova in obenem vasi Mačkovci.«

Nastal je za trenutek molk. Še celo »ubožni oče« se je zamislil. Nato pa je rekel:

»Ako je stvar taka, je vsa zadeva jasna. Hiša spada v vas Trioglovo in v vas Mačkovce. To se pravi, ako prav razumem iz poročila župana želje prosivca, da je on lahko trioglovski kmet ali mačkovski želar.«

Župan pa je odvrnil, kakor da je pripravljen na to:

»Stvar je sledeča: Anton Drapjaš je prevzel posestvo in se hoče oženiti.«

Nekdo občinskih očetov se je glasno začudil.

Župan se pa ni dal motiti.

»Nevesta pa ni iz naše občine in je bogata. Vsi veste, da v Mačkovce ošabni ljudje nočejo iti stanovat, dokler jih usoda sama ne prižene. Zato pa Antona Drapjaša njegova nevesta vzame le tedaj, če je njegova hiša v vasi Trioglova.«

»Ako je nevesta tako ošabna, pa počakajmo, da bo sama zaprosila, ali sme priti v Mačkovce, kakor so že naredili mnogi,« je rekel neki odbornik in užaljenost je bila v njegovem glasu.

»Tudi jaz sem tega mnenja,« je rekel župan. »Ali vsi veste, da je moja prva skrb množiti blagostanje občine in občanov. (Tu je pogledal na »ubožnega očeta« in poudaril besedo »moja«.) V takih primerih opuščam svoje osebno mnenje in ne gledam na ošabnost posameznih oseb. Zakaj nevesta prinese s seboj v našo občino tisoč kron v gotovini. Ne bilo bi pametno braniti prihod tisoč kronam v občino, ker se novih občanov in občank vsiljuje k nam v celih trumah brez tisoč kron, da, celo brez ene same krone!«

»Ubožni oče« in občinski svetovavec Janez Strah je odložil svinčnik, se naslonil nazaj in rekel:

»Nimamo nič zoper ženitev Antona Drapjaša s fistimi tisoč kronami.«

Janez Strah je govoril v množini nimamo, kot da govori v imenu vseh.

Župan je čutil to in rekel živahno:

»To ni naša reč, občinski možje. To tudi ni prošnja Antona Drapjaša. Rzsoditi in skleniti nam je, ali stoji njegova hiša v vasi Trioglova ali v vasi Mačkovci, oziroma, kje je meja obeh vasi. Od tega bo potem odvisno, ali tistih tisoč kron, ki jih ima nevesta Antona Drapjaša, pride v našo občino ali kam drugam. Zato prekinem posvetovanje za pet minut, da lahko vsak zbere svoje misli.«

Občinski možje so odložili resnost s svojih obličij in se obrnili drug k drugemu, da se pogovore.

Ko je poteklo pet minut na stenski uri, je župan zopet otvoril posvetovanje.

»Kako mislite, občinski možje?«

Pokazalo se je, da so občinski možje vasi Trioglove odločno proti.

»Kakšno je tisto bogastvo, tisoč kron,« so govorili. »Beračija... Zato je hiša številka 7 v Mačkovcih, kakor je bila doslej. Vas Trioglova ne sprejema želarjev za kmete, 'stare korenine' kakor so Trioglovčani. Kmetje, 'nove korenine' (tu so se prezirljivo nasmehnil) s tisoč kronami pa niso kmetje, pa če se prav štulijo v vas Trioglovo.«

To pa ni bilo po volji občinskim možem iz vasi Mačkovce.

»Vam je tisoč kron beračija,« so govorili. »Mi pa trdimo, da niso. Kmetje, 'starih korenin' nas prav nič ne brigajo. Za blagostanje občine moramo skrbeti vsi, želar kakor kmet, prvi še mnogokrat bolje. Tisto, ko ste samo vi lahko bili župani, drugi smo pa morali poslušati in plačevati, je minilo, kakor vidite.«

Samo odborniki iz »purg« Zajčevca so molčali. Krojač Drapjaš kupuje krojaške potrebščine v Zajčevcih in časih tudi blago. Če se oženi s petično nevesto, bo golovo še več kupoval. Zakaj bi tedaj ne molčali.

Le eden od njih je vprašal:

»Kako pa kaže mapa?«

Župan je razgrnil občinsko mapo in rekel:

»Tudi na mapi ni razvidno.«

Vsi so se sklonili nad mapo in gledali v zelenkaste, rdečkaste in rumenkaste barve, ki so bile na mapi v različnih oblikah in v različnih velikostih. Strmeli so v tiste vijugaste in ravne črte in številke z zamišljenimi očmi.

»Resnica, ni razvidno,« je rekel neki odbornik, bolj sam zase kakor za druge.

Drugi so pogledali na njegove oči, da vidijo, v katero smer se upirajo, in vsi so se zagledali v tisto točko.

»Da, ni razvidno,« je potrdil Janez Strah, jezen, da ga je drugi prehitel. »Tu bi morala iti meja, pa je ni.«

Zopet so vsi pogledali v oči »ubožnemu očetu«, da vidijo, kam gleda; zakaj s prstom se ni upal dotekniti tistih barv na mapi, da je ne umaže ali ne pokvari kakšnega posestva ali hiše.

»Ni razvidno, ni,« so se oglašali drug za drugim, razen odbornikov iz vasi Trioglove, in majali z glavami češ, kako je ta draga mapa tako nepopolna.

Župan je zgenil mapo in jo vložil v okroglo cev iz debelega papirja in govoril, pogledovaje na vse po vrsti:

»Da se ne zgodi nikomur krivica in da pravica ne bo teplana, sem povpraševal pri starih ljudeh, ki so zanesljivejši od vsake mape in od vsakega papirja.«

Občinski možje so pazljivo gledali na županove ustnice in na migajoče rumene brke pod njimi.

»Stari ljudje — vprašal sem Mačkovčane in Trioglovčane...«

»Kateri Trioglovčane,« so se zgenili občinski možje vasi Trioglove. »Takšnih v Trioglovi ni.«

Župan jih je pa samo pogledal in nadaljeval:

»... so soglasno potrdili, da je meja obeh vasi v resnici kakih sto korakov za hlevi Antona Drapjaša. Vi vsi veste, da so ti hlevi za hišo Antona Drapjaša.«

»Torej je hiša v vasi Trioglova,« je rekel z olajševalnim vzdihom neki odbornik.

»Da... Neoporečno v vasi Trioglovi, in najsi občinski možje iz vasi Trioglove tudi zatajujejo svoje stare ljudi, jim nič ne pomaga. Oni zatajujejo vse, kar njim ni po godu. Mi vsi pa vemo, da so v vasi Trioglovi tudi stari ljudje in se zato ne bomo prepirali in morda celo sklicevali občinsko sejo.«

Pogledal je strogo po občinskih možeh vasi Trioglove in veselilo ga je, da je tem svojim sovražnikom lahko odgovoril z uradnim glasom.

Občinski možje Trioglove pa so gledali jezno:

»Tako je, ako želar županuje kmetom!«

Zajčevski občinski mož pa je rekel:

»Stvar je torej v redu in še glasovati ni treba, ker je dokazano po pričah, kakor govori župan. Treba je samo narediti zapisnik in ga podpisati.«

Občinski možje iz vasi Trioglove so se pokrili in mrkih lic odšli. Župan jih je ustavljal, ker še seja ni zaključena in zapisnik še ni podpisan.

Niso odgovorili in so odšli.

»Kar zapiši, da je soglasno sprejeto, in zaključiti sejo,« je rekel neki mačkovski odbornik.

»Treba je podpisati zapisnik seje,« je ugovarjal župan. »In soglasno tudi ni sprejeto, kar nič ne de, ker je sprejeto z večino.«

Albert Welti: Po svatbi.

»Zapisnik podpišemo prihodnjič,« so rekli nekateri.

Tedaj je župan zaključil sejo, položil na mizo kruh z odstoplo zgornjo skorjo in postavil pred občinske možje vino, ki ga je kupil Anton Drapjaš na nasvet župana, in rekel:

»Pijte možje in jejte!«

Z lic občinskih mož je zginila tista važnost, ki je sedela na njih ves čas te prevažne seje. Uradni glasovi in govorice so se spremenile v domače in neuradne.

* * *

V soboto zvečer listega tedna je sedel župan Primož Cobel pri mizi in pisal. Napisal je dve, tri besede in se zopet zamislil. Na licu in v očeh se mu je videl trud.

Ko je napisal, je pritisnil občinski pečat, podpisal in zamahnil po zraku s podpisanim papirjem, da posuši še mokre besede. Nato ga je prijel skrbno in z obema rokama ob straneh, ga podržal k luči in čital:

RAZGLAS.

Na semkaj vloženo prošnjo trioglovskega občana, posestnika in krojača Antona Drapjaša, naj se dožene, kje gre meja obeh vasi: Trioglove in Mačkovcev, zvezanih v eno politično celoto, h kateri pa še spada tudi vas »purga« Zajčevci (to je napisal v oklepaju), se razglašča, da je meja obema zgoraj imenovanima vasema sto korakov za gospodarskim poslopjem ali hlevi, ki so last posestnika in krojača Antona Drapjaša. S tem se je dognalo, da stoji hiša s hlevi vred, torej s slanovavci te hiše in z vso živino, že v vasi Trioglova.

Občinski urad občine Trioglova:

Primož Cobel, župan.

Ko je župan prečital in popravil še nekatere črke, ki se mu niso zdele dovolj razločno napisane, in je na koncu besede župan naredil nekoliko večjo piko, da se razločno vidi, da je razglasila tam konec, je obrisal pero ob lase in zamrmral:

»To bo držalo.«

Na to je spravil občinski pečat, še enkrat prečital razglas, prihrjevalno migaje z glavo in ga položil k drugim, že izgotovljenim uradnim spisom.

Drugi dan, v nedeljo po rani maši, je župan Primož Cobel poiskal človeka, ki je pred cerkvijo sv. Martina, na prostornem trgu vsako nedeljo glasno čital različna oznanila in razglase, ki so se mu izročali s spremstvom desetice od raznih županov, trgovcev in drugih, ki kaj oznanjujejo.

Človek je vzel razglas, pogledal na župana, stisnil desetico, spuščeno mu v roko, in pokimal z glavo. Na to se je ozrl po cerkvenem trgu, kjer so stali ljudje v gručah in se pogovarjali, se odkašljali, potresel s papirji in zakričal z debelim glasom, za teglo in važno:

»Oznanilooo ...«

Gruče so se zgenile, razpusile in se zopet strnile v eno samo, ki je obstopila človeka s papirji v rokah.

Človek s papirji pa se je še enkrat ozrl po ljudeh in vnovič zakričal, nekoliko kraje kakor prvič:

»Oznanilo!«

Vse je utihnilo.

Človek s papirji se je še ozrl izpod čela, samo z očmi po ljudeh in jel čitati oznanila in razglase enakomerno in glasno. Tu je bilo oznanjeno o jajcih, kje in po čem se kupujejo, o posestvih, odlokih okrajnega glavarstva in sodnije, ki jih razglašča za svojo občino ta ali oni župan obširne šentmartinske fare. Med temi oznanili je prišel na vrsto tudi razglas trioglovskega župana.

Dasi je človek s papirji prečital razglas s fistim glasom kakor vsa ostala oznanila, vendar se je Primožu Coblu zdelo, da ga je čital glasneje in da je ljudstvo bilo še bolj molčeče.

* * *

O razglasu župana občine Trioglove je govorila vsa fara. Tako je govorila, da je slišalo o njem celo okrajno glavarstvo.

Okrajno glavarstvo je pisalo na občinski urad občine Trioglove, naj se izjavi, kaj je s fistim razglasom župana Primoža Cobla in pouči župana o njegovih dolžnostih in pravicah.

Ko je prečital župan Primož Cobel to pisanje, je sedel za mizo in dolgo gledal na fiste črke, ki bi naj bile podpis okrajnega glavarja. Ko je obrnil oči od podpisa, se je počesal za ušesi.

»Občinski urad — to sem jaz. In župan — to sem tudi jaz... Vidi se, da je oblast sama zoper sebe,« je mrmral in se spomnil, da stoji nekje nekaj zapisano o oblasti, ki je sama zoper sebe.

»Same sitnosti,« je godrnjal. »Ugodiš občanom, se zameriš gospodi. Ugodiš gosposki, te snedo občani. Same neprilike.« Jel je zopet čitati pisanje.

»Kdo se je neki pritožil?«

To vprašanje je mučilo župana.

»Rad bi zares vedel, ali so se samo nekateri ali vsi, kar jih je kmetov v vasi Trioglovi?«

Ali čim bolj je mislil, tem manj je vedel.

Zložil je pisanje in zahodil po sobi. Naposled se je ustavil pred omaro, jo odprl in njegova roka je segla vanjo. Ko se je zopet prikazala, je držala steklenico žganjice. Potresla je tisto steklenico, da se je tekočina, prozorna in čista, lahko zapenila. Ob stenah steklenice so zaplesale kroglice, »pijanci« imenovane.

Primož Cobel je nagnil. Slišalo se je golfanje. Ko si je glasno oddehnil, je roka postavila steklenico nazaj v omaro. Na to je vnovič zahodil po sobi. Tisto pisanje mu ni dalo pokoja.

»Kako more biti tako učena gospoda sama zoper sebe? In je sama zoper sebe, ker je zoper mene, ki sem oblast in ona tudi oblast.«

Tedaj pa, čakajoč na odgovor, se je nečesa spomnil. Sedel je za mizo. Njegov pogled je ostal nepremičen, kakor da ogleduje tisto »nekaj«, ali je pravo ali ne. Na to pa je vzel papir in pero.

»Občinski urad se izjavi,« je rekel.

Pod žoltimi brki so se stisnile ustnice in začel je počasi pisati poročilo:

Na dopis z dne itd. se sporoča, da je tukajšnje županstvo sklenilo na izredni seji, vršeči se 21. marca t. l., važno reč, ki se tiče občinskih zadev občine Trioglove, in je tukajšnje županstvo čutilo dolžnost, ta sklep javno razglasiti, in sicer iz sledečih razlogov:

1. Na občinski mapi se ne ve, kje je prava meja med vasjo Trioglova in vasjo Mačkovci. Po poročilih starih ljudi se je pa dognala prava meja. S tem so se preprečili razni domači prepiri v občini Trioglovi.

2. Potrebno je bilo razglasiti sklep z »Razglasom«, ker je bila od njega odvisna poroka Antona Drapjaša, posestnika št. 7 vasi Trioglove, z bogato nevesto, ki se je odločila vzeti imenovanega Drapjaša le pod pogojem, ako je njegova hiša v vasi Trioglova. Gospodom pri okrajnem glavarstvu je gotovo znano, kako so ženske muhaste. (To je zapisal v oklepaju.) Zaradi tega se je moralo ugoditi prošnji občana Antona Drapjaša glede njegove sreče in blagostanja. Kot

občanu in davkopllačevavcu (to besedo je podčrtal) pa se je morala prošnja uvaževati, ker je bila tudi v korist občine same; zakaj v občini Trioglova je davko-neplačevavcev že vse preveč.

3. Sklep županstva ni škodil nobenemu občanu na premoženju. Ako pa je na domišljeni časti, se pa županstvo na to ne more ozirati, ker se od domišljivosti še ne plačujejo davki.

Občinski urad občine Trioglove.

Primož Cobel, župan.

Ko je župan še enkrat prečital, kar je napisal, popravil nekatere črke, naredil pri besedi »župan« večjo piko, je dejal:

»Naj čitajo, če hočejo! Resnico sem zapisal.«

Katarina Bezgova je vzela Antona Drapjaša. Drapjaš je iz hvaležnosti povabil na gostijo tudi župana.

Zvečer, ko so bili že vsi židane volje in so napili tudi županu občine Trioglove, pod čigar okrilje in varstvo se podaja nevesta s svojim možem, je Primož Cobel bil zelo ginjen. Vstal je, se odkašljaj in nazdravil novoporočencema. Povedal je, kako ga je hotelo okrajno glavarstvo radi tistega razglasa, ki je ustvaril današnji srečni dan, pritisniti ob steno in kako jim je odgovoril.

Vsi gostje so vstali in vzklikali županu ter trkali z njim. On pa je ves žarel v obraz in se smejal. V njegovem glasu je bilo toliko samozavesti, da je prešla na druge in jih navduševala.

In vsi so zapeli za njim:

»Kaj nam pa morejo ...

Nič nam ne morejo ...«

OČETOVO PISMO.

»Veš, kakšne so moje roké?

Trudne, žuljave so in težké,
nabrekle so mi od krvi
in mi drhte od dela in skrbi.

Lopato na ramo: v obraz udarja nam jutranji zrak
in vanj odmeva trudni naš korak.

Še sestre tvoje trudne vstajajo,
da z mrakom začnejo in z mrakom nehajo.

Vse dneve težko delamo,
s skrbjo na čelu hodimo
pa nate mislimo,
kako ti je po nas težko.

Kruh iz zemljé iztiskamo,
da tebe in svoj dom preživljamo.
Trpljenje naše raste z vsakim dnem,
a če se kdaj konča, ne vem.«

VENC. SEJAVEC.

IZ ANATOMIJE.

O SLUZNICAH.

DR. JANEZ PLEČNIK.

Zadnjič smo pogledali na sluznice. Rekli smo: sluznica (Schleimhaut; tunica mucosa, r. tunika mucoza) je tisti kožast sklad, je tista koža, ki openja notranjo plat drobja.

Par sluznic smo našli; tako:

Kožico, ki odeva zrklo in je še opeta ob zadnjo plat vek (očesnih vek = trepalnic) in ki nekam »veže« veke na zrklo (veznica, Bindehaut, conjunctiva).

Smo navedli sluznico v ustni duplini, pa tudi ono v nosni duplini, pa še ono v sapniku in v pljučih; navedli smo tudi sluznico v črevesu.

Sluznico v očesu smo omenili, ker je najopaznejša; na sluznico v nosu in v ustih smo opominjali ne samo ker ste dobro opazni; opomnili smo še, da je njih prehod v kožo raznolik in lahko opazen. Na sluznico v črevju smo pa opozorili, ker je kar obče dobro poznana; vse (kranjske) mesene klobase, pa vse prtene klobase imajo v ostenje črevo, ki mu manjka sluznica.

Kdo je stvaril »krvavice« in »jetrnice«, ne vem: slovenskih ušes menda ni bil, pa naj ga je poslušal sam Caf. Slovenci imamo mesene, jetrne, krvave klobase. — Lepa je (od Cigaleta zapisana) oznaka krvavnica (= Haemorrhoidalknoten, zlaža žila). Od črevesa, ki naj pride vanj (mesen, krvav, jetrn) nadév, najprej mast »oberejo«, nato črevo (s paličico) »obrnejo«, da pride to, kar je »znotraj« na »ven«, potem »ožlemajo« črevo s »kljukico«, oziroma »ostržejo (z lesenim nožem) žlemanje« od črevesa. »Žlemanje« je pa to, kar imenuje anatom sluznico.

Debelina sluznic je kaj različna: sluznica na zrklu (»veznica«) je nežna tanka kožica; sluznica požirala je pa mogočna in trdna. Sluznice so kaj različne barve: sluznica na zrklu je bleda, na vekah je bledikasto rdeča; sluznica v ustni duplini je rožnata, v požiralu je pa bela.

Stkane so sluznice iz niti in je v tem nitju vkladenega in včkanega nekaj stezalnega (ne: stegljivega = elastisch!) nitja, torej mesa (mišic).

Eno plat sluznic označamo kot prosto plat; z drugo platjo so sluznice prirastle in pripete na kak podklad. Podklad je časih košččen — tako n. pr. je del ustne sluznice prirastel ob (koščeno) trdo nebo (oziroma ob pokostno opno košččenega nebesa); navadno je podklad mesnat — tako n. pr. je del ustne sluznice prirastel na jezik in jezik je kepa mesa.

Prosta plat sluznic skoraj nikdar ni povsem gladka; povrhnje sluznic kaže vegljine, grape, drage, jamice, globenice in globeničice. Neke sluznice so tudi grbavčaste. Neke sluznice so posute

z bradavičicami, s kosmi, s kosmiči, s kosmički: pa govorimo o bradavičastem, kosmatem, kosmatičastem povrhju. Stopi pred ogledalo pa si oglej sluznico, ki ti openja jezik, in si oglej vso, ki ti openja ustno duplino sploh; precej vse boš videl, kar smo omenili lepše.

Letáko opazovanje naj ti postane redna navada. Ne zanemarjaj knjige, ki si jo dobil od matere s seboj na življenjsko pot in ki ima naslov: »moje telo« in ki ima poglavja: kosti, meso, drobje, žilje, živčevje, čuteži in ki so njene črke podobne bradavicam, kosmičem, nitkam!

In naše matere? Vsakemu otroku izroči mati to knjigo — pa je malo mater, ki uče otroka branja po tej knjigi, in malo je mater, ki pregledajo vsak dan to otrokovo knjigo. Malo je mater, ki vedo točno za število zob svojih otrok. Veliko je mater, ki vedo točno za število klobukov sosede. Mati naj ve točno, kako in kedaj so otroku zobje pognali, kedaj izpadli. Mati naj ve točno, kakera je barva, ki jo ima sluznica v otrokovem očesu, sluznica v njega ustih. Pazna mati pregleda v eni, v dveh — no recimo — v treh minutah sluznice peterih otrok in objame z vidom vse njih telesce. Pazna mati primerja danes z včeraj. Primerjati pomeni misliti. Misleča mati bo videla in znala, kar ji je treba in česar po »higijenskih« muzejih ne bo našla. Prazenstvo zavlada po knjigah, po podobah, po predavanjih, če ti lastno opazovanje, lastno primerjanje in lastna preudarnost (= inteligenca) ne odpira in ne odpre oči. Mati, ki si ogleda vse telo dece sleherni dan in ki meri današnje opazke z včerajšnjimi, je u m n a m a t i. Daleko je umnejša od matere, ki si hrani dušo ob naturalističnih (?) romanih, ki išče v letéh gradiva za svojo dušo in ki skuša leto gradivo uporabiti. Mati naj gleda v usta, v oči svojih otrok, kot gleda kmet na polje: ona naj gleda na dele otrokovega telesca z vprašanji: kako je to bilo? — kako je to? — kako bo to? — pa ji bo postalo jasno: kaj je bilo, kaj je prav, in ji bo postajalo jasno, kaj ne bo prav. Preudaren ni, ki bere pisano besedo in jo skuša umeti; preudaren je, ki gleda v naturo in skuša njene pojave meriti.

Telo se otroku — pa tudi nam — spreminja in se spreminjajo s tem tudi naši duševni pojavi. Naj bi tudi naše učiteljstvo vedelo in upoštevalo: poznanje podrobne (mikroskopske) zgraje telesa ni vodilo pri presojanju učencev; suhe, zabrekle, pordele sluznice so povednejše.

Sledi nekaj drobnjave.

Hyrll razmišlja nekje (Handbuch der topographischen Anatomie, VII. Aufl., 1882 (!), str. 357 spodaj) o znamenem reku: bella gerant alii, tu felix Austria nube (vojske naj vodijo drugi, ti, Avstrija srečna, se ženi) in sklene razmišljanje s stavkom: »Pri vojskovanju koljejo na komando (povelje) ljudi, ki imajo — tako bi mislil —,

ker že žive, brez dvojbe tudi pravico do življenja. To ne spada prav za prav pod sodstvo anatomije, temveč pod sodstvo človeške pameti, kadar bo ozdravela.«

Obiskal sem gospo L. (v Ljubljani). Govorila sva o tem in o onem, pa tudi o njeni sedemletni hčerki M. Poprašal sem, ali je zdrava, ali dobro spi, kje je, kaj sedaj dela. Zvedel sem, da postaja bledikasta, da postaja v nočeh nemirna, da ji jed ne gre več v pravi tek — vse to, odkar hodi v šolo; kar neprestano da piše in bere — pa še ta nesrečna ročna dela! Pomislite, ta teden naj splete par nogavičk, pa še majice iz prejšnjega tedna ni skvačkala!

Začudil sem se v srcu! Otrok hodi dan na dan v šolo — sedi v šoli eno, dve, morda celo tri ure —. Zamislil sem se: kaj pa v šoli delajo, kaj pa je namen šole, če je treba še domačega dela?

Poprašal sem: otrok morda ni nadarjen? Kaj pa sošolke? O — je odgovorila gospa L. — pri vseh je tako kot pri naši; pa — sedaj že vem — pletla in kvačkala ji bom nekaj sama, nekaj ji bodo pa pletli in kvačkali v trgovini K. Poprašal sem: ali Vam v trgovini K. vse do pravega časa oskrbe? Seveda — je bil odgovor: vse matere nosijo ročna dela deklet tja in trgovina K. živi skoraj le ob »šolskih« ročnih delih.

Obiskal sem gospo P. Govorila sva o tem in onem, pa tudi o njenem sedemletnem sinčku B. Poprašal sem, ali je zdrav, ali dobro spi, kje je, kaj sedaj dela. O — je bil odgovor — s tem pobom imam pa sitnosti. Štiri, pet, da, šest strani mora vsak dan napisati, pa mi ob koncu ves obnemore. Zadnjič je grdo pisal, je dobil slab red in je sedaj ves zbehan. Sedaj piševa skupaj, po ure sediva, prej ko spiševa. V šoli so ga te dni prašali, če je zadnje naloge res sam tako lepo napisal? Pa je fant povedal: Mamica je pomagala — pa so mu v šoli pod spisano napisali: ne velja! Fant me je prašal, ali naj v šoli v prihodnje razodene, da mu pomagam, ali naj reče: sam sem pisal, mamica ni pomagala. Rekla sem mu: Kadar boš sam pisal, povej: sam sem pisal; če ti bom pomagala, povej: mamica je pomagala. Fant je tako delal, pa so ga karali v šoli. Fant mi je to povedal in je dostavil: Mamica! Tovariši mi pravijo, da sem neumen, ker povem, kdaj mi je mamica pomagala pri pisanju; njim vsem pomagajo mamice, pravijo pa vsi, da sami pišejo, pa še pohvaljeni so!

To so čudne stvari! Kažejo pa, da imajo matere časa dovolj tudi za opazovanje telesce svojih otrok.

Možem, očetom in davkoplačevavcem sploh je pa E. Mach (Der relative Bildungswerth der wissenschaftlichen Unterrichtsfächer) takole govoril: Meni se pa zdi, da ne briga samo države, ampak da briga prav močno vsakega od nas, kako vzgajajo naše otroke po javnih šolah za naš denar.

Vsa letá drobnjava je ena enota in je celota in naj nihče ne misli, da sem se nameril z njo v ceh penny-a-linerjev (reci: peni-e-leinerji).^{*} Res pa je, da leona drobnarija prav za prav ni zadeva anatomije in da bo zadeva človeške pameti, če bo letá kedaj ozdravela.

Sluznice delajo in izcejajo sluzo (slezoto = sluzino = Schleim): sluznice torej neprestano sluzé (slezé = slizé = Schleim absondern).

^{*} Tako pravijo Angleži fislim pisavcem, ki na mnogo vrstic razvlečejo to, kar se da kralko povedati; razsvalkavaio radi tega, ker so od vrstice plačani (praskači — vrstičarji).

Levstik pravi sluznicam sluzne kože.

V Pleteršniku berem, da pišejo o »sklepni sluzi« = Gelenksschleim. Letá oznaka — tako sodim — ni srečna. Volhkoba namreč, ki dela sklepovne (sklepne) konce kosti sklizke in ki so ji anatomi dali oznako synovia (= sinovialna volhkoba = Gelenksschleim) ni sluz. Landois (Physiologie des Menschen) pravi, da dobiš v sinovii (sklepni sluzi) fiste sestavine, kot jih dobiš v transudatih. (»Transsudatum« imenujejo zdravniki tekočino, ki se nabira pri »vodenici« po telesu.) V sinovialni volhkobi torej — tako piše Landois — imamo fiste sestavine kot jih imamo v transudatih in pa še nekaj — poroča nadalje Landois —, kar je »sluzecu (= mucin = Schleimstoff) podobno«. »Synovia« = tekočina oziroma volhkoba, ki dela sklepovne konce sklizke, ki maže te konce, je po naše sklepopovna maža; leto mažo označa Hyrtl (pa nemški anatomi sploh) kot »Gelenksschmiere«. — Francozi govore o »la synovie« (r. sinovi) in pravijo, da je ta »synovie«: un liquide incolore, visqueux, filant, qui facilite le glissement des surfaces articulaires (Rouviere) = brezbarvna, sluzasta, vlecljiva tekočina, ki lajša sklizanje (glissement, gleiten!) med sklepovno sklenjenimi kostmi.

Sluz (i) (sluzota = sluzina = Schleim = mucus, r. mukus): sivkasta, lepivasta, vlecljiva tvar je, ki dela sluznico volhko in slizko. Sluz je težja od vode, saj veš, da pljunek — in pljunek je iz sluzi — tone v vodi; izpljunki pomešani z zračnimi mehurčki plavajo seveda na vodi.

Sluz je mešanica: v sluzi je dostj vode in je tej vodi primešan sluzec (mucin = Schleimstoff); sluzec je, ki napravi sluz sluzasto, lepivasto, vlecljivo.

Sluzast, lepiv, vlecljiv je pa le po vodi prepojen, po vodi razbuhnen sluzec. Izsušeni sluzec je trd. Izsušeni sluzec je obče znan: »hraste v nosu« — otroci smo jim rekali »mucke« — so izsušen sluzec. Leté hraste (izsušeni nosni sluzec) se v vodi napojé, se razbuhnejo, se zmečé, in postanejo sluzaste, mehke, vlecljive.

Hraste iz nosa smatra vsakdo za precéj nečedne stvari, pa tudi star anatom ne posluša rad o hrastah v nosu in se gabijo tudi staremu anatomu pripovedovanja o smrkliju. Hyrtl piše: »Cela močvirja tega (nosnega) gabežljivega izcedka nosijo (ljudje) s seboj po robčkih iz batista in iz svile.« Hyrtl dostavlja še tole resnico: »Iz zdrave nosne sluznice meži le toliko sluzi, kolikor je je treba, da ostane sluznica volhka; za zdrav nos robček ni potreben.«

Otrok »se iz nosa ne čisti« in smrkelj, ki mu visi iz nosa čez gornjo ustnico v usta, ne kaže na to, da je otrok zdrav; tak smrkelj je opazovavcu le v gabež in ga opozarja, da otrokov nos ni v redu. Bravec naj mi ne zameri omenjanja letéh gnjusot: ne moje besede, smrkelj otrok je gaben.

Pri (nosnem) kašaru (pri zabreki nosne sluznice) izceja sluznica iz početka skoraj čist sluzec,

pa je torej letá izpočetni izcedek gost in lepak; pozneje izceja sluznica tudi še vodenasto tekočino in se v njej sluzec razleze in razbuhne, postane laže mezljiv in postane nosna mezga tekoča. Tak razbuhnjeni sluzec se pa seseda in zgosti, če ga zaliješ s kislino (n. pr. z jesihom).

V Pleteršniku berem:

»izpo... besede, ki jih tu ne najdeš išči pod spo-«. Slovenci — tako se mi zdi — »izpočefen« in »spočefen« (con-iux!) ne označa ene stvari.

O dobroti in uporabnosti stvarjenih besed sodi ves narod. Narod stvarjene besede prizna (jih sprejme) ali jih pa odkloni; besede, ki jih narod sprejme, so v narodnem duhu in so »dobre«, one, ki jih narod ne sprejme, so »slabe«.

V Pleteršniku berem tole resnico: »izpo- (navadno) spo-«. Narod je torej priznal »praefixum« »spo-« in ga je sprejel za »izpo-«. Kako in zakaj je narod leto priznal in sprejel, o tem molče. Negodni časi ubijajo in vbijajo v narodov jezik marsikaj.

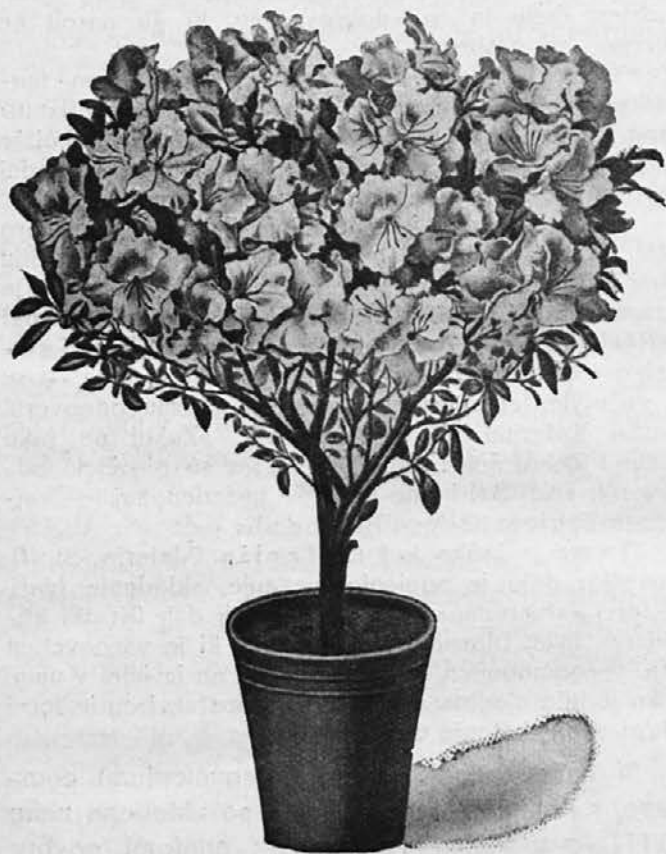
Naj povem nekaj iz današnje dobe. 20. novembra 1927 so otroci obiskali gospo Katarino P. Po zaužitju slaščic in oblizju ustnic se je pričelo poslavljanje, pa je gospa Katarina P. otroke poprašala: »Kdaj me pa spet obiščete, otročički?« Otroci so odgovorili: »Dva jsetega četrtega bomo prišli.« Družba — vsa — se je začudila temu jasnemu ter določnemu odgovoru. Gospa Katarina pa je poprašala: »Zakaj pa tako pozno? Zakaj šele drugo leto?« Pa so otročički odgovorili: »Ne! Saj bomo prišli še ta teden, saj je dvajsetega četrtega (24tega!) Vaš god.«

Tvar je toliko kot materija (Materie, Stoff). Človeško delo je spajanje, vezanje, skladanje stvari, mi torej »stvarjamo«. Bog, ki je zgolj duh (Kratki katekizem 1890; Blasnikovi nasledniki), ki je vsegaveden in je vsegamogočen, je hotel svet in ga je imel v umu, in ko je bila njegova volja, je svet nastal; Bog je torej takrat svoje hotenje utvaril.

V našo zunanjo odejo (integumentum) commune, r. komune), torej v kožo, so vkladena neka čutila: s kožo tipljemo; anatomi govore torej o koži kot o tipežu (Tastorgan; organon tactus, r. taktus), torej kot o organu za tipanje. Tudi po sluznicah — kožah, ki so opete ob naših drobkih votlinah so porazrejana čutila (Sinneszellen) in je čutnost (Empfindungsvermögen) sluznic pažnje vredna.

Beseda čutilo torej ne označi tega, kar označi beseda čutež. Čutila (Sinneszellen, Nervenendapparate) so vkladena v čuteže (Sinnesorgane). Čutila so prejemavci vplivov in pri prevajanju čutkov so prav samo čutila dejavna. Rekali bi torej, da so čutila prejemavci čutkov, da so čutila enkrat večje, drugič manjše čutljivosti; pri velikem številu istočasnih čutkov, torej pri nejasnosti (n. pr. če nas »vije«, če nas »reže, nas »žge«), bi govorili o občutku, in če gre za vse telo, o počutku. O tej zadevi danes ne kaže na široko govoriti. Plašnim naj še dodam, da je med čutili in čuteži nekam tako razmerje kot med zeljem (zelnatimi glavami) in zelnikom in to razmerje menda ni preveč zamotano.

Čutljivost kože je precej povsod enaka, sluznice pa niso vse enako čutljive in tudi nima vsaka povsod enake čutljivosti. Žolč — izcejajo ga jetra — ne napravlja črevesni sluznici bolečin; saj še ne vemo ne, da teče žolč kar neprestano v črevo. V ustih pa nam je žolč skrajno neprijetno grenek, in če nam kane žolč v oko, nas peče. Ustna sluznica čuti soljeno jed kot slano; požiralo, želodec in oštaló črevo nam ne poročajo več o slanosti. Jesih je za ustno sluznico kisel: požiralo, želodec in oštaló črevo te kislosti ne čuti; vse to velja tudi za

Indijska acaleja.

alkohol, poper, čebulo, česen pa za začinila (začinjala = začimbe) sploh. Kar vobče je znano, da nas izpiranje in izpranje ust reši vseh slaježnih neprijetnosti, nastalih po ostrih ali gabnih začinih.

Vstopišča v drobje (n. pr. usta in nos) so obdarjena s prav posebno tenkočutno sluznico. Kar obliči ob jabolku (Kehlkopf, larynx), davi in duši človeka in ga neprestano draži h kašlju in hrskanju, pa naj bo še tako majhno; vsa letá zdraženosť, vsa letá muka pa koj odneha, kar na mah nam odleže (!), ko se stvarca omaje in ko dražilo zdrkne (leže!) v žrelo, v sapnik, v pljuča. Ta različna občutnost sluzničnih odmerkov je vobče znana: bolnika obračajo (na »glavo ga postavljajo«), ga bijejo po hrbtu in s tem skušajo »premekniti« dražilo na drug, manj dražljiv, odmerek sluznice.

Obče znana je tudi tenkočutnost sluznice na nébesu ustne dupline. Nežna ribja ščetina (= Fischgräte), zapičena v letá sluznični odmerek, se ti zdi daveča; košček zelenjadi (n. pr. solata), opét ob sluznico trdega nebesa, se zdi, da ti sega po življenju. Sezi po ribji ščetini in jo odstrani, poplakni usta s požirkom vode in splakni z njim drobec solate, pa preneha vsa mora.

Obče je znano, da zastaja med zobmi jed: kruh, meso. Po odstranitvi zastalih drobcev se čudiš, kako majhni so pa o kako velikih ti je poročala sluznica jezika. Pravilna je torej beseda onih anatomov, ki pravi, da neke sluznice ne »vidijo« (= čutijo) v pravi velikosti in da vidijo (= čutijo) vse povečano.

Ob vstopiščih v drob (v nosu in v ustih) je občutnost sluznice svojitna (spezifisch): letám imamo organ za vonj (torej vonjež) in organ za slaj (torej slajež). (Organ pove nekam toliko kot priprava, aparat; to, kar je pripravno lin pripravljenol za vonjenje [duhanjel, je torej organ za vonj, je vonjež.)

Vonjež in slajež pa tenkočutnost sluznice sploh ob vstopiščih v drob so za živelje pomembni: opozarjajo nas na pridnost (Nützlichkeit) oziroma nepridnost okolice, jedi, pijače, zraka. Saj vemo, da pričnemo kihati, če zaidemo v prašen zrak; saj vemo, da nas zapeko »oči« (veznica), če sedimo v zakajenem prostoru. Čim občutnejše so naše sluznice za prah, za duhove (vonjave in smradove), za začinjala (čebulo, česen), tem več so vredne, tem podrobneje nas opozarjajo na nevarnosti v okolici.

Kuharske bukve te uče različno kuhati; torej dober nos in tvoj tenkočuten jezik te pa uči dobro kuhati. Dobri kuharji in dobre kuharice se rodé tako kot pesniki: poeta nascitur, že ob rojstvu so dobre ali slabe.

ŽENA.

Pozabil sem na tvoje telo;
gledam te in te ne vidim,
pa te le poznam...

Vidim: v tebi se gnete in plete,
tehtaš ure in tehtaš dneve...
z drobno roko
jih ločiš po barvi, jih vežeš v snopke,
povsod pa iščeš moj obraz...

Jaz te vidim: v duši ti lučka ljubezen gori,
vsa meni in zame v tebi živi...

JAN PLESTENJAK.

MIRTA.

ING. CIRIL JEGLIC.

V obmorskih pokrajinah južne Evrope in Azije na prostem rastoča mirta (*myrtus communis*), ki doseže kot grm ali drevo 1 do 5 m višine, je tudi v naših stanovanjih ljubeznivo, tiho znamenje solčnega življenja. Pri Nemcih je še marsikod navada, da si dekleta sama vzgoji mirto ter si kot nevesta napravi iz njenih poganjkov poročni venček in da potem še kot žena zvesto goji svoje drevesce svatovske mirte.

Mirto hoče imeti pozimi svetel prostor v zračni in nezakurjeni, a pred mrazom varni sobi, kjer vlada toplota okrog 4° C. V pretoplem prostoru mirto brž napade mrčes, posebno trips in uši. Na temnem kraju listi kmalu ohlapnejo; če pa rastlino še preveč zalivaš, ji listi porumene. Pozimi zamakaj mirto le prav zmerno. Hudo grešiš, če pušiš rastlino, da se lončna zemlja docela izsuši, a nato jo pa ves čas preobilno zalivaš; po takšnem »oskrbovanju« bo rastlini naenkrat odpadlo listje, ker obole korenine. Ko pa začne poleteti mirta živahno rasti, jo moraš izdatno zamakati, in če je dobro ukoreninjena in zdrava, ji vsak teden enkrat postreži tudi z gnojenjem. Poleti je mirta najrajši na prostem, vzdrži pa tudi v sobi, ki je svetla in dobro zračena. Ako postaviš mirto čez poletje na vrh v polseno, dobi temnozeleno listje. Toda če hočeš, da ti mirta bogato zacvete, tedaj ji moraš dati mnogo solnca.

Presadi spomladi marca ali aprila meseca v majhno posodo s krepko gnojevko ali rodovitno vrtno prstjo, ki si jo premešal z eno tretjino listovke in dodatkom peska. Ne vsadi pregloboko, ker se na fistem mestu debela, ki je zasuta s prstjo, rada pojavi gniloba. Pri presajanju nekoliko zrahljaj koreninsko grudo od zunaj z lesenim klinom, korenin ne obrezuj in le morebitne rane gladko obreži, a notranjost stare grude pušči v miru.

Večje in starejše rastline presadi le vsako tretje ali četrto leto ter jim obenem z nožem nekoliko prikrajšaj krono, da ne postane rogovilasta. Tudi prav močno obrezovanje mirti ne škoduje; iz starega lesa kmalu požene množica mladega brstja. Tisto leto, ko mirto obrežeš, seveda ne smeš od nje pričakovati še cvetja. Mirto, katero redno obrezuješ, cvete le malo ali pa nič. Cvetje, ki je belo, nastopi navadno v drugi polovici poletja.

Tudi po 50 let stare in še starejše mirte, ki se goje v čebričah, lahko ostanejo še lepo krepke in bogato cvete. Če se na deblu stare mirte začne luščiti skorja, je to le naraven znak starosti, ne opešanosti ali bolezni. Mirto, ki noče cveteti, čeprav ni bila nanovo obrezana, a je sicer zdrava in

močna ter je poprej pridno cvetela, najuspešneje prisiliš k cvetenju s tem, da jo postaviš na prav solčno mesto. Tudi ji za nekaj časa ne dajaj dušičnatih gnojil, ki ženejo rastlino preveč v zelenje, in ne zamakaj mnogo, ko nehajo gnati nove mladice.

Bolno mirto lahko ozdraviš, če se še pravočasno pobrigaš zanjo. Spomladi jo obreži dokaj na kratko, temeljito jo očisti mrčesa in nesnage, preglej ji korenine in imej jo presajeno nekaj časa na toplem. Potem jo pa postavi venkaj na vrh in lonec poglobi v zemljo do roba. Tu bo mirto, če je še kaj zdravega življenja v njej, obrezana kmalu spet odgnala s pomlajeno svežostjo.

Ciklamen »rokoko«.

Razmnožuje se mirto s potaknjenci, ki se na razmeroma hladnem in po potrebi zasenčenem kraju ukoreninijo v štirih do šestih tednih. Potaknjence napraviš spomladi, preden mirto odžene, ali pa — še bolje — poleti (v juliju), ko preneha brsteti. Za potaknjence jemlješ prst dolge vršičke, ki jih odrežeš tik pod listnim parom ter jim spodnje liste, ki bi v zemlji morda začeli gniti, odstraniš. Posadiš lahko po več potaknjencev skupaj v en lonec s peskom ali rahlo prstjo, ki ga pokriješ s steklenim zvonom. Sicer se pa posreči, da se ukoreninijo tudi nepokriti potaknjenci, ki jih potakneš ob robu lonca s staro rastlino. Lepo uspejo potaknjenci, ki jih posamič v manjše steklenice, napolnjene z vodo, potakneš tako, da je njih spodnji del in še par listov v vodi. Kakor smo že omenili, je treba nepokrite potaknjence, ki še nimajo korenin, s katerimi bi mogli črpati vlago, zavarovati pred solncem. V prostoru, kjer naj se ukoreninijo mirtovi potaknjenci, naj vlada toplota okrog 12° do 14° C.

Ko so se potaknjenci čez nekaj tednov ukoreninili, jih presadiš posamič v majhne lončke z rodo-

vitno, propustno prstjo. Vnovič jih presadiš, ko začno rastle močnejše odganjati. Mlade mirte, ki jih gojiš v sobi, postavi na okno, ki se ne odpira in ki nima hudega solnca; vendar naj skozi sosedno odprto okno pride vedno dovolj svežega in čistega zraka.

Mirto gojimo v obliki grma, piramide, najrajši pa v obliki drevesca z okroglo krono. S primernim uravnavanjem rasti se pa dajo mlade mirte vzgojiti še v raznovrstne druge umetne oblike. Majhne grmiče in piramide vzgojiš iz potaknjencev lahko že v enem letu, vzgoja drevesca pa zahteva več let. Če pušiš močnemu potaknjencu, da neovirano dalje raste in razvije svoje obstranske poganjke, nastane naravna piramida. Če pa rastočemu potaknjencu odrežeš vrh, se razvije v obliki grmiča. — Deblo drevesca vzgojiš ob 30 do 60 cm visoki palici, na katero privezuješ glavni poganjek; premočne stranske poganjke odstraniš, ostale na deblu pa pušiš ali krajšaš na 4 do 5 cm, dokler se deblo dovolj ne zdebeli. Ako bi takoj zatrl vse obstranske poganjke, bi ostalo deblo preslabotno. Drevesno krono moraš skrbno oblikovati. Krona naj bo gosta in pravilne oblike, zato moraš mlado brstje pravočasno in redno priščipavati, da s tem uravnavaš njegovo rast.

Razlikujemo mirte z drobnim in z večjim listjem. Mičnejše so drobnoliste mirte, ki navadno tudi hvaležneje cveto. Nekatere mirte rade in obilno cveto, druge spet poredkoma. To ni odvisno samo od tega, kako oskrbuješ rastlino, ampak je glede tega poglavitno merodajna zvrst (»krvni« značaj) mirte. Neka manjša prilikava zvrst mirte — *nana compacta multiflora* — marljivo cvete vsako poletje. Njene krvi so tudi žlahne sorte (na primer *Königsberger Brautmirtel*), ki se dajo vzgojiti v lepa drevesca in so poleti okrašene s tisoči belega cvetja. Kdor si hoče vzgojiti mirto, ki bo kmalu zacvetela, mora dobiti potaknjence od pridno in bogato cvetoče rastline.

KRALJ ALKOHOL.

JACK LONDON. — Iz angleščine prevlel JOS. POLJANEC.

Četrto poglavje.

Drugič sva se poskusila s kraljem Alkoholom, ko mi je bilo sedem let. To pot je bila kriva moja domišljija in me je pognal strah v borbo z njim. Moji starši so se bili preselili na pušto, žalostno obalo v okrožju San Matea, južno od San Franciska, kjer so kmetovali dalje. Pokrajina je bila tiste čase divja, malo obdelana; in pogosto sem slišal mater, kako se je bahala, da smo starega ameriškega rodu in ne priseljeni Irci ali Italijani kakor naši sosede. V vsem našem okolišu je bila samo še ena stara ameriška družina.

Neko nedeljsko jutro, ne spomnim se več, kako ali zakaj, me je našlo na Morriseyevi kmetiji. Tam se je bilo zbralo več mladih ljudi z bližnjih kmetij. Tudi starejši so bili tam, ki so popivali od ranega jutra, nekateri celo že od prejšnjega večera. Morriseyevi so bili ogromna družina in med njimi je bilo mnogo vnukov in stricev, sami hrusti z velikimi škornji, mogočnimi pestmi in sirovimi glasovi.

Zdajci so dekleta zavreščala in kričala: »Tepejo se!« Vse je bilo pokonci. Moški so planili iz kuhinje. Dva hrusta z zardelim obrazom in osivelimi lasmi sta se bila spoprijela. Eden je bil Črni Mač, ki je bil svoje dni ubil dva človeka, kakor je vse govorilo. Ženske so tiho cvilile, se prekrizavale ali zdaj pa zdaj molile, zakrivale oči in kukale skozi prste. Ampak jaz ne. Pošteno govorim, da sem bil najbolj veren gledavec. Mogoče da sem hotel videti tisto čudo, kako ubijejo človeka. Vsekakor pa sem hotel videti boj med moškimi. Moje razočaranje je bilo veliko. Črni Mač in Morriseyev Tom sta samo držala drug drugega in privzdigovala v nerodne škornje obute noge na čuden način, kakor bi plesala dva slona. Bila sta preveč pijana, da bi se borila. Nato so se jih lotili mirivci ter ju odpeljali v kuhinjo, da bi iznova utrdila prijateljstvo.

Kmalu sta govorila oba hkrati, gmela in rjovela kakor radi delajo v prosti naravi živeči možaki z mogočnimi prsi, kadar žganje prežene njihovo molčečnost. Jaz pa, majhen sedemleten paglavec, sem bil ves razburjen in tresoč se po vsem živoču kakor srna, ki hoče zdaj zdaj zbežati, sem rado vedno kukal skozi odprta vrata v hišo in spoznal še več čudnih človeških navad. In občudoval sem Črnega Mata in Morriseyevoga Toma, ki sta se široko poslanjala po mizi, se držala okrog vratu in od ljubezni jokala.

Popivanje v kuhinji se je nadaljevalo in dekleta zunaj so postala boječa. Vedele so, kaj je tako popivanje, in so bile vse prepričane, da se bo zgodilo nekaj strašnega. Rekle so, da ne želijo biti

zraven, kadar se bo, in ena je sprožila misel, da bi šle na veliko italijansko, štiri milje oddaljeno kmetijo, kjer bi lahko plesale. Kakor bi trenil je bilo vse v parih in so rinili po peščeni poti. Vsak fant je šel s svojo drago — kolikor se dá na sedemletnega otroka zanesti, da je prestregel in poznal vse ljubavne zadeve domače okolice. In glejte, tudi jaz sem bil fant s svojo punico. Meni so bili dali majhno irsko deklico mojih let v par. Midva sva bila edina otroka pri tej prostovoljni nenadni prireditvi. Najstarejšemu paru je bilo morebiti dvajset let. Po večini so bile dekline še ne povsem dorasle, štirinajstih in šestnajstih let, ki so hodile s svojimi fanti. Midva pa, mala irska deklica in jaz, sva bila posebno mlada in sva se vodila za roke, včasih sem jo pa tudi po zgledu starejših držal okoli pasu. Samo da mi je bilo to kaj nerodno. Bil pa sem od sile ponosen tisto vedro nedeljsko jutro, ko sem stopal po dolgi puščobni poti med peščenim gričevjem. Saj sem tudi jaz imel deklo in sem bil majhen možak.

Na tisti italijanski kmetiji so bili sami neoženjeni moški. Radostno so pozdravili naš obisk. Natočili so nam vsem rdečega vina v kozarce in uredili dolgo jedilnico za ples. In mladi fantje so pili in na harmonike plesali z dekletji. Zame je bila godba nekaj nebeškega. Še nikdar nisem slišal tako krasne. Mladi Italijan, ki je godel, je včasih celo vstal in plesal objemaje svojega dekleta in obenem je igral za njenim hrbtom. Vse to je bilo prečudovito zame, ki nisem plesal, ampak sem sedel za mizo in zijaje strmел na čudo življenja. Bil sem samo majhen fantek in bilo se mi je še toliko učiti v življenju. Sčasoma so si jeli irski fantje streči z vinom in zavladalo je splošno veselje in navdušenje. Opazil sem, da so se nekateri opotekali in padali med plesom in da je eden šel v kot spať. Nekatera dekleta so se tudi začele pritoževati in so hotele oditi, druge pa so se samozadovoljno hahljale in so bile pripravljene na vse.

Ko so mi italijanski gostitelji, kakor vsakemu, ponudili vina, sem ga odklonil. Skušnja s pivom mi je bila dovolj in kar nič me ni bila volja, da bi se vnovič seznanil z njim ali s katerokoli stvarjo, ki mu je bila sorodna. Na nesrečo je neki mlad Italijan, Peter po imenu, brezbožna duša, videl, da sedim sam, mahoma ga je vgriznila neka muha in natočil je kozarec do polovice in mi ga ponudil. Sedel je na drugi strani mize meni poševno nasproti. Odklonil sem. Peter je grdo pogledal in mi znova ponudil vina. Tedaj pa me je obšla groza — neka groza, ki jo moram razložiti.

Moja mati je imela svoje posebne sodbe in misli. Predvsem je trdovratno trdila, da je vsa temnolasa in vsa temnooka človeška zalega lo-

kava. Ni mi treba omenjati, da je mati imela plave lase. Potem je bila prepričana, da so temnooka latinska plemena vseskozi občutljiva, vseskozi izdajska in vseskozi morivska. Ko sem z njenih ustnic pil zgodbe, kako čuden in strašen je svet, sem jo slišal znova in znova zatrjevati, da se Italijan človeku, ki ga razžali, in najsi še tako neznaťno in brez namena, goťovo maščuje tako, da ga zabode v hrbet. Njen stalen izraz je bil: V hrbet te zabodem.

Dasi sem bil tisto jutro tako željan videti, kako bo Črni Mat ubil Morriseyvega Toma, me ni bila kar nič volja, nuditi plesavcem priliko, da bi videli noť v mojem hrbtu. Nisem se bil še naučil razločevati med dejstvi in mislimi. Neomajno sem veroval v materine besede o italijanskem značaju. Vrh tega se mi je nekoliko sanjalo o svetosti gostoljubja. Naučili so me bili verjeti, da bi me sunil z noťem, ako bi ga razžalil, popolnoma tako kakor udari konj človeka, če pride preblizu njegovih kopit in ga draži. Potem je ta mladi Italijan Peter imel tudi tiste strašne črne oči, o katerih sem slišal govoriti mater. Te oči so bile drugačne od oči, ki sem jih poznal, različne od modrih, sivih, rjavih oči naše rodovine, od bledih in vedrih oči Ircev. Morebiti je bil Peter že spil nekoliko kozarcev. Vsekakor so bile njegove oči žareče črne in so se iskriale od zlobe. Bile so tajnostne, nekaj neznanega, in kako sem jih jaz, sedemleten dečak mogel presoditi in spoznati njihovo hudobnost? V njih sem videl nenadno smrt in skoraj boječe sem odklonil vino. Izraz v njegovih očeh se je izpremenil. Postale so resnobne, zapovedujoče, ko je porinil kozarec z vinom bliže k meni.

Kaj mi je bilo storiti? Od tedaj sem v svojem življenju dostikrat zrl smrti v obličje, toda nikdar nisem občutil takega strahu. Prinesel sem kozarec do ustnic in Petru so se oči ublažile. Bil sem prepričan, da me ne bo pri tej priči ubil. To mi je bilo v uteho. Toda vino ne. Bilo je ceno, novo vino, grenko in kislo, narejeno iz ostankov, pobranih z vinogradov in sodov, ter je imelo daleko slabši okus kot pivo. Samo na en način se vzame zdravilo in ta je, da se kar izpije. In na ta način sem tudi jaz izpil tisto vino. Nagnil sem glavo nazaj in ga pogoltnil. Moral sem iznova goltniti, da sem obdržal strup v sebi — kajti to vino je bilo strup za moje otroško telo.

Ko se sedaj oziram nazaj, si lahko mislim, kako je Peter ostrmel. Natočil mi je kozarec vdruťi do polovice in ga porinil preko mize. Odrevenel od strahu, obupan nad usodo, ki me je zadela, sem pogoltnil drugi kozarec kakor prvega. To je bilo za Petra preveč. Pokazati je moral še drugim otroško čudo, ki ga je našel. Poklical je Dominika, mladega

Italijana z brkami, da bi videl, kako znam piti. To poč so mi dali poln kozarec. Človek je pripravljen vse storiti, da bi živel. Zbral sem ves pogum, potlačil slabosti, ki so mi silile v grlo, in sflačil brozgo vase.

Dominik še nikoli ni videl mladiča takih junaških zmognosti. Še dvakrat mi je natočil, vsakokrat do vrha, in gledal, kako mi je vino izginilo po grlu. Moja junaštva so sedaj vzbujala zanimanje. Obdali so me srednje stari italijanski delavci, kmetje iz starega kraja, ki niso znali angleški in niso mogli plesati z irskimi dekletji. Bili so temne polti in divjega pogleda. Nosili so pasove in rdeče srajce. Vedel sem, da so imeli tudi nože in obkrožili so me kakor tolpa morskih razbojnikov. In Peter in Dominik sta me jim kazala, kak junaški pivec sem.

Če bi ne bil imel domišljije, če bi bil topoglav in bi se bil trdovratno držal svoje, ne bi bil nikdar prišel v te škripce. In fantje in dekleta so plesali in nikogar ni bilo, da bi me rešil. Koliko sem pil, ne vem. Spominjam se samo, da sem bil celo večnost v strahu sredi krvoločne tolpe, da je romalo neskončno število kozarcev rdečega vina čez gole deske z vinom polite mize in izginilo po mojem žgočem grlu. Vino je bilo slabo, a nož v hrbtu bi bil še slabši, in jaz sem za vsako ceno moral ostati živ.

Ako se danes z vso pivsko izkušenosljo oziram nazaj na tisti dan, vem, zakaj se nisem omamljen zrušil pod mizo. Bil sem, kakor rečeno, odrevenel, omrtvel od strahu. Edino moje gibanje je bilo, da sem nosil tisto neskončno procesijo kozarcev k ustnicam. Bil sem nepremična, vravnovešena posoda za vso tisto količino vina. Ležala mi je brez moči in učinka v želodcu, nedelavnem od strahu. Bil sem preveč prestrašen, da bi se mi bil želodec obrnil. In vsa tista italijanska svojat je gledala in zijala ter občudovala to otroško čudo, ki je požiralo vino hladnokrvno kakor avtomat. Ne baham se, ako se drznem trditi, da niso še nikoli videli kaj takega.

Prišel je čas odhoda. Pijane burke fantov so pripravile večino treznejše mislečih deklet, da so jih prisilile k odhodu. Znašel sem se pri vratih poleg svoje male deklice. Ona ni imela mojih skušenj in zato je bila trezna. Očaralo jo je štokljanje fantov, ki so skušali stopati poleg deklet in jih je pričela oponašati. Mali se je zdelo to imenitna zabava. Tudi jaz sem se začel pijano opotekati. A moja deklica ni pila vina, dočim mi je moje gibanje hitro pognalo vinske duhove v glavo. Še ko smo odhajali, sem bil bolj naraven kot ona. Čez nekaj minut pa sem se sam sebi čudil. Videl sem nekega fanta, ki se je majal pet, šest korakov, ustavil ob robu ceste, resnobno zrl v obcestni jarek ter resnobno in po očividnem resnobnem premišljanju

padel vanj. Meni se je zdelo to neznansko burkasto. Opoitek sem se do roba jarka s frdnim namenom, da se na robu ustavim. Zavedel pa sem se v jarku, baš ko me je več deklet s skrbnimi obrazi vleklo iz njega.

Sedaj me ni bila več volja delati se pijanega. Nobene šaljivosti ni bilo več v meni. Vrtelo se mi je pred očmi in s široko odprtimi usti sem lovil zrak. Neka deklica me je peljala za roko, toda moje noge so bile svinčene. Alkohol, ki sem ga bil spil, me je butal po srcu in možganih kakor s kolom. Da sem bil slabič, sem prepričan, da bi me bil usmrtil. Pa tudi tako vem dobro, da sem bil bliže smrti, nego se je kateri preplašenih deklet sanjalo. Slišal sem jih, kako so se pričkale med seboj, kdo je kriv tega; nekatere so jokale — zavoljo sebe, zavoljo mene in zavoljo grdega vedenja svojih fantov. A mene vse to ni zanimalo. Dušilo me je in lovil sem sapo. Gibanje je bilo smrtna muka in srce mi je utripalo še huje. A vendar so dekleta po vsej sili hotela, da bi hodil. In do doma je bilo štiri milje. Štiri milje! Spominjam se, da so moje blodeče oči videle v neskončni dalji majhen most preko ceste. V resnici ni bil sto čevljev daleč. Ko smo dospeli do njega, sem se zgrudil in hropeč obležal na hrbtu. Dekleta so me skušala vzdigniti, toda bil sem brez moči in se dušil. Njihovi klici na pomoč so privabili Laryja, pijanega sedemnajstletnega fanta, ki me je oživiljal s tem, da mi je skakal po prsih. Megleno se spominjam na to in na vrišč deklet, ko so se prerivale z njim in ga vleklo z mene. Potem pa ne vem nič več, vendar sem pozneje zvedel, da je Larry obležal pod mostom in tamkaj prespal noč.

Ko sem se zavedel, je bilo temno. Nezavestnega so me bili nesli štiri milje daleč in me spravili v posteljo. Bil sem ves bolan in navzlic strašnemu naporu mojega srca in ustroja sem se venomer pogrezal v blazne blodnje. Vse, kar je bilo groznega in strašnega v mojem mladem duhu, se mi je prebledlo. Najgroznejši prividi so mi bili resnica. Videl sem izvrševali umore in morivci so me zasledovali. Kričal sem in besnel in se boril. Moje trpljenje je bilo neznansko. Ko se mi je nehalo blesti, sem slišal materin glas: »Le fantovi možgani! Ob pamet bo!« Ko pa sem se zopet pogreznil v blodnje, me je spremljala njena misel in videl sem se zazidnega v blaznicah, kjer so me strežaji pretepali in vpijoči norci obdajali.

Kar je na mojega mladega duha močno vplivalo, je bilo pripovedovanje mojih staršev o zloglasnih beznicah v kitajskem delu mesta San Franciska. V svojem deliriju sem taval globoko pod zemljo po tisočerihih teh beznicah in sem za zaklenjenimi železnimi vrati pretrpel in umrl tisočerihi

smrti. In ko sem hotel do očeta, ki je sedel za mizo v teh podzemskih grobnicah in igral s Kitajci za velike kupe zlata, si je vse moje ogorčenje dalo duška v najgrših kletvicah. Vstajal sem na postelji, se boril zoper roke, ki so me držale, in preklinjal očeta, da se je tramovje treslo. Vse nepojmljive umazanosti, ki jih sliši od moških otrok, ki prosto leta po preprosti deželi, mi je prišlo na jezik, in dasi se nisem nikdar upal ziniti takih kletvin, so sedaj kar vrele iz mene, ko sem na vse grlo preklinjal očeta, ki je sedel tam pod zemljo in igral z dolgolasimi in dolgonohtimi Kitajci.

Čudež je, da mi tisto noč ni razneslo srca ali možganov. Žile in živčna središča sedem let starega otroka so težko da zmožne prenesti strahovite napade, v katerih sem se zvijal. Tisto noč ni nihče spal v slabotni leseni hiši, ko me je kralj Alkohol imel v oblasti. Larry tam pod mostom pa ni bil imel delirija kot jaz. Prepričan sem, da je bilo njegovo spanje omamljeno in brez sanj in da se je drugi dan prebudil samo s težko glavo in čemerem in da se več ne spominja tiste noči, ako še živi, tako malenkosten je bil zanj ta dogodek. Ampak meni je tista skušnja za vedno ožgala možgane. In še sedaj, ko pišem te vrstice, trideset let potem, vidim vse tako razločno, tako ostro začrtano in čutim vsako bolečino tako živo in strašno kakor v tisti noči.

Potem sem bil bolan več dni in meni ni bilo treba nobenega materinega opomina, naj se v bodoče izogibam kralja Alkohola. Mati je bila silno ozlovoljena. Trdila je, da sem napak, jako napak ravnal in da sem bil storil baš narobe, kakor me je učila. In kako sem mogel jaz, ki nisem nikdar smel ugovarjati staršem, ki mi je manjkalo prav istih besedi, s katerimi bi izrazil svojo dušo — kako sem mogel dopovedati materi, da so bili baš njeni nauki neposredno krivi moje pijanosti? Da nisem bil slišal njenih nazorov o temnih očeh in značaju Italijanov, si ne bi bil nikoli zmočil ustnic s kislim, grenkim vinom. Šele ko sem prišel v moška leta, sem ji razodel pravo bistvo tiste nesrečne prigodbe.

V tistih dneh po svoji bolezni sem bil glede nekaterih reči zmeden, glede drugih pa jako bistrega uma. Čutil sem krivdo greha, obenem pa bolešč, da se mi je delala krivica. Ni bila moja krivda, a vendar sem krivo ravnal. Jako jasen pa je bil moj sklep, da se nikoli več ne dotaknem alkoholne pijače. Noben stekel pes nima takega strahu pred vodo kot sem ga jaz imel pred alkoholom.

Vendar pa moram le povedati, da me ta skušnja, kakor je tudi bila strašna, naposled ni mogla splašiti, da ne bi bil sklenil s kraljem Alkoholom

prav tesnega tovarištva. Povsod okrog mene so že tedaj bile sile, ki so me gnale k njemu. Predvsem se mi je dozdevalo, da so razen moje matere, ki je bila vedno jako stroga v svojih nazorih, vsi odrasli gledali to zadevo s prizanesljivimi očmi. Bila je šala, nekaj smešnega, kar se je bilo zgodilo. Nobene sramote ni bilo zavoljo tega. Celo fantje in dekleta so se hahljali in hihitali nad deležem, ki so ga imeli pri tej stvari, in so z užitek pripovedovali, kako mi je Larry skakal po prsah in spal pod mostom, kako se je ta in ta tisto noč prespal na peščenem gričevju in kaj se je bilo pripetilo tistemu fantu, ki je padel v jarek. Kakor pravim, nikjer ni bilo nobene sramote, kolikor sem opazil. Bilo je nekaj ščegetavega in vražje imenitnega — svetla, sijajna prigodba v enoličnosti življenja in dela na oni pusti, z meglo obrobljeni obali.

Irski kmetje so me dobrodušno oštevali zavoljo mojega junaškega čina in so me tapljali po hrbtu, dokler nisem čutil, da sem bil storil zares nekaj junaškega. Peter in Dominik in ostali Italijani so bili ponosni na mojo pivsko junaštvo. Nравnost se nad pitjem ni spolikala. Saj je vse pilo. V vsej občini ni bilo ne enega abstinenta. Celo učitelj naše majhne podeželske šole, petdesetleten možak, ki so mu že lasje siveli, nam je dal prosto ob takih prilikah, kadar se je sam metal s kraljem Alkoholom in ga je le-ta vrgel. Tako me ni nikdo duševno strašil pred njim. Moj gnev zoper alkohol je izviral iz zgolj telesne zoprnosti: gabila se mi je ta vražja snov.

(Dalje prihodnjič.)

TEMNA PESEM.

Nebo je temno zakrilo moj dan
in sanje mi vele klonejo k tlom;
o mračni, obupni čas! —
In jaz sem bolan, bolan...

In moje sanje hrepenele so
v solncu in pomladi,
in moje sanje hrepenele so
v svetli solnčni nadi;
in v duši moji, prepolni vsi,
v duši moji mladi,
goreli so ognji vesoljni vsi,
v solncu in pomladi.

A zdaj je tema zakrila moj dan
in sanje vele klonejo k tlom;
o mračni, obupni čas! —
In jaz sem bolan, bolan...

MARIJ SKALAN.

ZLO NI VEDNO ZLO.

Spisal JAKUB KOLAS. Iz beloruščine prevel SEDIVY.

Že leta je visel želod¹ na starem hrastu.²

Bog ve, kako dolgo je že od tega, ko je bil majčken in še ni okusil trpljenja. Takrat se sicer nihče ni brigal zanj, kakor bi ga sploh ne bilo na svetu. Opazilo pa ga je izza gozda solnce in se je oziralo nanj ter ga pestovalo s svojo toploto, kakor bi bilo njegova mati. Ko pa je včasih preveč vroče pripekalo — tudi ljubezen često prekorači svoje meje —, se je skrtil majčkeni želod v senco gostih listov kakor gospod pod solnčnik. Radi tega se mu je vedno dobro godilo.

Tako je visel popolnoma neopažen.

Končno pa se je le naveličal viseti

Zakaj resnica je: če bi bilo kje še tako dobro, vendar ta dobrota neha biti dobrota, če je vedno brez spremembe. Tako je bilo tudi z želodom. Zato se mu je zaželelo drugačnega življenja in mikalo ga je, da bi skočil z veje in se trkljal po mehki zemlji. Nekoč pa se je odločil, da to željo uresniči.

Res je, da »tudi od vetra gori svet«. Kakor navadno, se je ob solnčnem vzhodu prikradel veter,³ ta stari šaljivec in čarovnik, toda tako tiho, da ga ni slišal stari hrast. Začel je dražiti hrastovega sina. Kaj mu je odgovarjal želod, ne vem.

Čim dalje smelejši veter je govoril glasneje in je šepetal želodu takole: »Ti, norec! Jaz sem preživel na svetu več stoletij nego je listja na tem hrastu in zato ti pravim: V tebi je sila in ti si boš znal pomagati v vseh prilikah življenja in si utirati pot; kajti kar je živo, to živi in se ohrani.«

A stari hrast je govoril: »Dragi sin! Počakaj še malo! Porasti še in zberi sile! O, ti še pač ne veš, kako težko je živeti na svetu! Poslušaj mene, starca!« Razumljivo je, da je očetu žal za sina.

»Oče me ne pusti!« je na prigovarjanje vetra tiho šepetal želod.

Kaj pa, če bi ta razgovor slišala svinja!⁴ A nekoč v pozni jeseni je želod zagledal, kako je naglo drevila pod hrast kruleča svinja z dolgimi ušesi. Komaj jo je dobro zagledal, se je želod onesvestil. Zakaj na zemlji je ležalo mnogo takih želodov kakor on, ki jih je svinja hrustala brez usmiljenja, ker je pač svinja, Bog ji odpusti! Od velikega strahu se je ubogi želod ves tresel; izlezal je iz svoje skledice in padel na zemljo dva koraka od svinje. Padel je baš v tisto jamo, ki jo je napravila svinja s svojim dolgim rilcem.

¹ Želod pomeni beloruski narod.

² Hrast je simbol za ruski narod.

³ Veter predstavlja narodno zavest in težnjo po svobodi.

⁴ Svinja pomeni revolucijo, vojno in zunanje sovražnike beloruskega naroda.

A glej, kaj se je zgodilo! Svinja je hotela pojesti želode in je s tem pripravila posteljo enemu želodu. Želod je naslednje leto vzklik in vzrastel ter polagoma postal hrast, svinjo pa so ljudje zaklali in so jo podelali v meso.

(Jakub Kolas je poleg Janke Kupale največji beloruski pesnik. Piše tudi kratke črlice, povesti in bajke, kjer opisuje življenje beloruskega kmeta in vročo željo beloruskega naroda po narodni in državni neodvisnosti. Narodil se je l. 1882. Sedaj živi v sovjetski Belorusiji, kjer dobiva častno dosmrtno podporo. Čeprav ni boljševik, ga je vendar sovjetska beloruska vlada odlikovala lansko leto z največjo častjo, namreč z naslovom »narodnega poeta«.)

VESELA SLUTNJA.

Jaz slušim tiste dni,
ko se vihar zbudi,
ki v tihi gori spi.

Jaz slušim tiste dni,
ko zbudil bo se orel,
ko v srcu mu bo žar zagorel,
da dvignil se bo kot vihar
prav do nebal!

Jaz slušim jih
in se jih veselim.

JANEZ PUCELJ.

GORSKO SELO.

Ali so to strme gore,
gladko zasnežene?
So to angelske peroti,
mehko položene?

Z leve ena, z desne ena
je objela vas,
med obema tam ob lesu
— črnolas obraz?

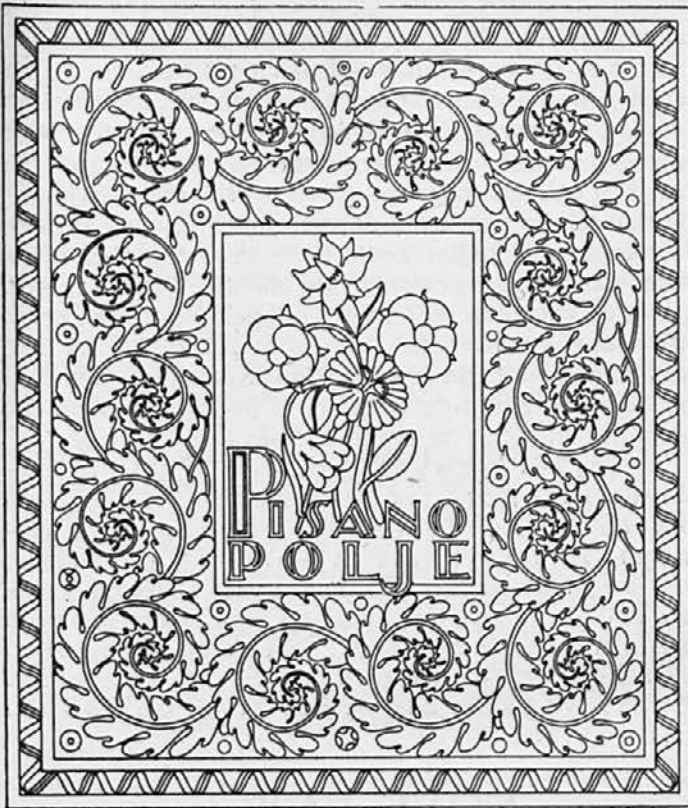
(Prvikrat me pripeljala
je v te gore pot:
z leve, z desne sega
angelska perot.)

Med obema tam ob lesu
črnolas obraz:
angel varuh, angel budni
je zastražil vas.)

Zvon večerni in molitev,
sklonjene glavé;
vonj po drvih, hlevu, senu,
vir ob poti gré.

Zvon nam nočne čase šteje,
srebrno zvoni.
Angel varuh nas vse varje:
tu se v Bogu spi...

JOZE POGACNIK.

UKRAJINCI IN REVOLUCIJA.

J. B. SEDIVY.

Ukrajinska narodna zavest se je mogla najbolj nemočno razvijati v avstrijski vzhodni Galiciji. Zdelo se je, da bo ukrajinski del Galicije postal tista matica, ki bi v ugodnem trenutku pritegnil k sebi tudi ukrajinsko ozemlje pod Rusijo. Ukrajinci so mogli imeti tem več upanja na uspeh, ker bi ugodno priliko izkoristili tudi narodno probujeni Poljaki pod rusko vlado, ki so še težje prenašali ruski jarem nego Ukrajinci. Taka ugodna prilika je nastopila ob koncu julija l. 1914, ko je izbruhnila svetovna vojna, v katero se je zapletla tudi Rusija. Toda niti Poljaki niti Ukrajinci niso pričakovali vojne še v tej dobi in še zato niso bili dovolj pripravljeni. Nasprotno pa je bila dobro pripravljena carska vlada. Posrečilo se ji je takoj prve dni izvojevati uspehe in tako prestrašiti Ukrajince in Poljake, ki so se zanašali na pomoč Avstrije in Nemčije. Do konca l. 1914 so ruske čete osvojile že skoro vso Galicijo.

Narodno zelo zavednim Poljakom je Rusija obljubila po kočani vojni avtonomijo pod rusko vrhovno oblastjo. Ko so bili tako Poljaki vsaj začasno zadovoljni, se je vrgla ruska vlada z vso silo zlasti na najbolj zavedne Ukrajince v vzhodni Galiciji, misleč, da se ji bo z nasiljem posrečilo zatreti nevarno ukrajinsko narodno gibanje, ki je stremelo po odcepitvi od Rusije. Najhuje je začela preganjati zlasti ukrajinske katoličane vzhodnega obreda (uniate), ker so bili katoliški duhovniki vzhodnega obreda glavni nositelji ukrajinske narodne zavesti. Na stotine duhovnikov in narodno zavednih svetnih izobražencev je vrgla ruska vlada brez vzroka in brez vsake obsodbe v ječe, ali pa jih odvedla daleč v Rusijo ali celo v Sibirijo. Hotela je popolnoma zatreti katoličanstvo v Galiciji. Da bi se ji ta namera tem lažje uresničila, je zaprla in nato po-

slala v Rusijo celo častitljivega ukrajinskega katoliškega nadškofa vzhodnega obreda in metropolita Andreja Šeptickega. Na mesta zaprtih katoliških duhovnikov je postavljala pravoslavne ruske duhovnike. Na vse mogoče načine je ruska vlada podpirala pravoslavnega škofa Evlogija, ki si je prilastil duhovsko oblast nad vso Galicijo in je silil ukrajinsko prebivavstvo v pravoslavje, ki je bilo vedno ne le slepo orodje ruskega carja, temveč je tudi vsiljevalo vsepovsod rusko narodnost. Istočasno je zaprla tudi najbolj vplivne narodno zavedne Ukrajince v sami Rusiji, kakor n. pr. svetovno znanega profesorja zgodovine na vseučilišču v Kievu, velikega narodnjaka Mihajla Hruševskega.

Kmalu nato so nastali strašni časi za ukrajinske begunce, ki so pobegnili pred rusko vojsko in so iskali zavetja v avstrijskih pokrajinah. Kriv je bil temu največ stari slovanski greh: nesloga. Ukrajinci in Poljaki so vodili že nekaj desetletij v Galiciji hude medsebojne politične boje, ki so stoletno sovraštvo med Poljaki in Ukrajinci še povečali. Za ruskega napredovanja so začeli Poljaki pod Avstrijo dolžiti galicijske Ukrajince za neuspeh avstrijskih in nemških čet. Taka obdolžitvev je bila dobro opravičilo za nesposobnost avstrijskih in nemških generalov, ki so se borili na ruski fronti in so zato tudi oni podpirali to natolcevanje. Tako so bili Ukrajinci kmalu razvpiti kot veleizdajavci. Posledica je bila, da je Avstrija desettisoč Ukrajincev internirala v koncentracijske tabore, kjer jih je nalašč pustila umirati od gladu, nesnage, mraza in bolezn.

Dne 2. maja l. 1915 sta avstrijska in nemška vojska prodrli rusko fronto pri Gorlici v Karpatih. Rusi so morali zapustiti skoraj vso Galicijo. Istočasno so prodirali Nemci na severu in osvojili skoraj vse poljsko ozemlje, ki je spadalo pod Rusijo, a tudi litovsko in velik del beloruskega ozemlja. Tudi ruski oficirji so sedaj zvrčali krivdo za neuspeh in poraz na Ukrajince. Ruska vlada je dala zato na stotisoče Ukrajincev preseliti iz Galicije in jih razsejati po vsej ogromni Rusiji, da ne bi mogli pri prihodnjem ruskem prodiranju služiti Avstriji in Nemčiji. Izobražene Ukrajince pa je dala na varno v ječe.

Se bolj so trpeli tisti Ukrajinci, ki so se poskrili pred umikajočimi se ruskimi četami in so ostali na svojih domovih. Kakor so jih prej proglašali ruski častniki in vojaki za vohune, tako so jih sedaj zopet po krivem smatrali za vohune tudi Avstrijci in Nemci. Na tisoče so jih odvedli v zapore, še več pa ustrelili in obesili. Često je visel v vasi obešen na vsakem drevesu Ukrajinec, a ker drevesa niso zadoščala, so postavili še posebna vešala. Bilo je pretresljivo, ko so majhni, nerazumni otroci jokali okrog svojih obešenih mater in očetov, bratov in sester, ako jih ni pri tem usmrtil podivjani vojak nemške vojske.

Kritičnemu opazovavcu razmer je bilo v začetku l. 1916 že popolnoma jasno, da Avstrija in Nemčija ne moreta zmagati. Ne toliko radi Italije, ki je maja 1915 nastopila zoper svoja prejšnja zaveznika, temveč radi nemškega neuspeha na Marni in radi angleške blokade Nemčije. To je dalo novo silo tudi Rusiji. Junija je začel ruski general Brusilov ofenzivo in je razbil avstrijsko fronto pri Lucku. V kratkem je zasedel vzhodno Galicijo in Bukovino. Ukrajinci v teh krajih so prišli tako zopet pod rusko oblast in njihova zemlja je zopet pila človeško kri, tudi slovensko.

Belgijske ženice pri večernem »kvepetu«.

Kmalu nato, dne 21. novembra 1916, je umrl cesar Franc Jožef I. Njegov naslednik cesar Karel se je hotel osvoboditi moči generalnega štaba ter Nemčije in Madžarske. Odpustil je načelnika generalnega štaba Konrada Hötendorfa, a tudi madžarskega ministrskega predsednika Tiszo. Za zunanjega ministra je imenoval Otokarja Černina, ki naj bi sklenil mir brez ozira na Nemčijo. Karel je hotel imeti oporo tudi v Poljakih. Zato je izdal jeseni 1916 cesarski razglas, s katerim je obljubil Galiciji najširšo avtonomijo. S tem je hotel cesar izročiti Ukrajince v Galiciji na milost in nemilost Poljakom. Ukrajincem je bilo sedaj takoj jasno, da jih še čakajo težki boji za svojo samostojnost. Videli bomo, da se niso varali. (Dalje prihodnjič.)

ZNANOSTI IN UMETNOSTI!

Vsak narod, ko dospe do nekega vrha izobrazbe, skrbi za to, da se v kakem znanstvenem središču zbera in zbirajo dokazi njegovega kulturnega dela in razvoja. To središče je tisto, ki priča narodu samemu in priča svetu: Glej, to sem in tak sem! Da imajo take prevažne ustanove vsi veliki narodi, o tem ni treba govoriti. Imata ga že tudi srbski in hrvaški narod. Skoro povsod so pa postavili gmočne temelje za akademije znanosti in umetnosti razni dobrotniki, ki so iz svojega imetja žrtvovali velike vsote za take zavode. Šele kasneje so redno prevzele v svojo zaščito te zavode države in jih tudi primerno vsako leto podpro z državnim denarjem. (Tako dobivata pri nas »Srpska kr. akademija nauka« 345.000 Din, »Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti« v Zagrebu pa 330.000 Din državnega prispevka na leto.)

Slovenci akademije znanosti in umetnosti še nimamo. Imamo Narodno galerijo, ki je bila ustanovljena že leta 1918. Ta ima že zbranih mnogo slik naših slovenskih umetnikov, toda doslej ni imela nobene lastne strehe, kamor bi te umetnine shranila in jih domačim in tujim kazati mogla. Toda zgraditi v teh težkih časih za Akademijo znanosti in umetnosti pa še za Narodno galerijo primerno novo stavbo bi bilo kar nemogoče. Zato so razsodne osebe, ki vodijo priprave za ta zavod, dosegle v zvezi s Slovensko Matico, ki naj ji po pravilih društva »Narodni dom« pripade vse premoženje in zlasti stavba »Narodnega doma«, to, da se naselita v tej palači Akademija in Narodna galerija. S tem po-

stane »Narodni dom« res kulturni dom za vse Slovence; saj so si ga pred leti s splošnimi zbirkami in darovi sami zgradili. Ker bodo pa popravila »Narodnega doma« in prezidava stala krog milijon dinarjev in je poleg tega treba še stalnega zaklada, da bi od obresti mogli ti ustanovi živeti in uspešno delovati, zato je potrebnih še mnogo žrtev posameznikov, občin, društev, denarnih zavodov itd. Zdelo bi se na prvi pogled, da bi bila vsota (krog pet milijonov dinarjev) nedosegljiva. Toda če vemo, da ob tej vsoti niti pet dinarjev ne pride na vsakega Slovenca in da se to razdeli na tri leta, potem ni dvoma, da je to izvedljivo. Zakaj prispevke, ki jih resnično bedni ne zmorejo, bi pokrili darovi občin, denarnih zavodov in premožnejših slojev.

Naj torej zavest, da mi moramo in hočemo biti polnovreden narod; da je nam za to nujno potrebna Akademija znanosti in umetnosti in Narodna galerija; da se, kakor se nikdar nismo mogli zanesiti na nikogar, tudi to pot mora opreti narodna samega sebe in iz svojega zbrati fond za Akademijo in Galerijo: ta zavest bodi v vsakem Slovencu živa, pa bo tudi plodovita.

NOVE KNJIGE.

Z veseljem in zadoščenjem ugotavljamo rastočo podjetnost in delavnost naše najbolj širokopotezne književne družbe — Družbe sv. Mohorja. Njene letošnje knjige tvorijo kar celo majhno, pa pestro knjižnico, ki jo je užitek imeti na polici; saj predstavlja deloma trajno kulturno vrednost. Oglejmo si jih čisto na kratko.

Najprej petero rednih knjig, ki jih nekako domačnostno-slovesno otvarja Koledar za l. 1928. Svoj obseg je letos sicer nekoliko žrtvoval na korist Zgodovini Srbov, toda nudi kljub temu dovolj aktualnega, tehničnega in sicer zajemljivega čtiva. Ne bom našteval, opozorim naj samo na Kolednika, ki nam jedrnat slika zgodovino Mohorjeve družbe od njene prve ustanovitve do danes, zlasti je zanimivo burno obdobje zadnjih desetih let po prevratu, katero označujejo dogodki, ki po svoji važnosti in dalekosežnosti presejajo vse dotedanje. Najpomembnejši in najusodnejši je pač beg Mohorjeve družbe iz Celovca, njenega rojstnega mesta. Vsi ti zadnji dogodki so nam bili več ali manj le nejasno znani, zato smo Koledniku resnično hvaležni, da nam jih je strnjeno podal na način, da živo čutimo, kako tesno je bila Mohorjeva družba vedno zvezana z življenjem in usodo slovenskega naroda, in da se jasno zavedamo, kako je njena zgodovina sestavni del slovenske kulturne zgodovine.

S 3. zvezkom se je letos zaključila Katoliška Cerkev, ki jo je napisal vseuč. prof. dr. L. Ehrlich. Naj bi te knjige nihče ne odložil, dokler si je ne prisvoji res s srcem, ne samo z razumom. Tudi pisatelj sam ne skuša toliko prepričevati z dokazi kot posredovati do spoznanja, da je »Kristus, Sin božji, tisti, ki govori po svoji Cerkvi.« Največja vrlina te knjige, se mi zdi, je v tem, da je pisana življenjsko in doživeto. Knjiga ni kak suhoparen učbenik, ampak je izraz duševnega in duhovnega — verskega stremljenja našega časa in ne gre mimo njegovih globokih in najnujnejših potreb. Samo na dvoje bi rad v tej zvezi opozoril. Vsi vemo,

da se oči sodobnega človeštva z nekim domoljubem obračajo v srednji vek, v tisti čas, ko je Kristus po Cerkvi prešinjal vse narode in jih združeval v eno samo božjo družino. Tudi pisatelj te knjige je ves prevzel od lepote onega, »res zlatega veka človeške zgodovine,« poglavje, ki o njem govori, pa je naslovil: Božje kraljestvo srednjega veka. In v resnici učinkuje podoba tega veka na našo dušo kot razodetje, ki nas zares pretresa. Hkrati pa nam da vero v zopetno uresničenje takega ideala ne v isli, pač pa v enako veličastni obliki. Zdaj nam pošlane tudi razumljivo, zakaj je polpretekla brezbožna kultura srednji vek smatrala za črnega, nazadnjaškega... Po vsem krščanskem svelu gre danes val hrepenenja po edinstvu, katerega dalekosežnosti in globokega izvora se morda še veliko premalo zavedamo. Kako živo pa čuti pisatelj to silno življenjsko dejstvo, spet dokazuje njegova knjiga, ki je pisana res iz življenja za življenje. Enrichova Katoliška Cerkev je vseskozi aktualna.

Kako se Mohorjeva Družba zaveda kulturnih časovnih nalog, ki jih mora slovenski narod brez obotavljanja reševati, nam spričuje *Zgodovina Srbov*, ki jo je spisal Silvo Kranjec. Odkar živimo Slovenci s Srbi in Hrvati skupno državno življenje, je ne samo politično neizogibno in pametno, ampak tudi naša dolžnost, da se seznanimo s politično in kulturno preteklostjo obeh narodov, da ju moremo sploh razumeti in z njima resno sodelovati. Koliko nespornost je zakrivi baš medsebojno nepoznanje! Kranjčeva zgodovina bo svoj namen popolnoma dosegla; prvič ne bo ležala na policah kakih tisoč ljudi, ampak bo šla res med ljudstvo, med ves narod, drugič, pa je naravnost srečno znansveno-poljudno, skoraj »napelo«, toda vseskozi stvarno pisana, brez vsakega osladnega, neprebavljivega lažipatriotizma, čustvarjenja. V knjigo je očitvidno položena mnogo dela in truda. Z uspehom se bo lahko rabila tudi na šolah.

Veliko pažnjo posveča Mohorjeva družba umetniški vzgoji, saj je izdala letos kar dve leposlovni knjigi. Slovenske Večernice prinašajo dvoje povesti in eno črtico: *Vest in zakon*, predsmrtnica dr. Fr. Detele, ni sicer po svoji zasnovi brezhibna, na kar opozarja že urednik, vendar pa ni zatajila vseh vrlin pokojnega pisatelja, ki se na mnogih mestih jasno razodevajo. Detela rešuje v tej povesti vprašanje, ki ga je označil v naslovu, bolj miselno kot z zgodbo samo, ki se izvrši na pristno Detelov način v znamenju življenjske vedrosti, in gre nekako mimo cilja. — Finžgarjevi *Strici* so krepko, zanosno pisano delo, plod pisateljeve notranje jasnosti in urejenosti ter oblikovne dognanosti. Ta Finžgarjeva povest se od prejšnjih njegovih (*Dekla Ančka*, *Prerokovana*, *Boji*) razlikuje zlasti v tem, da slika življenje našega kmela kot celoto, to je njegov svojstveno življenjski red, in da je obenem izraz pisateljevega osebnega razmerja do njega, njegovega idealizma, njegove vere v ta življenjski red. V tem oziru je ta povest nekaka pisateljeva izpoved, ki pa jo iz nje samo čutimo, jo »med vrstami« beremo. Umetniška vrednost povesti pa je neodvisna od vprašanja, ali ta pisateljeva vera stvarno drži ali ne drži, ker si mi zdi, da bi ga kdo utegnil prijemati od te strani. Tudi je povest po svojem značaju taka, da je neumesten pomislek, ali ni morda v njej premalo »dejanja«.

»Strici« so izliv pisateljeve polne moške moči, so delo trajne literarne vrednosti in stoje med najboljšimi

Model vasice, ki ga je naredil učenec ljudske šole v Berlinu.

Finžgarjevimi spisi. Z njimi nam je Mohorjeva družba poklonila žlahten dar. — Ministrant Ivan od Ivana Vuka je ljubka umetniško-vzgojna stvar, ki kaže osebno vživetje v otroško dušo.

Druga leposlovna knjiga prinaša povest *Moj mali Hlaček*, ki jo je napisal francoski pisatelj André Lichtenberger in z njegovim ter založnikovim dovoljenjem prevel Jožef Ovca. Delo je nagajeno od Francoske akademije. Ta povest je biser. Čudovito nam slika nedolžno otroško dušo, ki s svojim čistim trpljenjem končno odreši vso družino. Umočvor je poln drobnih lepot. Škoda vsake, če bi se prezrla. Hkrati je dobra šola za čisto umetniško doživljanje, zlasti še, ker je prevod odličen.

Zdaj pridejo na vrsto knjige za doplačilo. *Jurček-Kozamurček*, mravski car. Po L. Bertelliju in drugih priredil Fr. Pengov. Taka literatura nam je nujno potrebna. Koliko jo imajo n. pr. Nemci. Mi skoraj nič. Le Fr. Pengov in Fr. Bračun mašita vrzeli. Kako tajinstveno ogromen je živalski in rastlinski svet, o katerem pa se nam skoraj niti ne sanja. Ne gre tu toliko za kupičenje mrtvega znanja kot za notranje bogatenje. Pengov je ne samo živahen pripovedovavec, ampak ima tudi lep jezik in se gibko izraža. Čeprav ni izviren, je njegovo delo vzgojno in zelo zaslužno.

Morda je bila edino možna dobra rešitev vprašanja, kako nadaljevati in uspešno izvesti izdajanje Krekovih Izbranih spisov, da jih je sprejela v založbo Mohorjeva družba, ki je s tem svojim kulturnim činom obvarovala Slovence sramote, da v času, ko hodijo še po svežih stopinjah svojega voditelja Kreka, niso bili zmožni izvršiti svoje dolžnosti: rešiti zanamcem neokrnjeno sliko in delo Krekovega duha. II. zvezek njegovih Izbranih spisov bo obsegal prvih pet let javnega dela (1892 do 1897) Letos je izšel 1. snopič, ki prinaša uvod (opis Krekovega življenja in delovanja v tej dobi) in leposlovne spise, med njimi daljšo povest iz nove dobe, ki ni umetniško, pač pa miselno zanimiva in za Krekov socialnomiselni razvoj važna. Urednik Krekovih Izbranih spisov Ivan Dolenc raziskuje in zbira gradivo z neumorno pridnostjo in tenkovestnostjo in tako podaja bodočemu kulturnemu zgodovinarju dragoceno snov, iz katere bo ulit monumentalni duhovni lik našega velikega učitelja in graditelja.

Kot znanstvene knjižnice 1. knjiga je izšla *Država*, ki jo je spisal vseuč. prof. dr. Leonid Pišanic. Slokovnjaki soglasno priznavajo, da je knjiga prvovrstna in moderno-znanstveno pisana, da stoji na višku sodobne vede, pri tem pa ni pretežno umljiva. Vsaj v nobeni knjižnici bi ne smela manjkati! Tudi to moramo

ugolovili, da je knjiga ena najlepših tipografskih del pri nas in da nudi redko veselje prijateljem lepe knjige. Z njo je napravila Mohorjeva družba nepričakovan skok naprej.

Pa še eno knjižico je izdala za letos Mohorjeva družba, in sicer — molitvenik *Vere mi daj, Gospod!*, ki ga je zbral in zložil F. S. Finžgar. Ni še dolgo, kar se je Mohorjevi družbi neprestano oponašalo, češ, da izdaja same molitvenike. V tem je bilo neprikrito posmehovanje in nekako »kulturno« omalovaževanje nabožnega slovstva sploh. Tako odbojno razpoloženje smo, upajmo, preboleli. — Zakaj danes se čuti baš po takem slovstvu globoka srčna potreba. Priznati pa vendar moramo, da je bila tudi nabožna literatura sama često kriva takega nasprotovanja radi svoje mrtve šablone in versko-čustvene ponarejenosti in obrabljenosti. Finžgar se je nedvomno tega zavedal, ko se je odločil za nov molitvenik. Dobra je njegova zamisel, združiti v molitveniku Cerkev in dom, nedeljo in delavnik, Boga z vsakdanjim življenjem.

Take so torej letošnje Mohorjeve knjige. Vsebinsko so kaži pot v bodočnost. Očitek »mohorjanske literature« mora izginiti. Naša odločna želja je, da se Mohorjeva družba iznebi vsake duhovne odrevenelosti in počasnosti, da je v največji meri kulturno živa. Biti in ostati mora slovenski kulturni ponos.

S preprostimi in skromnimi sredstvi, ki so zaenkrat na razpolago, se je tudi tipografsko mohorjanski tip preuredil in izboljšal. Prepričani smo, da je rešitev tudi tega vprašanja Mohorjeve knjige na pravi poti. A. V.

Misijonski koledar za leto 1928 je zelo spretno urejen, nudi bogato vsebino in zlasti veliko in umetniško izbranih slik. Zanimiv je vseskozi ne le za člane, marveč tudi za vse druge. Km.

Misijonar. Roman. Francoski spisal J. Sagerhomme, S. J. Prevedla Marica Sparhakel. Misijonske knjižnice 5. zvezek. 1927. Izdaja misijonišče v Grobljah, p. Domžale. — Čeprav se naziva pričujoče delo roman, vendar je prav enostavna povest iz življenja modernega, velemestnega človeka, ki se navzlic vsem dobrinam tega sveta in vsemu bogastvu svoje družine odloči za pot misijonarja. Odide v samostan in nato v Afriko, kjer po trudapolnem, nevarnem in samotnem delovanju v življenju med zamorci opeša in umrje v daljni tujini. Ves potek zgodbe je preprosto razvit, genljivo zapleten, a verjeten. Prevod je še dokaj gladek, le mestoma zastaja slovenščina, se vmešava v nemščizme in je slog bolj ohlapen. Pričujočo 151 strani obsegajočo knjigo z ilustracijami je dobili po vseh knjigarnah, in ker je namenjena v korist misijonom, jo tudi priporočamo! Km.

Srečko Kosovel: Pesmi. Zbirko uredil Alfonz Gspan. Založil odbor za izdajo pesmi Srečka Kosovela. Ljubljana, 1927.

Srečko Kosovel — bil je tudi sotrudnik »Mladike« — je umrl komaj dvaindvajset let star, pa je sled njegovega življenja tako globoko zarezana v našo kulturo, da se ne bo nikoli zabrisala. Kosovelovo ime se je pridružilo sladko-bridkima imenoma Ketteja in Murna-Aleksandrova...

V tej zbirki pesmi nam je zapustil mladi pesnik svojo dragoceno dediščino, da jo sprejmemo kot svojo lastnino in se z njo notranje obogatimo.

Kosovel ni bil poet le svoje lastne bolečine, marveč je prav tako močno trpel narodno, socialno in duhovno

slisko našega časa. V svojem srcu je zaznal vsak utrip celote, ki je potisočerjen udarjal v njegovi duši. Tako mehak, pa je bil pesnik borec »za novo obliko sveta«. Najlepši pa je v svojem religioznem čustvovanju, od koder so vrele vse mlade sile kakor iz polnega jedra. Čudoviti taki pesmi sta Prerojenje (str. 53) in Psalm (str. 72). Kakor školjki sta, ki se je razklala, da iztisne biser. Resnično, Kosovel je bil pesnik in glasnik mladine!

Zbirka je tako urejena, da nam prikazuje pesnikov razvoj v vsebinskem in oblikovnem oziru. Od prvih začetniških pesmi, ki so še nekako povprečne in neizrazite, se razvija do vedno večje svojstvenosti izraza. Te zgodnje pesmi bi same zase ne mogle dati slutiti, kaj se v njih poraja in kolika je v njih možnost razvoja. Tudi vsebinsko nam črtajo pesnikovo notranjo podobo še z dokaj splošnimi in negotovimi potezami. V zvezi s celoto pa zadobijo globlji pomen, ker tvorijo osnutek njegove poznejše podobe, in ker nam odpirajo pogled v snovanje in nastajanje njegove umetniške osebnosti ter nam omogočijo razumevanje njene rasti. Značilnost njegovega pesniškega razvoja pa obstoji v tem, da je tako tesno spojen s tradicijo. Od tod nekaka počasnost izvijanja iz rodne zemlje, kar je znak globokega zorenja. V njegovi pesmi še vedno zdaj pa zdaj zamolklo zazveni zvok iz Ketteja ali Murna. Kakor da je moral iti pesnik kakor seme nazaj v zemljo, da tam strohni in šele potem zraste... Zato je Srečko Kosovel tako preprost in jasen. A. V.

Josipa Jurčiča zbrani spisi. V. zvezek. Uredil dr. Ivan Prijatelj. V Ljubljani, 1927. Izdala in založila »Tiskovna zadruga«. Strani 517. Cena broš. Din 84.—, v platno Din 100.—, v pol usnje Din 106.—.

Ta zvezek obsega naslednje povesti, ki so potekle iz Jurčičevega peresa v obdobju 1869—1875: Lipe, Pipa tobaka, Moč in pravica, Županovanje v Globokem dolu, V vojni krajini, Telečja pečenka, Ivan Erazem Tattenbach, Bela ruta, bel denar, Na kolpskem uslju in Doktor Zober, s katerim se je po urednikovi sodbi »slovenska literatura skromno uvrstila ob svetovne literature«. (Str. XXVII.) V uvodu razpravlja urednik na 27 straneh o takratni slovenski politični miselnosti — katero je oblikoval tudi Jurčič — v zvezi z njegovim časnikarskim delovanjem, ki je potrebna med drugim za pravilno razumevanje pisateljevega zgodovinskega romana Ivana Erazma Tattenbacha, ki je bil napisan zaradi državnopolitične ideje, dalje o tedanjih kulturno-literarnih razmerah, v katere je odločilno posegel Jurčič z izdajanjem »Slovenske knjižnice« (1876 do 1880), ter o njegovem leposlovnem udejstvanju v ožjem zmislu, ki ga obdeluje z literarno-zgodovinskega in literarno-kritičnega stališča (str. XVII—XVIII). Jurčič je prihajal tedaj v tok začetnega realizma, ki je nastajal v Evropi — dokaz, kako naglo se je slovenska kultura odzivala klicem v velikem svetu. V opombah (str. 440—489) je urednik podrobno in skrajno skrbno zbral gradivo, ki se tiče postanka, osnutkov in snovi posameznih povesti. Iz uvoda in opomb nazorno zraste pred nami Jurčičeva umetniška osebnost. A. V.

Jelkin nageljček. Povest iz istrskega življenja. Spisal Evgen Kumičič. Prevel Anton Kacin. Založila Goriška Mohorjeva družba.

Snov in vsebina te povesti je taka, da se bo ljudstvu nedvomno priljubila. Primorskim rojakom še posebej pa je napisana v tolažbo in bodrilo in jo mo-

remo v tem oziru primerjati s Pregljevimi »Božjimi mejniki«. Obema je skupna ista plemenita domoljubna tendenca z močno krepilno vero v pravico in v rešilno moč dobrote in poštenosti. Povest, ki ji tvori osrednji gibalni motiv zdrava in lepa ljubezen dveh čistih src, Jelke in Ivana, nepridigarsko uči in vceplja ljubezen do domače zemlje in rodnega jezika, svari pred tujci, ki prinašajo le zlo in razdor, opeva lepoto poštenega življenja, ki edino more krivico premagati in jo obrniti celo sebi v prid. Povest je torej svojstveno vzgojna z ono tipično ostro razdelitvijo svetlobe in sence, da postane iz nasprotna nauk, ki ga povest vsebuje, tem bolj nazoren in učinkovit. Tudi v tem oziru ima povest skupnost z »Božjimi mejniki«.

POMENKI Z NAJMLAJŠIMI.

R. Senkowsky:

Ko otrok sem majhen bil,
mati mi je djala:
»Kadar večji boš in čil,
v klošter te bom dala.«

Potem razlagaš bolj nerodno: mati je domovina, klošter je tujec na rodni zemlji. Pesniških klic iz teh poslanih par verzov ne morem zaslediti. Če moraš pisati za simbole razlago pod črto, je znamenje, da povedati ne znaš.

Igo Šorli: »Zadnja daritev« hoče biti menda oris umora med daritvijo, a nič ne motivira:

Gospod, ne smem Te darovati!
Ah, v rokah, od starosti velih
ne sme se mi tresli več kelih!
Glej, bliža se krvavi nož,
prodira me z bodečimi, krvavimi očmi,
zajeda se mi z mrzlim in krvavim žvenkom
noter v kri.

Vidiš, da ozadja ni? Noža krvave oči in krvavi žvenk si je težko predstavljati. In vendar naj vprav pesniške podobe dajejo nazornost ali vsaj možne morajo biti, tudi takrat, kadar ustvarjajo razpoloženje. — »Privid« je prazen opis jezdeca-smrti in nima oblike.

Branko:

Domotožje.

Morje zvezd pripravlja kipenje
v sočnih klicah mladih moči,
prsi boči borov šumenje,
vzletel bom v naročje noči.

Kaj si neki hotel povedati? Nabrati na papir par besedi iz pesniškega jezika — pa misliš, da bo slučajno nastala iz tega pesem? Ne! Kvečjemu zmešnjava! Tudi pesnik mora misliti in pametno misliti! Podobno pišeš:

Moj sen.

Ob beli cesti
sanjavo spanje
molčečih borov
brezglasje lije
čez tihe skale
srebrnih sanj.

Ta slika je nemogoča. Če literarna vsebina že ni resnična, mora pa biti vsaj mogoča, verjetna. To je poetični zakon; kar je nemogoče, ni drzna domišljija, ampak smešnost. Če boš hotel pisati, se boš moral pač bolj potruditi. Tako nikar!

J. B., Novo mesto:

Daljnim ptičkam.

Tako skrivnostno ste odšle,
da nisem vedel kam;
saj skoraj (komaj?) sem slišal vas
in že ostal sem sam.

Ko vsaj zapele bi v slovo,
da dal bi vam pozdrav,
ki spremljal bi vas med potjo
v nevarnosti daljav.

A tiho, skrivno ste odšle,
pustile le bolešt;
jaz sem ostal sam sred stepe,
ne znam ne stez ne cest.

Pri tej kakor tudi pri drugih tvojih pesmih ugaja tvoja preprostost misli in izraza. Naravnost povedati svoje misli je veliko bolj poetično kot z umetno iskano, po sili zavito in izvinjeno besedo. Veličina je velika, kadar je preprosta. Moji pa pri gornji pesmi trelja kilica, ki je neutemeljena in narejena. Ni resnično doživefa. Literarni spomini so jo spočeli. Podobno ti literarna načitanost ubija izvirnost pri drugih pesmih (Izgubljeni sin, Spomin na mater). Čitanje pesniških del mora služiti šolanju in dajati pobude, ne sme pa zapeljevati v posnemanje. Zlasti pri tebi bi moglo biti tako epigonstvo usodno, ker si pokazal svojo zmožnost vprav v preprosti izvirnosti. — »Tvoji nageljčki« pa nimajo nobene misli in ne zadovolje. Doživljaj samostojno in preprosto, načitanost ti ne sme narekovati pesmi! Vzemi si za načelo: kar so že drugi povedali, ne zapišem nikoli! Pošlji še kaj!

NAŠE SLIKE.

Brna. Ko so svatje na gorenjski ohceli že najboljše volje, se odpro vrata in v kosmat kožuh oblečen, neznan brkač prižene v hišo čudno žival: ničemer ni podobna. Zdi se skoro kakor žirafa ali velblod, pa ni je take v nobenem zverinjaku, niti v knjigi ne vidiš njene slike. Ta huda pošast je brna. Pojavlja se tam predpustom, hodi po dveh nogah, je bobe in špehovko, pa pije tudi, kar dobi. Tudi denarja se ne brani. Navadno hodi okrog gostij, po ženitvanjih in sploh tam, kjer so veseli ljudje. Brna spada med prastare ljudske običaje in je razširjena menda po vseh slovenskih krajih. — Ivan Grohar je z mojstrsko roko prikazal tak prizor. Najmlajši so se poskrili za odraslimi in na peč, eden še leze pod mizo, drugi ves preplašen ogleduje neznano zverino izpod stola. Ženske oprezujejo pri vratih. Svatje veseli vstajajo, pozdravljajo gonjača in njegovo zver, nevesta se smehljaje sliska k ženinu, starejšina vabi čudna gosta piš, mati s pečo na glavi se dobrovoljno smeje na vsa usta. Posamezni gostje so prav dobro in posrečeno podani, vidi se, da je poedine figure slikar studiral po živih modelih. Celotna kompozicija je dobro premišljena, množica postav ovladana. Slika izraža živahno, neprisiljeno veselost in je ena najboljših in nofranje najbolj resničnih slovenskih slik iz domačega ljudskega življenja. Škoda le, da se Grohar ni pogosteje lotil slikanja sličnih prizorov, za kar je bil še prav poseben pozvan: saj je bil sam kmečki sin, ki je vso poezijo vaškega življenja neposredno in prvinsko občutil, poznal z doma običaje, obenem pa razpolagal tudi s potrebnim znanjem in okusom. Groharjeva »Brna«

bo zanamcem drag spomin na minule čase in narodne šege, ko bodo peče in avbe samo v muzejih še videti, brne pa ne bodo poznali drugače, nego iz knjig. — Slika je iz leta 1899 in je zdaj last Narodne galerije v Ljubljani.

—a.

Mati. Kipar **Tine Kos** je bil rojen l. 1894 v Češnjicah pri Moravčah. Kmalu je mladega kmeškega fanta »uka žejca« speljala iz domače vasi izpod prelepe gore Limbarske, kjer visoko na gori domujeta svet Valentin in brat njegov svet Peregrin. Prve nauke v kiparstvu je dobil v ljubljanski strokovno-obrtni šoli. Prave umetnostne studije so se pa začele zanj šele na dunajski akademiji, kjer ga je sprejel znani kipar prof. Jos. Müllner, tvorec predlanskim odkritega Luegerjevega spomenika, v svojo šolo. Leta 1920 je končal studije, prej je pa okušal dve leti v strelskih jarkih na Tirolskem prijetnosti vojnih strahot. — Tine Kos je doslej izvršil že več javnih kiparskih del. Njegov je spomenik kralja Petra pred novim Vurnikovim Narodnim domom v Kranju. Za spomenik, ki je bil postavljen l. 1926, je izvršil v bronu simbolično soho »Osvobojenje« in kraljev portretni medaljon. Vrh 9 metrov visokega spomenika (obelisk sam je 4-10 metra visok) stoji orel iz nabrežinskega marmorja. Spomenik se z originalnim pročeljem stavbe prav ugodno zliva v celoto. Dalje je Kos izvršil Miklošičev doprsni kip, ki stoji na Peruzzijevem podstavku nekdanjega cesarjevega spomenika pred sodiščem v Ljubljani. Izvršil je še več zasebnih naročil, tako n. pr. nagrobnik Tomanove družine na moravškem pokopališču, razno okrasno plastiko za palačo »Jadransko-podunavske banke« v Beogradu in spomenik kralja Aleksandra na Slokarjevem vrtu v Domžalah. Za zgradbo nove skupščinske zbornice je izdelal kip »Samaritanke«. — Razen navedenih spadajo med važnejša Kosova dela še portreta Stritarja in Cankarja, »Sejavec«, »Plevica« (ki jo je kupila beograjska občina za svojo zbirko), »Mladost«, »Dekle« in »Pastir« ter naša »Mati«. Kakor za to, je tudi za druge Kosove tvorbe značilna težnja doseči mogočen monumentalni učinek s čim preprostejšimi in čim skromnejšimi sredstvi. Ta poteza njegovega značaja ga posebno usposablja za oblikovanje dekorativnih kiparskih kompozicij, kar je v nekaterih primerih že imel priložnost dokazati. Njegovi kipi kažejo mnogo resnosti, so zasnovani v modernem duhu in so izraz solidnega, poštenega umetniškega znanja. T. Kos je razstavljal s svojimi tovariši v nekdanjem »Klubu mladih« na raznih krajih: v Beogradu (1921), v Sarajevu in v Pragi (1926), v Berlinu in na Dunaju (1927), razen tega še večkrat v Ljubljani, kjer je l. 1925 v jeseni priredil lastno kolektivno razstavo obenem z arhitektom Drag. Faturjem, v Mariбору in lani v Novem Sadu.

—a.

Edgard Maxence: Pri molitvi. Dvoje plemenitih gospodičen sedi na klopi gori v oratoriju. Zimski čas je, obe sta oblečeni v bogato kožuhovino. Medla svetloba pada skozi poslikana cerkvena okna, ki jih vidimo za umelno izdelanim omrežjem, ki zastira pogled navzdol po cerkvi. Ena bere iz molitvenika, druga drži pobožno sklopljene roke in zre na oltar. Ustnice, se zdi, da se premikajo v tihi molitvi. Bogato razkošje njenih oblačil, starinske svete knjige pred njima in lepo izdelani rožni venec tvorijo harmonično sliko miru, ki jo nežna obraza sredi belih avb še krepkeje poudarjata. Čar minulih časov je različen preko slike, obenem pa je pogled na prizor podan tako prisrčno, človeško in

sodobno, kakor da se dogaja pred nami danes. Ne — davno je že vse to, te obleke in ta okolica, vendar nam je izraz molitve in vdane pokojnosti, ki jo slika izžareva, še prav tako umljiv in pri srcu.

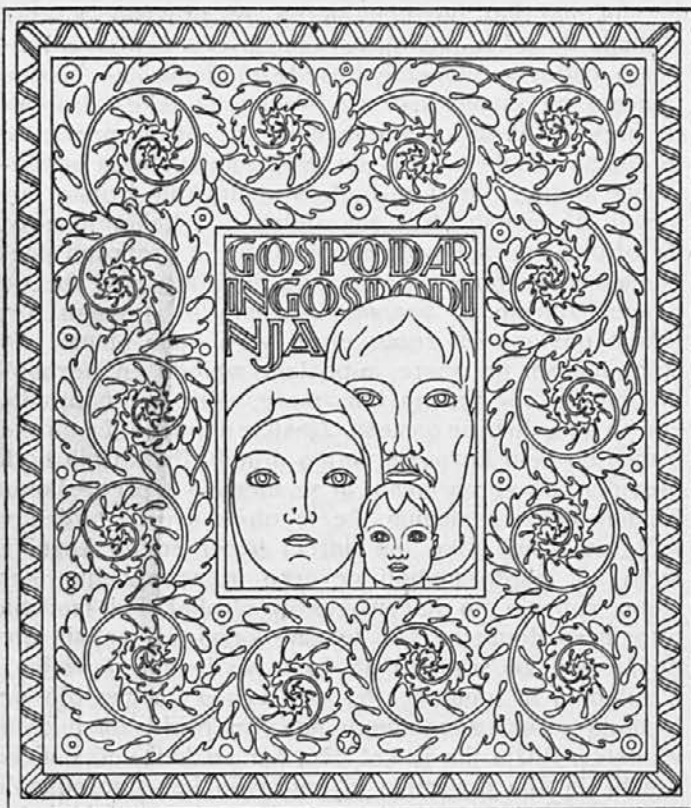
—a.

Na večer po poroki. Vsebina naše slike je razumljiva na prvi pogled: starka-mati se poslavlja od hčere, ki odhaja z mladim svojim možem na novo domačijo. Z obema rokama se oklepa odhajajoče, saj ji je bila edina uteha v starosti, del nje same, njeno vse. Hčerka si z levico pritiska materino lice k svojemu, z desnico pa drži moža, ki že nestrpnost čaka. Naslednji par — stari svat in družica — že hiti po mostu nizdol, lahko se jima dvigajo peke, saj jima godec veselo vleče z lokom po goslih. Slikar je dobro podal to lestvico občutij, od materine žalosti, ki je hčerka že ne deli več z vsem srcem — saj gre svoji sreči naproti! —, mimo moževe ljubeče nestrpnosti do veselja svatov, ki jih srčne bolečine ostalih treh, ki so na eni polovici mosta, ne ganejo. — Naša slika je več nego navadni izrez iz življenja, naturalistično verno in verjetno podan. To je alegorična podoba ločitve sploh, ki je pravzaprav življenje samo. Neprenehoma, od rojstva do groba, se poslavljam, od staršev, bratov in sestra, od prijateljev in končno od otrok, dokler ne damo slovesa še svetu in življenju. A vendar — dočim nas usoda tepe, gre vse živo življenje mirno naprej, vedno znova se ponavlja ista, večna žaloigra: neprestano poslavljanje.

Albert Welti je poleg Böcklina in Hodlerja eden največjih švicarskih slikarjev, kar jih je živel okrog začetka 20. stoletja. Rojen je bil leta 1862 v Zürichu kot sin premožnega patricija, ki je vodil obsežno prevozno podjetje. Po enoletnem učenju pri nekem poklicnem fotografu so poslali mladega, za risanje navdušenega fanta na akademijo v München. Po par letih je od tam na svet slavnega Arnolda Böcklina odšel na beneško akademijo. Tam se je njegova umetniška usoda odločila. Osvobodil se je tesnih spon monakovske akademske umetnostne šole in postal umetnik po svoji volji. Sledil je studij v Parizu, vendar je pa poslednje in poglavite nauke sprejel od Böcklina. Dve leti učenja v mojstrovni bližini je tudi njegov značaj temeljito oblikoval. Pisali so o njem, da je najboljši Böcklinov učenec, vendar ne po pravici: Welti je v mnogočem celo prekosil svojega učitelja. Kakor je ta predvsem črpal iz antike in iz italijanskih kolorističnih šol, tako je Welti v bistvu pravi German in še posebej Nемец. Tako je razumljivo njegovo silno nagnjenje k romantičnemu pojmovanju in oblikovanju sveta, njegova vesela preprostost, ki izvira iz pristno naturalističnega podajanja oblik in iskrenost občutja. — Welti je povečini slikal v olju, portrete, pokrajine in alegorične ter simbolične prizore. Morda še večjo popolnost je dosegel v svojih grafičnih delih, posebno v ujedkovinah, kjer se je njegova sorodnost s staronemškimi risarji posebno očitno pokazala. Umrl je leta 1912.

—a.

Z razstave otroških del. V Berlinu se je vršila zanimiva razstava raznih ročnih del, ki jih izdelujejo pod nadzorstvom in po navodilih svojih učiteljev učenci berlinskih osnovnih šol. Naša slika kaže izdelek učenca šestega razreda. Predstavlja model vasi, ki ga je mladi mojster izvršil z najpreprostejšimi sredstvi: iz papirja in kartona, s škarjami in lepilom. Delo kaže mnogo iznajdljivosti. Ta takozvani »rokotvorni« (beseda pa takaj!) pouk se je zadnja leta že vpeljal tudi na nekaterih naših šolah, in sicer povečini z lepim uspehom.

IDEALNI POMEN SADJEREJE.

Ali ste že kdaj premišljevali, koliko koristi imamo od sadjarstva? — Ne? — Pa bi bilo prav, da bi tudi to reč malo preudarili, ker bi se potem bolje zavedali, da se sadjarstvo tudi glede tega močno razlikuje od drugih kmetijskih panog.

Navadno iščemo v kmetijstvu predvsem materialnih (gmočnih) koristi. Za idealne (duhovne) dobrine se malokdo briga. Pri večini kmetijskih panog tudi niso tako očitne. Posebno izjemno stališče zavzema v tem oziru razen čebelarstva zlasti sadjarstvo.

Materialne koristi, ki nam jih donaja sadjarstvo, so znane vsakomur, dasi tudi teh ne cenimo zadosno; kajti sicer bi se z mnogo večjo vnemo poprijeli umnega sadjarstva. Še manj pa upošteva sadjar po poklicu idealno plat sadjarstva, dasi ga v tem oziru ne doseže nobena druga panoga. Zato pa ima baš sadjarstvo izmed vseh panog največ ljubiteljev, ki sadjarijo zgolj iz ljubezni — nihi ne toliko do sadja — kakor do sadnega drevja in iz ljubezni do velezanimivih sadjarskih opravil, ne glede na materialni dobiček. Saj je pa tudi res, da je ni panoge, ki bi nudila skozi vse leto toliko plemenite zabave, toliko pobude in čistega veselja kakor ga nudi prav »prijateljsko« občevanje s sadnim drevjem.

Kako zanimivo je že opazovati sadno drevo v rani pomladi, še preden ozeleni! Tu se vsak dan očitneje loči debelo cvetno brstje od listnega in lesnega popja. Kolika pa je šele privlačna sila sadnega drevesa, ko se to brstje jame razprezati in se drevo zaodene v snežnobelo ali rožnatordečo svačovsko oblačilo! Pa teden, dva pozneje, ko se cvetje osuje in se jamejo kazati drobni plodovi, ko drevo ozeleni in bujno poganja mladje po vejah in vejicah! Kdo ne bi z veseljem

opazoval sadnega drevesa poleti, ko se plodovi bolj in bolj debele, ko se jamejo barvati in ko naposled dozoriijo in vabijo v trgatav!

Prav tako so zanimiva in pobudna razna dela v sadjarski stroki. Kaj je zanimivejše nego požlahnjevanje sadnega drevja, obrezovanje, vzgoja lepih oblik, preskušanje tujih ali celo vzgoja novih sort itd. Vse to so lahka opravila, ki ne povzročajo nikakih niti denarnih niti duševnih naporov, ampak blagodejno vplivajo na duha in so le v razvedrilo in veselje. Čim dalje se bavimo z njimi in čim globlje prodre naš duh v skrivnostne prirodne pojave, tem zanimivejša so.

Vseh omenjenih duševnih užitek, ki jih nudi sadjarstvo, bi bil lahko deležen slehern preprost sadjar, ki ima le količkaj zmisla za narodo in njeno prečudovito snovanje. Še mnogo več veselja in zabave pa ima sadjar-ljubitelj, ki mu je materialna korist pošranska stvar, idealne dobrine pa prva. Te vrste sadjarji posebno radi goje prilično sadno drevje v pravih oblikah. V oskrbovanju sadnega drevja gredo tako do skrajnosti, da vedo za vsak brst, kaj bo iz njega, da opazujejo vsako vejico, kako raste, in jo navajajo, da se razvija tako, kakor zahteva prostor in natančno določena oblika drevesa. Ne samo vsak letni čas, ampak tudi vsak dan jim prinaša novega veselja in nove pobude. Na ta način se lahko bavi s sadjarstvom vsakdo, ki ima le skromen vrtiček, kamor posadi nekoliko priličnih dreves, ali pa ugodno steno, kjer bi rasel sadni špalir. Še celo tistemu, ki nima pedi lastne zemlje, ni treba, da bi se popolnoma odrekel temu veselju. Saj sadno drevje v majhnih oblikah se da gojiti tudi v loncih, ki jih postavimo ali še bolje potopimo v zemljo kamorkoli na planem v bližino svojega stanovanja.

So pa še druge idealne koristi, ki jih nudi sadjarstvo, ki se jih pa še manj zavedamo in jih še manj upoštevamo. Intenzivna gojitev plemenitega sadnega drevja jako ugodno vpliva na vzgojo in oplemenitev srca. Kakor pravijo o čebelarjih, da so vobče dobri ljudje, tako lahko trdimo, da sadjar ne more biti hudoben človek. Brez dvoma so obširni in lepo oskrbovani sadovnjaki žive priče ne samo materialnega blagostanja posameznih pokrajín, ampak tudi priče kulture in srčne izobrazbe njih lastnikov in oskrbovavcev. Ali ne čutimo vsi, kako tuj in mrzel je dom brez sadnega drevja, in nasprotno, kako prijelna in prikupljiva je domačija, ki jo obdajajo lepi sadovnjaki!

Končno je gojitev sadnega drevja tudi v estetskem oziru velikega pomena. Ne samo to, da vzgoja in skrbno negovanje sadnega drevja ugodno vpliva na razvoj estetskega (lepotnega) čuta posameznega sadjarja, ampak lepi sadovnjaki so tudi najučinkovitejši okras naših domov, naših vasi in sploh vse pokrajine.

NEKAJ BESED O VZGOJI.

Vzgajati je težko in malo je dobrih vzgojiteljev. Predvsem mora biti oni, ki vzgaja, sam vzgojen, to se pravi, imeti mora pravi pogled za svoje lastne napake, obdelati se mora sam, če hoče prav obdelati svojega gojenca. Starši so navadno, pa čeprav nimajo dosti ali nobenih šol, najboljši vzgojitelji. Dom in domačnost je že samoposebi nekaj, kar vzgaja. Poleg staršev so dobri vzgojitelji tisti, ki so že sami imeli lastne otroke,

ker vse bolj poznajo telo in dušo otroka, kot pa tisti, ki nimajo lastnih otrok. Res pa je, da je lažje vzgajati tuje otroke ko lastne. Na tujih otrocih vidimo napake in slabosti bolj jasno, vzgajamo bolj s pametjo ko s srcem, preudarimo in premočimo vse bolj trezno, ker smo neprizadeli opazovavci otrok. Starši pa prav zato, ker so napake in slabosti otrok več ali manj tudi njihove napake in slabosti, ne morejo biti toliko pozorni nanje, večinoma jih niti ne vidijo, ker so v svoje otroke često slepo zaljubljeni. Pozabljajo tudi, da je treba otroke že v prvem letu vzgajati — zlasti glede pokorščine. Čudno je sicer slišati, da bi otroka že v prvem letu njegove starosti navadili pokorščine, češ, saj nič ne razume! A pokorščina ni to, da bi morali razumeti, čemu se pokorimo. V svetu je toliko stvari, katerim se moramo pokoriti, pa čeprav jih niti malo ne razumemo ali se celo protivijo našemu razumevanju. In prav zato ni nikoli pre zgodaj navaditi otroka pokorščine. Trmoglavost je slaba dofa za otroka, svoje glavca nočejo v službe, pokoriti se je treba vsepovsod. »Z glavo skozi zid« ne moreš. Zato se pač izplača, da se mučimo z otrokom tako dolgo, dokler se ne nauči slušati nas. Pri tem pa ne smemo misliti, da je trmoglavost v vsakem oziru velika napaka. Trmoglavega otroka si lahko vesel, a glej, da njegovo trmoglavost usmeriš drugam, da jo spremeniš v odločnost in močno voljo. Če pravi otrok, da ne gre jest, ker »kuha jezo« — je to slaba stran trmoglavosti. A če ne gre jest, ker bi na vsak način še rad razvozlal zamotan račun, je pa dobra stran trmoglavosti, je še čednost, močna volja. Namen vzgoje je torej tudi ta, da dobre lastnosti otrok krepimo in jih ojačujemo, slabe pa spravljamo na dobra pota, saj jih iztrebili tako ne moremo nikoli. Slabih lastnosti in razvad se človek otrese in jih izkorenini šele potem, ko se vzgojuje s a m. Samovzgoja je višek, nekakšna visoka šola — univerza — vzgoje in traja vse do smrti. Domača vzgoja, pa čeprav je dom v še tako dobrih razmerah, pa močno trpi, če vzgaja oče drugače, mati drugače; če oče oporeka vpričo otrok materinim navodilom — ali pa če stori to mati z očetovimi ukazi ali nauki. Res je, da oče in mati ne vzgajata enako — ker sta pač različna. Oče vzgaja bolj s pametjo, mati pa s srcem. Blagor hiši in otrokom, kjer se obe smeri lepo spopolnjujeta in tvorita zaokroženo enoto! Časih pa je navzlic vsej skrbi, vsem ugodnostim in vsemu redu in najboljši vzgoji — vse zaman. Oče, ki je mogel s svojim nastopom, z živo ali pisano besedo dobrodejno vplivati na tisoče ljudi, ne more niti najmanj vplivati na sina. Vse je bob ob steno. Sin hodi svoja, skrajno slaba pota, se izmaliči v propalico in potepuha. Kako in zakaj? Večinoma na to ne vemo odgovora. Morda je včasih »v krvi«: kdo ve odklej, iz katerega rodu in »kolena« nazaj! To so »desetniki« in »desetnice«. Da se zgodi tudi baš obratno, da so otroci kake družine, koder se starši niti malo ne brigajo zanje, jih celo navajajo na slaba pota, kljub temu najboljši otroci, ki prav goreče ljubijo svoje starše in skrbijo zanje in pridejo kar s svojo voljo in močjo do dobrih služb in rednega, poštenega življenja. Tudi tu ni imela vzgoja nobene besede. Da to so izjeme, ki nas ne smejo omamiti, da bi zanemarjali vzgojo svojih otrok. Kolikor le moremo, se ji moramo posvetiti, a je spet ne kvariti s slepo ljubeznijo do otrok. Ta nas moli že tedaj, ko ni otrok še prav nič razvit. Časih se otroku

le slučajno kaj posreči, mi pa že pravimo, kakšen »talent« da je! Iz najbolj nerazumljivega čebljanja najdemo čudovito pametne besede in domisleke in smo ponosni na »svojo kri«. Če otroka za take »drobce« le prevečkrat in očitno hvalimo, se otrok prevzame in postane ošaben. Meni, da je prvi na svetu, in omalovažuje druge. Starši se bodo še marsikdaj bridko pokesali, da je njih otrok tak »talent«. A kakor ni prav, da otroka za vsako stvar pohvalimo in pretirano precejnujemo njegove vrline, tako tudi ni prav, če ga omalovažujemo in venomer karamo in grajamo. Pri takem postopanju izgubi otrok vero vase, meni, da sploh ničesar ne zmore, in postane malodušen, nezaupljiv in boječ. Še histega, kar zmore, se ne upa napraviti, ker se boji, da bi se osmešil. Zlasti je napačno, če otroka grajaš ali celo kaznuješ vpričo drugih. Pri kaznih bodi previden, da so na mestu in se ujemajo s pregreškom. Kaznuj slično s sličnim. Če je otrok n. pr. izbirčen v jedi, mu smeš kako jed odreči (sicer so pa kazni z jedjo ali lakoto najbolj nevarne in nedopustne, ker slabo vplivajo na telesni razvoj otroka). Pri majhnih otrocih so dopustne tudi telesne kazni, pri velikih gre pa že bolj za sramoto ali čast. Na te moraš vplivati z zgledom in naukom. Pri vsej vzgoji pazimo, da ne izgubijo otroci zaupanja v nas. Tu pride zlasti mati v poštev. Bližja jim je kot oče, ker so tudi več v njeni družbi. In čim dorastejo in napravijo kake nerodnosti ali neumnosti, katere bi jih bilo sram razodeti očetu, jih razodenejo materi. Zato bodi mati čim več z otroki skupaj! Koder hodi tudi mati v službo, trpi vzgoja otrok, ker se služkinja gotovo ne bo tako posvetila otrokom kot mati in jih tudi razumela ne bo. Koder pa mati radi zabave ali javnega delovanja preveč hodi z doma, je posledica njene odsotnosti prav tako slaba za otroke. V takih družinah gotovo ne bo onega pristranskega razmerja med materjo in otroki, in čim bodo otroci odrasli, jim bodo starši še bolj tuji, zaupanja in pomoči si bodo iskali pri tujih ljudeh, staršem pa vračali z istim merilom, če se bodo ti zatekli k njim. Nešteto dokazov imamo v raznih družinah za to.

USTA.

Lepa, pravilna usta vidimo navadno le na pravih obrazih, saj zavisi oblika ust od njihove koščene podstave, od oblike glave in obraza. Posebno važna je za usta čeljust, če je štrleča, široka, ozka, vdrta, če je gornja čeljust v loku ožja kakor spodnja, če stoje zobje v čeljusti koso ali ravno itd. Zobje, posebno sekavci, zelo vplivajo na obliko ust. Kjer teh zob ni, so usta vdrta in povešena; če stoje koso, molijo ustnice ven, če štrle zobje iz ust, jih ne moreš zapreti. Tudi slabo vstavljene, narejene zobje vplivajo na obliko ust in jo izpreme. Oblika ust je odvisna tudi od mišic, ki tvorijo, gibljejo, odpirajo in zapirajo, krčijo in širijo usta, ter od obraznih mišic, ki so zvezane z usli. Ljudsko pravilo lepote zahteva, da so usta majhna, vzbokla kakor rožni popek, tako majhna, da se odpro samo za širino starega solda. Kosmetika pa pravi: Lepo oblikovana usta ne smejo biti preširoko razorana, pa tudi ne preozko. Ustni koti ne smejo biti vdrti in ne preveč zarežani. Črta od kotov se rahlo dviguje in se vsloči v sredi, gornja ustnica ima v sredi majhno zarezo. Ustnice ne smejo biti predebele, pa tudi ne pre-

tenke, ne predolge ne prekratke, ne premedle ne prenapete, ne ploščate in ne kakor zabuhle. Sorazmerna velikost ustnic je pogoj za njih lepoto. Bolj debela in velika spoonja ustnica je prav tako malo lepa kakor prekratka zgornja, ki ne pokriva zob. Oblika ust je zelo odvisna od oblike čeljusti. Pri obrazu »na tri ogle«, ki ima široko čelo (in mu pravijo Nemci, da je frankovski in prav nemški), so navadno lepa majhna usta. (Tak obraz ima Marijina slika na Brezjah.) Pri široki čeljusti so usta bolj široka in energična. Življenje in mišljenje poedinega človeka vpliva na izraz in obliko ust tako zelo, da bere dušeslovec z naših ust kakor iz knjige. Po obliki ustnic spoznaš samozatajevanje, mesenost, lakomnost, skopost, lahkomišelnost, nedolžnost. Pesniki imajo mehka, zamišljena usta, politiki molčeca, zaprta; borzijanci odločna, neusmiljena. Borba za življenje, razočaranja, vtisnejo ustom svoj pečat. Če pogledamo stare slike, vidimo tam tudi pri moških dosti lepih majhnih ust. Zdi se, da imamo zdaj usta umerjena bolj za Ribničanove žlice. Naš čas je čas širokih ust. Ameriški antropolog Kreith pravi, da se izpreminja oblika glave Američanov pod vplivom izpremenjene kulture in se izpreminja tudi obraz naseljencev. Fotograf Gren pa trdi na podlagi mnogih posnetkov, da imajo Američani vedno bolj razvito čeljust in jim daje to brezobzirni izraz, ki se zelo ujema z njihovim nastopom. Tudi ta fotograf trdi, da dobivajo priseljenci močnejše izraženo čeljust in debelejši nos.

Odrpta usta. V izkopaninah mostišč so našli neko leseno napravo in niso vedeli, kam z njo. Profesor, ki je bival nekoč med Indijanci, je pojasnil, da je to naprava, ki brani otroku, da bi spal z odprtimi usti. V našem visoko kulturnem času pa hodi dosti otrok in odraslih z odprtimi usti okrog. Ne glede na zdravje, je zoper pravila lepote, če imaš odrpta usta, kar daje najbolj duhovitemu obrazu bedast izraz. V začudenju odpre marsikdo nevede usta. Na kmetih pravijo takemu »zijalo«. »Zijala prodaja,« kdor hodi po sejmi in se čudi. Treba je paziti že pri otrocih, da se naučijo spati in gledati z zaprtimi usti, ker se ta razvada pozneje težko odpravi. Ako otrok ali odrasel človek sploh ne more dihati z zaprtimi usti, potem je treba k zdravniku. Odrpta usta slabo vplivajo na možgane in pljuča, spanje z odprtimi usti je brez pokoja.

Zoprno je vsako nepotrebno odpiranje čeljusti pri zehanju in smehu, da je videti vso notranjost ust; zoprno je žvečenje jedi z odprtimi usti.

Nepotrebno oslinjevanje prstov tudi vpliva na ustnice, če se ponavlja dan za dnem. Stare predice so imele spodnjo ustnico povešeno in odebeljeno.

Snaga je potrebna tako lepim kakor nelepim ustom. Nikdar ne sme biti na ustnah, posebo v kotih, sled maščobe jedi ali celo ostanek jedi same, pri »kofetaricah« kaplja kave; pri brkatih moških pade rado kaj z brk v usta. Zelo zoprno je tudi, če se nabira v ustnih kotih slina. Zato je treba slino požirati, da se ne nabira za sekavci in ne brizga pri govorjenju iz ust. Pljuvanje je nekaj grdega, česar se je treba kolikor mogoče ogibati v družbi. Mnogi pljujejo sploh samo iz navade. Tudi pljuvanje v robec ni kaj čedno.

Kajenje kvari lepo ust. Kdor drži venomer vivček, cigaretni ali cigarni konec v ustih, ima že kar skrčena usta. Ustnice porjave in so rumenkaste, izsušene ali zatekle, zobje počrni. Kadivec si mora ustnice večkrat obrisati z robcem, namočenim v razred-

čeno salmijakovo raztopino. Kako škoduje kajenje lepoli ust, je videti posebno na nedoraslih dečkih in komaj doraslih mladeničih, ki dobijo od kajenja polno izpahkov in grint in blede ustnice.

Iz ust diši. Iz najlepših ust te lahko preseneči in odbija slaba sapa. V našem času, ko živi toliko ljudi v zaprtih, zakajenih in zasmrajenih prostorih, ko vse kadi, pije, ko so jedi prezačinjene, ko toži vse o slabem stanju zob, pijuč, prebavil — je pač malo »sladko dehteče« sape. Je mnogo zdravih ljudi, ki imajo slab duh, ker si ne izpirajo nikdar ust in grla, si ne osnažijo zob. Dostikrat prihaja slab duh iz grla zaradi bele prevlake na jeziku. Prav jezik je treba zdrgniti vsak dan z mehko ščetjo. Bolne dlesni imajo tudi duh. V hudem nahodu diši iz nosu in grla, pri jetrnih boleznih, pri pokvarjenem želodcu, pri legarju, kozah in pri drugih nalezljivih boleznih se nabere toliko smrdeče navlake v ustih bolnika, da mu de silno težko. Pa se redko kje kdo spomni, da bi si izplaknil večkrat usta, še manj se spomnijo drugi, čeprav kuži bolnikova sapa zrak. Za izpiranje ust in grla v boleznih je zelo dober gorak kamelični ali žajbljev čaj. Tudi limonov sok ali okisana voda pobere nesnago iz ust.

Kdor čuti, da mu diši že dlje časa iz grla, mora k zdravniku, kajti vse kaplje in pijače, ki so v navadi za slabo sapo, pomagajo samo, če so pripravljena za tisto bolezen, iz katere izvira neprijetni duh. Dehteče kapljice, ki jih je dobiti po drogerijah, pomagajo samo za hip. Če je kdo s česnom ali s čebulo močno začinjeno jed in pije na to vino ali žganje ali tobak, dobi neznosen duh. Skoraj da ni za med ljudi. Zato nastane v zaprtih prostorih, kjer se nabere več ljudi, posebno o velikih praznikih v cerkvah, tako slab zrak, da omedlijo slabolna dekletca. V obmorskih mestih pride poleg česnovoga še duh po ribah in olju.

Duh po česnu se zgubi iz ust, če prežvečimo nekaj zrn žgane kave. Tudi požirek močne kave pomaga. Mira v vinu, vinska rutica na vinu, arnika so ljudsko sredstvo, ki naj preženejo slab duh iz grla. Za duh, ki je prav iz ust, pomaga za trenutek žvečenje klinčkov ali sladke skorje, uživanje sladkorčkov, kislih jabolk. Dehteče kaplje za izpiranje si naredi lahko vsak sam po starem receptu: 5 kapelj olja poprove mete, 7,5 grama evkaliptusove tinkture, 1,5 grama mire, 50 gramov alkohola. Daš po nekaj kapelj na kupico vode. Za duh iz zob je zelo dobra arnična tinktura na gorki vodi, snaženje zob z lipovim ogljem in podobno. Kadivci so gledali prejšnje čase, da so spravljali iz ust duh po kajenju že zaradi tega, da ni prišla vsaka jed s tobakovim duhom v želodec in pa tudi zato, ker ni bilo prej dostojno, da bi dišal iz ust po tobaku. Mlačna voda in izkrtačenje zob, črna kava, dehteče vode, preženejo tobakov duh. Zelo hitro pomaga sladka skorja in klinčkovo ali metovo olje. Dobijo se tudi dehteče kroglice.

Zvale, grinte, razpoke in lišaji so pogoste bolezni ustnic. Zvale so mokrotna bela kožica v kotu ustnic. Otroci na paši, tam kjer pijejo drug za drugim, jih dobijo večkrat. Otroci si jih odpravijo s tem, da potegnejo preko žvala rob predpasnika. Če se žvala ne pozdravi, se širi po ustnicah.

Ustnice rade razpokajo od mraza ali notranje bolezni. Mazanje s smetano, medom ali oljem hladi pekočino. Varovali se je treba strupenih mazil, prahu, tobaka. Krvava razpoklina se zalepi najlepše z mrenico pravkar ubitega jajca.

Izpahne se kaj rado na ustnicah po prehladu ali radi pokvarjenega želodca. Čistilo za želodec pospeši ozdravljenje. Izprhek se posuši kmalu, če liščiš nanj obkladek arnikove tinkture ali žajbljevega olja.

Grinte in lišaji se naselijo radi pod nosom ali ob kotu ustnic. To je tudi od notranjih bolezni, lahko se pa tudi nalezejo. Grintava oseba naj ne poljubuje olrok. Zelo dobro mazilo je iz loja, žajblja in arnike. Grinte in lišaje je treba hitro pozdraviti; če se lišaj zanemari, se razpase in razje usta. Ker je lišajev več vrst in je nekatera prav težko odpraviti, je treba vprašati zdravnika za svet.

Lea Fašur.

KUHARICA.

Vlečeno testo z enim jajcem.

Današnja številka zopet prinaša varčna in okusna jedila. Tako n. pr. lahko napravimo testo z enim samim jajcem za štiri različne močnate jedi. Za prvi dan rižev štrukelj, in sicer zato prvi dan, ker je testo prvi dan najkrepkejšo. Za drugi dan napraviš pa tirolski štrukelj. Za tretji dan jabolčni štrukelj in za četrti dan napraviš iz obrezkov tega testa sirovo masleno testo za oblečena jabolka. Navadno mislijo, da se mora testo še tisti dan porabili; skušnja pa uči, da se testo ohrani dva do tri dni, če se hlebček pomaže z oljem in pokrit hrani na hladnem. To koristi posebno tistim gospodinjam, ki nimajo časa sproti delati testa. — Tako vlečeno testo se naredi takole:

Vlij v skledo pol litra mlačne vode, prideni nekoliko soli, 6 dkg masti, eno jajce in $\frac{3}{4}$ kg moke; to testo dobro stepaj 10 minut, nato ga stresi na desko in ga še z rokami ugnečaj z $\frac{1}{4}$ kg moke 20 do 30 minut, da je prav gladko. Iz tega testa napravi tri enako velike hlebčke, jih položi na desko, potreseno z moko, in pomaži vsakega po vrhu z oljem. (Hlebčka, ki ga nameravaš takoj rabiti, pa ne maži!) Vsak hlebček pokrij s skledo in postavi na hladno.

Rižev štrukelj.

Testo razvaljaj, polij z razpuščenim sirovim maslom in prav na lenko razvleci; ob kraju testo obreži in namaži z riževim nadevom, nato zvij štrukelj od široke strani in ga položi v široko kozo, v kateri si zavrela četrt litra mleka in si mu pridejala za oreh masla. Štrukelj po vrhu nekoliko pomaži s smetano, ga postavi v pečico in ga peci v srednje vroči pečici pol ure. Ko se nekoliko v kozi ohladi, ga zreži, položi na krožnik, potresi s sladkorjem in še gorkega postavi na mizo.

Rižev nadev.

Skuhaj $\frac{1}{4}$ litra riža v $\frac{3}{4}$ litra mleka, prideni rižu prav malo soli in žlico sladkorja; ko se ohladi, mu pri-mešaj 4 žlice marelične ali druge mezge.

Tirolski štrukelj.

Testo razvaljaj, pomaži z oljem in razvleci; ob kraju obreži (obrezke pogneči v nov hlebček, pomaži ga z oljem in pokrij!), potresi polovico testa s pripravljenim nadevom. Polovico ga pa pomaži s smetano. Ko si testo potresla, ga zvij od tiste strani, ki je potresena, položi štrukelj na pomazani pleh, pomaži ga s smetano in peci v srednje vroči pečici pol ure. Pečenega postavi, mrzlega ali gorkega, s sladkorjem potresenega na mizo.

Nadev za tirolski štrukelj.

Zarumeni v sirovem maslu (za drobno jajce) dve pesti krušnih drobtin, stresi jih v skledo in jim prideni 10 dkg zmlelih orehov, pol žličice cimeta, nekoliko drobno zrezane limonove lupine, pest rozin, dve debeli olupljeni in na repnem strgalu nastrgani jabolki, pest sladkorja in če hočeš še eno malo pest rožičev. Vse prav dobro premešaj in potresi štrukelj.

Jabolčni štrukelj.

Testo tretjega hlebčka razvaljaj, pomaži z oljem in razvleci; ob kraju obreži, potresi polovico testa s tremi pestmi krušnih drobtin, ki si jih nekoliko zarumenila v masti ali v sirovem maslu (za eno jajce), potresi še globok krožnik nakrhljanih jabolk, nekoliko cimeta in limonove lupine in tri pesti sladkorja. Drugo polovico testa pomaži s smetano; zvij testo od tiste strani, ki je potresena. Položi štrukelj na pleh, ga pomaži s smetano in peci v srednje vroči pečici pol ure.

Masleno testo iz štrukljevih obrezkov.

Obrezke od vseh treh štrukljev skupaj nekoliko ugneči, to testo stehtaj in postavi za pol ure pokrito v stran. Na 30 dkg testa vzemi 15 dkg sirovega masla, katerega nekoliko ugneči z 2 dkg moke in napravi iz tega štirivoglato, pest debelo krpo in jo deni za četrt ure na hladno. Nato razvaljaj testo, da je dvakrat tako široko kakor maslena krpa, potem položi masleno krpo na sredo testa, zagri testo čez maslo od dveh nasprotnih strani. Pazi, da se maslena krpa ne vidi. Zdaj nekoliko pololci testo z valjarjem in ga razvaljaj v 20 do 30 cm dolgo krpo. To zapogni od dveh nasprotnih strani, tako, da je testo zgibano v tri gube, in ga še enkrat razvaljaj. Nato ga zavij v prlič in postavi na hladno. Drugi dan ga zopet prevaljaj trikrat, tako da je testo vsaj šestkrat prevaljano, kakor navadno masleno testo. Iz tega naredi

oblečena jabolka iz maslenega štrukljevega testa.

Razvaljaj testo za nožev rob in ga razreži na štiri-voglate krpe. Že prej pa olup jabolka (gambovce); vsako jabolko prereži čez pol in odstrani pečke. Potem jih položi v plitvo kozo enega poleg drugega, jim prilij nekaj žlic vina in vode in jih prav malo potresi s sladkorjem. Nato jih poberi na rešetlo, da se odtečejo. Nato položi v vsako jabolko tja, kjer si vzela pečke iz njega, pol žlice mezge in položi na vsako krpo jabolko tako, da je mezga zgoraj. Primi vse štiri ogličice skupaj, dobro stisni vse robove skupaj in jih zloži na pleh, pomaži vsakega z raztepenim jajcem in peci četrt ure v precej vroči pečici.

Pesa vegetarianska.

Skuhaj tri debele ali več drobnih rdečih pes do mehkega. Kuhane odcedi, olup in jih na krušnem strgalniku nastrgaj. Razgrej v kozi dve žlici olja, v vročega stresi drobno zrezano čebulo, premešaj in prideni nastrgane pese, zalij jo z nekaj žlicami gorke vode, osoli, prideni velik ščep kumne, pokrij in duši vse skupaj 5 minut. Nato prideni olupljeno in nastrgano sirovo jabolko in duši še 10 minut, nazadnje prideni še dve žlici kisle smetane, in ko prevre, postavi kot prikuho k mesu, cmokom, rezancem ali tem enakim na mizo.

M.R.

ZA SMEH.

A, tako!

Na Goriškem je veljal za najslabši notariat notariat v Bovcu. Tam so bili dohodki tako slabi, da notar ni mogel ne živeti ne umreti. Pa pride v Bovec nov zdravnik, ki notarja ni poznal, pač pa bovški notariat. Namesto večerjat je hodil notar na sprehod. Zdravnik, prišedši v Bovec, pa je hodil tudi na sprehod, toda po večerji. In tako sta se nekoč srečala, se predstavila — notar samo z imenom — in šla isto pot. Spoloma, ko sta se bila že bolj porazgovorila, začne notar tožiti o slabi prebavi in vpraša zdravnika, ali bi mu lahko kaj zapisal za odvajanje.

»O, zakaj pa ne; takoj zdajle lahko, če Vam je prav. Jutri zvečer mi boste povedali, ali je kaj pomagalo.«

»Prosim, če ste tako prijazni.« —

Drugi večer.

»No, je kaj pomagalo?« vpraša zdravnik.

»Prav nič, gospod doktor.«

»Napišem Vam torej močnejšo stvar.«

Prihodnji večer položi notar zdravniku, da zdravilo ni imelo nobenega uspeha. Zdravnik se začudi in pravi: »Slučaj je izredno zanimiv, tako trdovratnega črevesa nima zlepa kdo. Zapišem Vam najmočnejše sredstvo, opozarjam Vas pa, da je to skoraj že za konje.« —

Ko pa naslednji večer zdravnik od notarja izve, da tudi to zdravilo ni pomagalo, postane divji, češ, da ga hoče imeti za norca, in vpraša: »Kdo pa ste Vi pravzaprav?«

»Jaz sem tukajšnji notar.«

»A, tako,« se razjasni zdravniku obraz, seže v žep, da notarju goldinar, »oprostite, nisem vedel. Nate, najejte se prej!«

Goljufive sanje.

Mati (hčerki šolarici): »Zakaj se pa jokaš?«

Hčerka: »Kaj bi se ne. Nocoj se mi je sanjalo, da je šola pogorela.«

Mati: »Le potolaži se, saj to se ti je le sanjalo, šola pa še stoji.«

Hčerka (zaihti): »Saj zato se jokam.«

Priporočilo.

Kuharica: »Kajne, gospod Sirok, da imate Vi stodvajset kil?«

»Seveda, zakaj pa vprašate?«

Kuharica: »Novo službo si iščem, pa bi rada to za priporočilo povedala.«

Neroda.

Gospod Oven je uradnik in oženjen. Ker ni lep in tudi že dokaj v lefih, je bolj močno oženjen. To se pravi, da se žene in za ženo boji in zato ji je pokoren.

Pa pride neki večer v veselo družbo, družbo še iz samskih časov, tako veselo in zabavno, da se zasedi; ko pogleda na uro, zapazi, da je večerjo zamudil. »Kaj bo zdaj?« prebledi gospod Oven. Misli, misli, — pa se nič pametnega ne domisli, ker mu je strah uvezal možgane. Kar se skorajži in si pravi: »E, kaj; polomljeno je polomljeno, pridiga mi tako ne odide — kar naprej, saj ga že dolgo nismo. Če pridem pozno, bo žena vsaj že spala.« In izlije poln kozarec vase.

Jako pozno je že bilo, ko se je družba razhajala.

Domov grede, je začelo gospoda Ovna vendarle skrbeti, dasi je bil narkan in pred nekaj minutami še jako korajžen. Ko skliče hišnika in mu ta odpre vrata, stopa poihem po stopnicah do svojega stanovanja. Pred vrati se lepo sleče in sezuje, zgane obleko, jo dene čez levi lakež, čevlje pa prime v levo roko. Nato poklekne pred vrata in začne pljuvati v ključavnico, da ne bi škripala ali cvilila. Nato polahko odpre vrata in posluša: »Aha, hvala Bogu, žena spi.« Pri nočni lučki dene lepo obleko na stol, čevlje podenj in že misli zlesti v posteljo — kar ga vrag zmoti. Ali se je mislil ženi prikupiti ali kaj — začne voziček polakati gori in doli: vrrr... vrrr... Žena se zbudi in vpraša: »Kaj vendar počneš?«

»Mala je jokala, pa jo zibljem, da bo zaspala,« odgovori gospod Oven kolikor mogoče skrbno.

»Ti krava pijana,« se zadere žena vanj, »ali ne vidiš, da mala spi pri meni!«

Mož beseda.

Dijak: »Gospa, oprosite, za ta mesec Vam moram žal ostati stanarino dolžan.«

Gospodinja: »In prejšnji mesec ste tudi že to napovedali.«

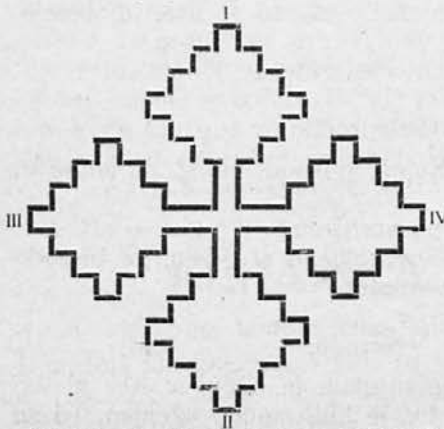
Dijak: »No, mar nisem mož beseda?«

UGANKE.

Urednik: PETER BUTKOVIC - DOMEN, Zgonik, p. Prosek, Italija.

Križ.
(Miroljub, Vižmarje. — 17 točk.)

Vrsti I—II in III—IV dasta pregovor, če vstaviš v gornji lik prave besede ali črke. V I. in II. lik vstavi besede od leve proti desni, v III. in IV. lik pa od zgoraj navzdol. Besede naj pomenijo: I. posodo, kopitarja, jed, veter, žuželko; II. dolgotno mero, gozdno drevo, mesto v Avstriji, staro volto mero, del voza; III. reko v Bosni, del hiše, mesto v Jugoslaviji, poljsko rastlino, pesniško obliko; IV. števniki, slaboumnega človeka, bogoljubno opravilo, dobrotnika, del sobe.

Podobnica.
(Miroljub, Vižmarje. — 10 točk.)

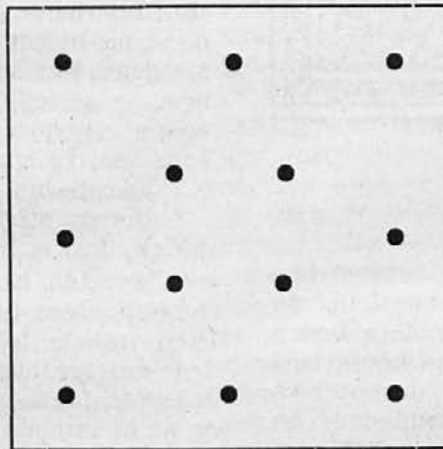

Skrit pregovor.
(A. D., Ljubljana. — 8 točk.)
1. KDJE
2. DOELTUJE
3. RNEANADIN

Vremenski pregovor.
(Št. Jerko, Črnuče. — 12 točk.)

Dediščina.
(Domen, Zgonik. — 12 točk.)

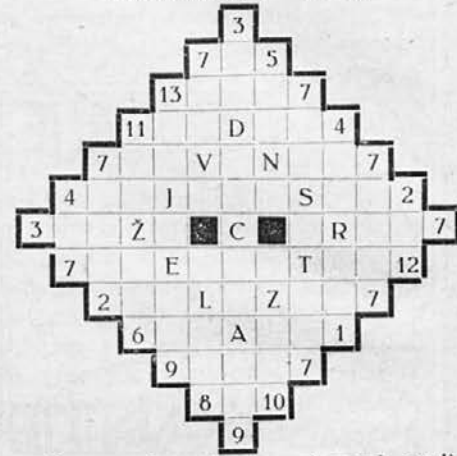

Oče zapusli svojim štirim sinovom pravokotni kos zemlje, na katerem raste 12 dreves, kakor kaže slika. Kako si razdele sinovi zemljo, da dobi vsak enak kos zemlje in tri drevesa na njem?

Besedna uganka.
(Rade, Slatnik. — 8 točk.)

Pripiši neki besedi trikrat različno črko od spredaj: Prvič dobiš orodje, drugič jed, tretjič plico. Katere besede so?

Črkovnica.
(J. Ložar, Ljubljana. — 10 točk.)

Domen besed v vodoravni vrstvi: 1. soglasnik, 2. dejanje, 3. vladar, škodljivka železa, 4. dolžinska mera, del posestva, 5. južna rastlina, električni pol, 6. meluljica, del pluga, 7. geometrično telo, davek, 8. čas v letu, plica, 9. vas pri Kranju, bolezen na rahlini, 10. nebesni pojav, srednjeveško posestvo, 11. doba, žensko ime, 12. neresnica, 13. samoglasnik. — Kjer sta dve besedi, se prva konča in druga začne v sredi ne glede na prazna polja. Kvadrati, zaznamovani s številkami, dajo pregovor.

Rek v šesterekotniku.
(Herman, Št. Vid nad Ljubljano. — 13 točk.)

Številnica.
(J. Ložar, Ljubljana. — 10 točk.)
10, 7, 9, 4, 1 — 6, 1, 2, 5, —
8, 3, 10, 7, 9, 4, 1 — 11, 7, 1, 2, 5.
Ključ: Člen, gostija.

Rešitve je pošiljali do 20. vsakega meseca na naslov: G. višji šolski nadzornik Josip Novak, Vižmarje, p. Šent Vid nad Ljubljano.

REŠITEV UGANK V JANUARSKI ŠTEVILKI.

Zlogovnica: Vodušek, Slomšek, Semrajc, Križnik, Janežič, Gestrin, Levstik, Pregelj, Metelko, Zamejic, Dolenec, Gradnik, Podgorc, Kristan, Fekonja, Zbašnik. Dom in svet — Mladika.

Aforizem. Iz črk dobiš: I. Cankar, Moje življenje, Podobe iz sanj, Grešnik Lenart.

Zamorec. Šteje se tako, da dobi zamorec pri prvem številju številko 3.

Mati. Jemlješ po eno črko na levi in desni: Bolnemu otroku je materina roka najboljše zdravilo.

Božično drevesce. Jemlješ črke pri lučkah na robu, potem pa na sredini drevesa: »Sveti večer je nocoj!«

Knjiga. Pisatelj je tuj, a knjiga je znana. Kako se glasi njen naslov? Vse tri besede pisateljevega imena so zaznamovane s posebnimi znaki: Dr. z ○. Žan z ● in Mikšul z ○. 1 ○ pomeni prvo črko iz besede Mikšul, 2 ○ = ○○ drugo črko, torej i, ○○○ = k, ●● = a itd. Ob robu knjige je cela vrsta različno sestavljenih znamenj. Če začneš reševati v levem zgornjem kotu ter nadaljuješ proti desni, dobiš: Družinski list »Mladika«.

Besedna uganka. Iz vsake besede vzameš toliko prvih črk, kolikor jih pove številka pred njo: En krivičen vinar deset pravičnih sne.

Dnevi v tednu. Vzemi iz ponedeljka prvo, iz točka drugo itd. črko. Potem jih pravilno uredi in dobiš: Opekarna.

Črkovnica. Pomen besed: 1. žrebe, 2. olje, 3. hrošč, 4. Domžale, 5. skovir, 6. Cvetko, 7. breza, 8. Hvar, 9. kalužnica, 10. Poljska. Rimske številke so znamenje besednega reda, arabske številke pa za črke v besedah. Dobiš: Čas je zlafo.

Preštevavnica. Število plic na enem krogu ti pove, s katero črko preštevaj v istem krogu: Ne zabi nas sirote male, ki v zimi mrzli same smo ostale.